

J O H N B O Y N E

**Chlapec
v pruhovaném
pyžamu**

Co se to za tím plotem vlastně děje?

J O H N B O Y N E

Přeložila Jarka Stuchlíková

Vydalo nakladatelství BB/art s.r.o.
ve spolupráci s nakladatelstvím Jiří Buchal - BB/art v roce 2008
Bořivojova 75, Praha 3 Copyright © 2006 by John Boyne All rights reserved.

Z anglického originálu The Boy in The Striped Pyjamas
(First published in Great Britain by David Fickling Books in 2006)

přeložila © 2008 Jarka Stuchlíková

Redakce textu: Marta Rottová

Jazyková korektura: Jan Řehoř

Grafická úprava obálky © 2008 Jan Matoška

Tisk: CENTA, spol. s r. o., Vídeňská 113, Brno

První vydání v českém jazyce

ISBN 978-80-7381-265-2

Věnováno Jamiemu Lynchovi

Poděkování

Za rady a chápavé komentáře, za to, že mi nikdy nedovolili ztratit se ve svém vyprávění, vřele děkuji Davidu Ficklingovi, Belle Pearsonové a Lindě Sargentové. A mnohem víc než pouhé díky patří mému agentovi Simonu Trewinovi.

Mé dávné přítelkyni Janette Jenkinsové vděčím za její upřímnou chválu a povzbuzení ve chvíli, když si přečetla první náčrt tohoto příběhu.

KAPITOLA PRVNÍ

Bruno udělá objev

Když Bruno přišel jednoho dne ze školy domů, s překvapením zjistil, že v jeho pokoji je služebná Marie - ta, která v životě nezvedla hlavu a dívala se jenom na koberec -, vytahuje mu ze skříně jeho věci a ukládá je do čtyř velkých dřevěných beden. Dávala do nich dokonce i to, co měl schované až úplně vzadu, co bylo jenom jeho a nikomu do toho nic nebylo.

“Co to děláte?” zeptal se jí co nejzdvořileji, ačkoliv se mu vůbec nezamlouvalo přijít domů a zjistit, že se mu ve věcech hrabe cizí člověk, ale matka mu vždycky kladla na srdce, že se musí k Marii chovat slušně, že by neměl napodobovat způsob, jakým s ní mluví jeho otec. “Přestaňte prosím sahat na moje věci.”

Marie jen zavrtěla hlavou a kývla směrem ke schodišti, kde se právě objevila maminka. Byla to vysoká žena s bohatými rusými vlasy, které si svinuté vkládala do sít'ky vzadu na šíji. Nervózně si mnula ruce, jako by se přihodilo něco, o čem se jí vůbec nechtělo mluvit anebo čemu prostě nemohla věřit.

“Mami,” Bruno k ní udělal pár kroků a zeptal se: “Mami, proč se mi Marie hrabe ve věcech?”

“Ona je balí.”

“Ona je balí?” opakoval její vysvětlení jako otázku a přitom v duchu rychle proběhl sled událostí posledních dnů, jestli nebyl náhodou nějak zvlášť neposlušný nebo neříkal nahlas slova, která byla zakázaná; možná, že proto ho teď posílají pryč. Ale nic z toho jej nenapadlo. Naopak, vždyť se v poslední době choval ke každému zvlášť ohleduplně a nemohl si vzpomenout, že by nějak výjimečně zlobil. “Ale proč? Co jsem udělal?”

Matka mezitím přešla do svého pokoje, kde sluha Lars balil i její věci. Jenom si povzdechla, nešťastně zalomila rukama, otočila se a přešla zpět ke schodišti, kde jí ale Bruno zastoupil cestu, rozhodnutý nenechat ji odejít bez kloudného vysvětlení.

“Mami, co se děje?” ptal se naléhavě. “Copak se stěhujeme?”

“Pojď se mnou dolů,” řekla a namířila si to do velké jídelny, kde s nimi právě před týdnem večeřel Fíra. “Tam si můžeme promluvit.”

Bruno pádil ze schodů, dokonce ji předběhl, takže byl v jídelně první a už čekal.

Chvíli se na ni jen díval a říkal si, že se dnes ráno zrovna moc dobře nenalíčila, protože měla červená oční víčka a vypadala tak trochu jako on, když dělal skopičiny, dostal vynadáno a nakonec se rozbřečel.

“Není žádný důvod, aby sis dělal starosti, Bruno,” spustila matka, když usedla na židli, na níž předtím seděla ta krásná blondýnka, co přišla s Fírou a zamávala mu, když otec zavíral u jídelny dveře. “Abys věděl, může z toho dokonce být i zajímavé dobrodružství.”

“No, ale z čeho? Z toho, že mě posíláte pryč?”

“Ale kdepak, ne jenom tebe,” po tváři jí přeletěl letmý úsměv, ale rychle zase zvažněla. “Jedeme my všichni. Otec a já, Gretel i ty. My všichni čtyři dohromady.”

Bruno se zamyslel a zakabonil čelo. Kdyby poslali pryč Gretel, vůbec by mu to nevadilo, protože ona byla Beznadějný případ a jenom ho otravovala. Nebylo spravedlivé, že s ní musí jet všichni.

“Ale kam? Kam to přesně jedeme? Proč nemůžeme zůstat tady?”

“Kvůli otcově práci,” odpověděla matka stručně. “Víš přece, jak je důležitá.”

“To jistě,” souhlasil Bruno a zakýval hlavou, protože k nim domů opravdu přicházela jedna návštěva za druhou - muži v úžasných uniformách a ženy s psacími stroji, na které měl zakázáno sahat špinavýma rukama -, a ti všichni se chovali k otci nadmíru zdvořile a říkali si mezi sebou, že si před ním musí dávat moc dobrý pozor, protože Fíra pro něho plánuje velkou budoucnost.

“No a někdy, když je někdo moc důležitý, tak ho jeho zaměstnavatel požádá, aby odjel někam jinam,” pokračovala matka, “protože právě tam na něho čeká zvlášť důležitá práce, která si vyžaduje právě jenom jeho.”

“Jaká práce?” zeptal se Bruno, který, aby se poctivě přiznal - a on se vždycky snažil být sám k sobě poctivý -, vůbec nevěděl, co vlastně jeho otec dělá.

Jednou si ve škole vyprávěli o svých tatíncích a o tom, jakou práci dělají. Karl řekl, že jeho tatínek je zelinář, a Bruno věděl, že je to pravda, protože vedl ve středu města obchod s ovocem a zeleninou. Potom Daniel řekl, že jeho tatínek je učitel, a Bruno s ním naprosto souhlasil, protože věděl, že učí velké kluky, kterých bylo radno si nevšímat. Martin potom řekl, že jeho tatínek je kuchař, a Bruno věděl, že nelže, protože když někdy pro něho přijel ke škole, měl na sobě bílý kabátek a kostkovanou zástěru, jako by právě vyběhl z kuchyně.

Jenže když se zeptali Bruna, čím je jeho táta, a on otevřel pusku, aby jim to také vysvětlil, najednou zjistil, že vlastně nemá ponětí. Mohl jim jenom říct, že jeho otec je muž, před kterým se musí mít každý na pozoru, a že se ho Fíra chystá

pověřit důležitými úkoly. A také, že má překrásnou uniformu.

“Je to moc důležitá práce,” pokračovala matka po krátkém zaváhání. “Taková, jakou může vykonávat jenom mimořádný člověk. Tomu snad rozumíš, ne?”

“A kvůli tomu musíme odjet všichni?”

“No ovšem, přece bys nechtěl, aby tam otec začal tu novou práci docela sám, vždyť by se cítil úplně osamělý.”

“Ne, to bych nechtěl,” přiznal Bruno.

“Otcí bychom moc chyběli, kdybychom tam s ním nebyli,” dodala.

“Po kom by se mu asi stýskalo nejvíc?” začal se zajímat Bruno, “po mně, nebo po Gretel?”

“Stýskalo by se mu po vás obou stejně,” odpověděla matka, která si dávala záležet, aby měřila oběma dětem spravedlivě, za což si jí Bruno vážil, zvláště když dobře věděl, že on je její miláček.

“Ale co bude s naším domem? Kdo se o něj bude starat, zatímco my budeme pryč?”

Maminka hluboce vzdychla a začala se rozhlížet po pokoji, jako by ji napadlo, že takový ho už nikdy neuvidí. Dům, kde bydleli, byl opravdu nádherný. Měl pět pater, když se počítal i suterén, kde kuchařka hospodařila v kuchyni, u stolu tam sedávali Marie s Larsem a pořád se o něco přeli; někdy dokonce padaly i nadávky, které se správně neměly říkat. Pak se ovšem musel připočítat i podkrovní pokojíček se šikmými okny, kde Bruno, když si stoupl na špičky a pevně se pověsil na rám, měl celý Berlín jako na dlani.

“Náš dům budeme muset zavřít, ale jednoho dne se sem zase vrátíme.”

“Ale co naše kuchařka? Co bude s Larsem? A s Marií? Ti by tu nemohli mezitím bydlet?”

“Ne, ti pojedou s námi. Ale to už stačí, konec ptaní. Měl bys jít nahoru a pomoci Marii s balením.”

Bruno se postavil, ale ještě se nemínil hnout. Měl na srdci spoustu dalších otázek, na které potřeboval odpovědi dřív, než se rozhodne, že už všemu rozumí.

“Jak je to daleko? Myslím ta nová práce. Je to dál než pár kilometrů?”

“Ale bože!” zvolala matka se smíchem, jenže s takovým divným smíchem, který nezněl vůbec vesele, dokonce se i prudce odvrátila, jako by nechtěla, aby jí Bruno viděl do tváře. “Určitě je to o moc dál než pár kilometrů, Bruno. Bude to velká spousta kilometrů, abych pravdu řekla.”

Bruno vyvalil oči a jeho pusa udělala kroužek. Cítil, jak mu paže prudce

odstávají od těla, to se mu stávalo vždycky, když byl nečekaně překvapen. “Snad mi tu nechceš tvrdit, že odjedeme z Berlína?” vyrazil ze sebe a zalapal po dechu.

“Bohužel, je to tak,” matka smutně pokývala hlavou. “Práce tvého otce si to...”

“Ale co škola?” skočil jí do řeči Bruno, i když dobře věděl, že se to nesmí, ale cítil, že mu to bude tentokrát prominuto. “A co Karl a Daniel a Martin? Jak oni budou vědět, kde jsem, když budeme chtít být spolu?”

“Se svými přáteli se budeš muset prozatím rozloučit. Ale neměj strach, jsem si jistá, že se zase sejdete. A propříště mě nepřerušuj, když mluvím já,” dodala přísně. Pravda, byly to nové a nepříjemné zprávy, ale to neznamena, že by kvůli tomu Bruno měl zapomínat na pravidla dobrého chování, která mu byla odmalička vštěpována.

“Rozloučit se s nimi?” vyjeveně na ni zíral. “Rozloučit se s nimi?” opakoval znovu a ta slova vyplivoval, jako by měl pusou nacpanou drobkou rozžvýkaných sušenek a nemohl je spolknout. “Dát sbohem Karlovi, Danielovi a Martinovi?” Hlas mu stoupal, už už se dá do křiku, což se ovšem doma nesmí. “Vždyť to jsou moji nejlepší přátelé, přátelé na život a na smrt!”

“Snadno si uděláš jiné,” matka lehce mávla rukou, jako by si byla jistá, že udělat si kamarády na život a na smrt je pro takového chlapce tou nejsnadnější věcí na světě.

“Ale my už máme plány,” pokračoval v protestu.

“Plány? Jaképak plány?” pozvedla obočí.

“To se nesmí prozradit.” Bruno přece nemohl odhalit jejich plány už proto, že se v nich počítalo s velkým klukovským řáděním, vždyť za pár týdnů končí škola a začínají letní prázdniny. Potom už nebudou ztrácet čas nějakým plánováním, ale začnou se vrhat rovnou do akcí.

“Je mi líto, Bruno, ale ty vaše plány se budou muset zkrátka odložit. Tady totiž končí veškerá naše volba.”

“Ale mamí!”

“Bruno, to už stačí!” Teď se na něho maminka docela vážně rozhněvala a vstala ze židle, aby mu ukázala, že už toho má dost. “Když si pomyslím, že to bylo teprve před týdnem, co sis stěžoval, kolik se toho tady v poslední době změnilo.”

“No, mně se pořád nelíbí, že musíme teď v noci všude vypínat světlo,” připustil.

“To dělá každý, je to kvůli většímu bezpečí. A kdoví, možná, že když odtud odjedeme, nebude nám hrozit takové nebezpečí. Ale teď utíkej nahoru a pomoz Marii s balením. Nemáme moc času, rozhodně ne tolik, kolik bychom potřebovali, za což můžeme poděkovat jistým lidem.”

Bruno přikývl, smutně se otočil a odcházel. Věděl, že “jistí lidé” znamená jeho otec a že mluvit tak o něm mohou jenom dospělí, jeho se to netýká.

Krok za krokem stoupal po schodech, přidržoval se zábradlí a přemítal, jestli v tom jejich novém domě v tom novém místě, kde na ně čeká ta nová práce, bude stejně krásné klouzačkové zábradlí jako tady. Protože to zdejší se táhlo už od nejvyššího patra, začínalo před tím malým pokojíkem pod střechou, kde stoje na špičkách, když se pevně přidržel rámu, mohl pohledem obsáhnout celý Berlín, pak se to zábradlí svažovalo od poschodí k poschodí až do přízemí, kde skončilo před dvěma obrovskými křídly vstupních dveří. Bruna nic tak nebavilo jako vylézt si na ně až tam úplně nahoře a prudce projet celým domem, jen to svištělo.

Z nejvyššího patra se sjelo nejdříve do spodního, kde měli pokoj jeho rodiče, byla tam i velká koupelna, a on věděl, že v tomhle patře nemá co dělat.

O patro níž byly pokoje dětí, jeho a Gretel, a menší koupelna. Od něho se očekávalo, že ji bude navštěvovat mnohem častěji, než se jemu osobně zdálo nutné.

Jízda skončila dole v přízemí, kde člověk musel prudce seskočit a dopadnout najednou na obě nohy, když se to nepovedlo, znamenalo to pět bodů dolů a bylo třeba začít úplně od začátku.

Zábradlí bylo prostě to nejlepší na tomto domě, a také to, že děda s babičkou bydleli tak blízko. Najednou se zamyslel. Pojedou s nimi i oni do toho nového zaměstnání? Usoudil, že určitě, přece tady nemohou zůstat sami. Nikdo například nepotřeboval Gretel, protože ta, jak známo, byla Beznadějný případ a mnohem užitečnější by bylo, kdyby nejezdila nikam a starala se o jejich dům, ale co s babičkou a dědou? To bylo něco docela jiného.

Bruno krácel po schodech, ale ještě než vešel do svého pokoje, podíval se dolů do přízemku a zahlédl matku, jak vchází za otcem do jeho kanceláře. Dveře byly naproti jídelně, a byla to místnost, do níž mu byl ‘vstup zakázán za všech okolností, a to bez výjimky’. Stačil ještě zaslechnout, jak matka otci něco velmi hlasitě říká, ten po chvíli začal mluvit ještě hlasitěji, načež veškerá konverzace skončila, jako když utne. Pak někdo zavřel dveře u pracovny, a už nebylo slyšet vůbec nic, takže si řekl, že by asi měl jít k sobě do pokoje a ujmout se toho balení, jinak hrozilo nebezpečí, že mu Marie vytáhá ze skříně všechny jeho poklady a bude s nimi zacházet hrubě a nešetrně, hlavně s tím, co měl schované až úplně vzadu, co byly věci patřící jenom jemu, a nikomu do nich nic nebylo.

KAPITOLA DRUHÁ

Nový dům

Když Bruno poprvé uviděl jejich nový dům, oči mu málem vypadly z důlků, z pusy se znovu udělal kroužek a paže se vymrštily od boků. Všechno, co bylo tady, totiž vypadalo jako úplný protiklad jejich bývalého domova, a Bruno zkrátka nemohl uvěřit, že tady budou opravdu bydlet.

Jejich berlínský dům stál v tiché ulici mezi dalšími prostornými vilami, jako byla ta jejich, a pohled na celou řadu byl neobyčejně příjemný, protože všechny domy byly skoro stejné, ale ne tak docela. Bydleli v nich chlapci, ke kterým si chodil hrát (pokud to byli kamarádi), anebo se jim naopak vyhýbal (pokud to kamarádi nebyli). Jenže tento nový dům stál úplně opuštěně uprostřed prázdného pustého okolí, široko daleko tady nebyl žádný jiný dům, a to znamenalo, že tu nikde nejsou jiné rodiny a žádní hoši, se kterými by si mohl hrát, kamarádi nekamarádi.

Jejich dům v Berlíně byl ohromný, přestože v něm žil už devět let, pořád ještě objevoval koutky a výklenky, které dosud nestačil řádně prozkoumat. Existovaly tam například pokoje, jako třeba otcova pracovna, do které byl “vstup zakázán za všech okolností, a to bez výjimky”, kam v podstatě nestrčil nos. Ve srovnání s ním tento dům měl jenom tři patra, v horním poschodí byly všechny tři ložnice a jenom jedna koupelna, v přízemí potom kuchyně, jídelna a nová kancelář pro otce (na kterou se budou určitě vztahovat stejná omezení jako na tu předešlou) a potom suterén, kde bylo ubytováno služebnictvo.

Jejich dům v Berlíně byl obklopen ulicemi se spoustou velkých budov, a když se člověk vypravil do středu města, stále potkával lidi, kteří se procházeli a zastavovali, aby si popovídali se známými, nebo naopak spěchali a vykřikovali, že nemají čas, ne, dnes rozhodně ne, protože mají před sebou ještě sto jedna úkolů. Byly tam obchody s přepychovými výklady a trhy, kde se na pultech vršily hlávky zelí, vějíře mrkví, kvěťáky a kukuřice. Jinde měli plné bedničky pórku a hub, růžičkovou kapustu a celer, o kousek dál byla spousta salátu a zelených fazolek, cuket a pastináku. Bruno před těmito stánky postával moc rád, zavíral oči a vdechoval jejich vůni, cítil, jak se mu točí hlava z té směsice pachů, sladké jako sám život. Kolem jejich nového domu žádné ulice nebyly, nikdo se

tu neprocházel ani nespěchal, a rozhodně tu nebyly obchody nebo stánky s ovocem a zeleninou. Když tady zavřel oči, zařícela kolem něho jen ledová prázdnota, jako by se nacházel na tom nejopuštěnějším místě na světě. Ocítl se uprostřed ničeho.

V Berlíně stály na chodnících stolečky s křesílky, a když se vracel s Karlem, Danielem a Martinem ze školy domů, sedávali tu muži a ženy, pili z napěněných sklenic a hlasitě se smáli; ti, co sedí u těch stolků, musí mít velký smysl pro humor, říkal si v duchu, protože bylo úplně jedno, co kdo řekl, vždycky to někoho rozesmálo. Ale na tomto novém domě bylo něco, co Brunovi napovídalo, že se tu v životě nikdo nezasměl, protože tady nebylo vůbec nic k smíchu, nebylo tu nic, co by přinášelo pocit štěstí.

“Myslím, že to vůbec nebyl dobrý nápad,” prohlásil Bruno pár hodin po příjezdu, zatímco Marie vybalovala nahoře zavazadla. (Marie tu taky nebyla jediná služebná, byly tady ještě tři další, strašně hubené, které místo mluvení jenom šeptaly. Ještě tu byl nějaký stařík, který měl za úkol každý den čistit a připravovat zeleninu a večer posluhoval u stolu. Ten se tvářil moc nešťastně a také trochu rozzlobeně.)

“Myšlení je bohužel luxus, který si nemůžeme dopřát,” vzdychla matka a otvírala přitom krabici, kde byla uložena souprava šedesáti čtyř sklenic, jež jí věnovali dědeček s babičkou, když se matka s otcem brali. “Veškerá rozhodnutí za nás totiž dělá někdo jiný.”

Bruno dost dobře nechápal, co to mělo znamenat, a tak předstíral, že to vůbec neřekla. “Já si myslím, že to nejlepší, co můžeme udělat, je na tohle všechno zapomenout, sebrat se a jet zpátky domů. Můžeme to potom zapsat na futro zkušenosti,” dodal, protože tuhle frázi se naučil teprve nedávno a rozhodl se, že ji bude používat co nejčastěji.

Matka se usmála a postavila sklenice opatrně na stůl. “Mám pro tebe ještě jinou větu. Měli bychom si umět vybrat ze špatného to nejlepší.”

“No já nevím, jestli je to vůbec možné. Asi bys měla říct otci, že sis to rozmyslela, a kdybychom tu museli zůstat až do večera, nebo se tu dokonce i navečeřet a přespat, protože jsme všichni utahaní, tak by to ještě šlo, ale měli bychom se vzbudit hodně brzy, abychom se stačili dostat do Berlína zítra k večeru.”

Matka si povzdechla. “Bruno, prosím tě, proč nejdeš nahoru a nepomůžeš Marii s vybalováním?”

“Proč by se mělo vybalovat, když tu zůstaneme jenom...”

“Bruno, seber se a mazej!” vykřikla matka zlostně a zdálo se, že je v naprostém pořádku, když skáče do řeči ona jemu, ale ne obráceně. “Jsme tady, přijeli jsme sem, tohle bude pro dohlednou budoucnost náš domov a musíme se tu zařídit, jak nejlíp umíme. Chápeš to?” Jenže on nevěděl, co to znamená “pro dohlednou budoucnost”, a také jí to řekl. “To znamená, že tohle je místo, kde teď bydlíme,” odpověděla matka rázně, “a tím to končí.”

Načež Bruno pocítil v břiše prudkou bolest, jako by v něm začalo něco růst, dralo se to z jeho nejhlubšího nitra vzhůru a chtělo to za každou cenu ven. Bud’ začne křičet a řvát, že tohle všechno je úplně špatně, že je to nespravedlivé a strašný omyl, za který bude brzo někdo pykat, anebo se to z něho vyvalí v záplavě slz. Nemohl pochopit, jak se to mohlo stát. Jeden den byl naprosto šťastný, hrál si doma, měl kolem sebe své nejlepší přátele, klouzal se po zábradlí, vzpínal se na špičky, aby přehlédl celý Berlín, a najednou je vysazen v tomto hnusném ledovém domě se třemi šuškaajícími služkami a s číšníkem, který je nešťastný a vzteklý, kde vůbec nikdo nevypadal, že by mohl být někdy bezstarostný a veselý.

“Bruno, chci, abys šel nahoru a vybalil si své věci, a přeji si, abys to udělal hned teď!” spustila matka nepříjemným tónem a on pochopil, že to myslí docela vážně, tak se otočil a beze slova odešel. Cítil, jak mu do očí vhrkly slzy, ale dával si dobrý pozor, aby to nikdo neviděl.

Vycházel po schodech vzhůru a pomalu se otáčel, doufal, že se tu někde objeví nějaká dvířka nebo malá skryš, něco, co by se dalo úspěšně prozkoumat, ale nic takového tu neviděl. V jeho patře byly jenom čtyři dveře, vždy dvojce proti sobě. Jedny vedly do jeho pokoje, druhé ke Gretel, další do ložnice rodičů a potom ještě do koupelny.

“Tohle není žádný domov a nikdy nebude,” reptal potichu, když vcházel do svého pokoje. Tam už ležely na posteli jeho šaty, ale krabice s hračkami a knihami ještě nebyly vybalené. Bylo vidět, že Marie neví, čemu se má dát přednost.

“Maminka mě poslala, abych vám pomohl,” řekl tiše. Marie přikývla a ukázala na velký pytel, ve kterém byly všechny jeho ponožky, tílka a spodky.

“Proberte, prosím vás, tohle prádlo a uložte je tam do té komody.” Ukázala na ošklivou skříňku, která stála na druhé straně pokoje vedle zaprášeného zrcadla. Bruno vzdychl a otevřel pytel. Byl plný jeho spodního prádla a jemu se strašně zachtělo vlézt si dovnitř a doufat, že až odtamtud zase vyleze, probudí se a bude

zpátky doma.

“Co si o tom všem myslíte, Marie?” zeptal se po dlouhé odmlce, protože Marii měl vždycky rád a cítil, že patří k rodině, i když otec o ní říkal, že je to jenom služka a navíc ještě přeplacená.

“O čem všem?”

“No přece o tomhle,” řekl, jako by to bylo úplně zřejmé. “Být vyklopen na takovémhle místě. Nemyslíte, že jsme udělali velkou chybu?”

“Není na mně, abych se k tomu vyjadřovala, mladý pane. Vaše maminka vám přece vysvětlila, že je tu práce, kterou musí váš pan otec...”

“Mám už plné zuby poslouchat pořád o otcově práci,” skočil jí do řeči. “O ničem jiném se tu nemluví, pořád jen otcova práce sem, otcova práce tam. Jenže jestli ta otcova práce znamená, že jen kvůli ní se my máme odstěhovat z našeho domu s klouzacím zábradlím a já mám opustit svoje přátele na život a na smrt, tak si myslím, že si to měl otec předem pořádně rozmyslet, nezdá se vám?”

Jenže v tu chvíli venku na chodbě něco vrzlo, Bruno prudce vzhlédl a viděl, jak se lehce pootevřely dveře do rodičovské ložnice. Celé tělo mu ztuhlo, ani se nepohnul. Matka byla ještě dole, to znamená, že tam byl jeho otec, který si určitě vyposlechl všechno, co Bruno právě odříkal. Dál ty dveře napjatě pozoroval, raději ani nedýchal, čekal, až konečně vyjde otec, potom ho vezme s sebou dolů a tam si ho pěkně podá. Teď se ty dveře otevřely ještě víc, Bruno o pár kroků ustoupil, protože jimi někdo prošel, ale otec to nebyl. Byl to muž mnohem mladší a ne tak vysoký, uniformu měl stejnou jako otec, ale neměl na ní tolik vyznamenání. Tvářil se nadmíru důležitě a vojenskou čepici měl pevně naraženou. Vlasy, které zpod ní vyčuhovaly na spáncích, byly neobyčejně světlé, až nepřirozeně žluté. V rukou nesl krabici a přecházel ke schodišti, ale když zahlédl Bruna, jak tam tak stojí a dívá se na něho, prudce se zastavil. Přejel hochu pohledem, jako by poprvé v životě viděl dítě a nevěděl přesně, co má udělat. Sníst je, nevšímat si ho, nebo ho skopnout ze schodů dolů? Nakonec jen krátce kývl a šel dál.

“Kdopak to byl?” zeptal se Bruno. Ten mladý důstojník vypadal tak vážně a tak zaměstnaně, že to musel být někdo moc důležitý.

“Asi jeden z podřízených vašeho otce,” odpověděla Marie. Když se muž objevil, postavila se rovně do pozoru a ruce svírala před sebou jako při modlitbě. Oči měla pevně upřené na podlahu a do obličeje se mu vůbec nepodívala, jako by se bála, že kdyby se jejich pohledy setkaly, rázem zkamení. Oddychla si, až když byl pryč. “Časem je všechny poznáme.”

“Mně se ale moc nelíbí,” prohlásil Bruno. “Je příliš vážný.”

“Váš otec je také vážný.”

“To je pravda, ale to je otec,” pustil se do vysvětlování Bruno. “Otcové mají být vážní. Je úplně jedno, jestli to jsou zelináři nebo učitelé nebo kuchaři nebo velitelé,” vypočítával všechna zaměstnání, která v jeho očích slušná a vážení otcové, o jejichž titulech často hluboce přemýšlel, zastávali. “Ale tenhle nevypadal, že by mohl být otcem. Ačkoliv se tvářil velmi důležitě, to se mu nedá upřít.”

“Bude to asi proto, že konají velmi důležitou práci,” řekla Marie s povzdechem.

“Nebo si to aspoň myslí. Ale být vámi, vojákům bych se vyhýbala.”

“Nevím, co jiného by se tady dalo vůbec dělat,” zasmušil se Bruno. “Vždyť to tu nevypadá, jako by tady byl někdo jiný, s kým bych si mohl hrát, kromě Gretel, a s tou není žádná legrace. Je to Beznadějný případ.”

Přepadl ho další nával slz, ale rychle se ovládl, nechtěl před Marií vypadat jako nějaké ubrečené miminko. Rozhlédl se po pokoji, tentokrát s očima pevně upřenýma na podlahu, a snažil se přijít na něco, co by mohlo být aspoň trochu zajímavé. Nic ale nenašel. Aspoň jemu se to tak jevilo. Avšak jeho oko přece jen něco objevilo. V rohu pokoje přímo proti dveřím bylo ve stropě okno, zasahovalo až do zdi, tak trochu připomínalo okno v nejvyšším patře jejich berlínské vily, ale tak vysoko přece jenom nebylo. Bruno se na ně chvíli díval a napadlo ho, že by se z něho mohl podívat ven, aniž by musel stát na špičkách.

Přicházel k němu hodně pomalu a vroucně si přál, aby se mu před očima rozvinula celá ta dlouhá cesta zpátky až do Berlína, až k domovu, aby zas uviděl okolní ulice a lidi sedící u stolků, popíjející z napěněných püllitrů a řehtající se veselým historkám. Vysloveně se šoural, protože se bál zklamání. Ale byl to jenom malý pokoj pro malého chlapce, takže cesta k oknu byla krátká. Přitiskl obličej ke sklu a podíval se ven. A tu mu oči zase málem vypadly z důlků, z pusy se udělalo kolečko, jenom jeho paže se držely dál pevně při těle, protože cítil, jak ho obestírá cosi ledového a hrozivého.

KAPITOLA TŘETÍ

Beznadějný případ

Brunovi nemusel nikdo vysvětlovat, že by bývalo bylo mnohem rozumnější, kdyby nechali Gretel v Berlíně, aby tam dohlížela na jejich dům, protože s ní byly vždycky jenom potíže. Docela vážně, v rodině se často říkalo, že už od narození s ní bylo jenom trápení.

Gretel byla o tři roky starší a dávno mu vysvětlila, že jak to už tak ve světě chodí, zvláště tam, kde se to týká jich dvou, je to ona, kdo musí mít samozřejmě navrch. Bruno si nerad přiznával, že z ní má vítr, ale když se na sebe podíval poctivě, o což se pořád snažil, musel uznat, že je tomu tak.

Měla pár nepříjemných zlovyků, s čímž se ovšem musí u sester počítat.

Například každé ráno trávila spoustu času v koupelně a vůbec ji nezajímalo, že on čeká venku a poskakuje z nohy na nohu, protože se mu chce na záchod.

Dále měla velkou sbírku panenek, rozsazenou na poličkách v pokoji, a když Bruno vešel dovnitř, všechny na něho upřely své skleněné oči a bedlivě ho sledovaly, co tam dělá. Byl si jistý, že kdyby se náhodou pustil do prozkoumávání pokoje, zatímco Gretel byla pryč, určitě by to na něho řekly.

Gretel měla také pár moc protivných kamarádek, které bavilo se mu posmívat, a to bylo něco, co by on, kdyby byl o tři roky starší, nikdy nedělal. Všechny ty protivné kamarádky ho s chutí škádly a pošklebovaly se mu, jakmile se maminka nebo Marie otočily zády.

“Brunovi není devět, je mu jenom šest,” prozpěvovala si jedna zvláště hnusná potvora, kroužila kolem něho a píchala ho do žeber.

“To není pravda, je mi devět,” bránil se a snažil se od ní utéct.

“Tak proč jsi takový mrňous? Všichni kluci, kterým je devět, jsou o moc větší než ty.”

To byla bohužel bolestná pravda a příčina Brunova velkého žalu. Strašně ho trápilo, že není tak velký jako druzí chlapi ve třídě, sahal jim sotva po ramena. Když šel s Karlem, Danielem a Martinem po ulici, lidé si někdy mysleli, že je něčí mladší bratr, kdežto ve skutečnosti byl druhý nejstarší.

“Takže ti je určitě jenom šest,” trvala na svém ta protivná káča a Bruno od ní honem utekl a ve svém pokoji pak dělal všelijaké natahovací cviky a doufal, že

se jednou ráno vzbudí a bude nejmíň o tři dlaně delší.

Pročež nebýt v Berlíně bude například výhodné z toho důvodu, že žádná z těch holek ho už nebude moci trápit. Možná, že bude-li nucen zůstat v tomto novém domě nějakou delší dobu, třeba i celý měsíc, podaří se mu trochu vyrůst, a pak až se vrátí domů, nebude důvod, proč ho otravovat. Je třeba se zaměřit právě na tohle, jestli má poslechnout matčinu radu a vybrat si ze špatného to nejlepší.

Vrazil ke Gretel do pokoje a ani se nenamáhal zaklepat. Viděl, jak rozmisťuje na poličky svůj regiment panenek.

“Co tady chceš!” vykřikla a prudce se otočila. “Copak nevíš, že se do pokoje dámy neleze bez klepání?”

“Snad sis nepřivezla všechny své panny?” Dávno si už zvykl nevšímát si otázek, které mu kladla jeho sestra, raději je nahrazoval vlastními.

“To se ví, že přivezla. Copak si myslíš, že bych je nechala doma? Vždyť to bude trvat celé týdny, než zase pojedeme zpátky.”

“Týdny?” Bruno zněl zklamaně, ale ve skutečnosti byl docela rád, protože se už smířil s tím, že tu zůstane celý měsíc. “Fakt si to myslíš?”

“Ano, zeptala jsem se otce a on řekl, že v dohledné budoucnosti tu určitě zůstaneme.”

“Co přesně znamená ta dohledná budoucnost?” Bruno se posadil na postel.

“To znamená ode dneška týdny a týdny.” Gretel pokyvovala moudře hlavou.

“Možná dokonce i tři.”

“Tak to bude v pořádku. Pokud tu zůstaneme jen v dohledné budoucnosti a ne celý měsíc. Já to tady nenávidím.”

Gretel se zahleděla na mladšího bratra a přiznala si, že protentokrát s ním musí souhlasit. “Já vím, co tím chceš říct. Opravdu to tady není vůbec hezké.”

“Je to tu příšerné,” prohlásil s citem.

“To je pravda. Teď právě je to tu hrozné, ale snad až si to tady trochu zařídíme, nebude to tak zlé. Slyšela jsem, jak otec řekl, že ten, co bydlel v Oušicu před námi, byl na hodinu propuštěn, a tak neměl čas to tady pro nás ani připravit.”

“V Ou-šicu? Co je to Ou-šic?”

“To není nějaký Ou-šic, Bruno, je to jednoduše Oušic,” povzdechla si Gretel.

“Tak co je to teda ten Oušic?” naléhal. “Ou a šic?”

“To je přece jméno tohoto domu,” vysvětlovala trpělivě. “Jmenuje se Oušic.”

Bruno se zamyslel. Venku nebyl žádný ukazatel, který by mu potvrdil, že se to tady takhle jmenuje, nebylo to napsáno ani na domovních

dveřích. Pravda, jejich dům v Berlíně také neměl žádné jméno, říkalo se mu jenom číslo čtyři.

“Jenže co to znamená?” ptal se tvrdohlavě dál, “co je to Oušic?”

“Ou bude asi jako ouvej, a vztahuje se to nejspíš na lidi, co tu bydleli před námi. Asi to bude mít něco společného s tím, že neodváděli moc dobrou práci a někdo si toho všiml a řekl si, že je na čase pozvat sem někoho, kdo by to tu dělal pořádně.”

“Myslíš otce?”

“To se ví.” Gretel o něm vždycky mluvila tak, jako by nikdy nemohl udělat nic špatného, jako by se nikdy na nikoho nezlobil a hlavně vždycky přišel k ní do ložnice dát jí pusou na dobrou noc. Bruno, kdyby nebyl právě nešťastný z toho, že se musel nuceně přestěhovat, by musel uznat, že stejně laskavě se choval i k němu.

“Takže my jsme tady teď v tomhle Oušicu, protože někdo před námi byl odtud vykopnutý?”

“Přesně tak, Bruno. A ty vypadni z mé postele, už jsi mi ji celou rozhrabal!”

Bruno vyskočil a na koberec dopadl na všechny čtyři. Nelíbilo se mu, jak to zaznělo, tak divně dutě. Nebude asi moudré v tomhle baráku moc skákat, mohl by se celý zbořit.

“Vůbec se mi tady nelíbí,” prohlásil snad už posté.

“Já vím, ale co kolem toho můžeme dělat?”

“Stýská se mi po Danielovi a po Martinovi.”

“A mně po Hildě a Isobel a Louise,” vzdychla Gretel a Bruno se snažil vzpomenout, která z nich byla ta největší potvora.

“Mně se nezdá, že by ty děti tam vypadaly nějak zvlášť přátelsky,” řekl jen tak mezi řečí, ale Gretel se prudce zarazila; v rukou držela pannu, která vypadala zvlášť děsivě, ale ani ji nestačila vysadit na poličku. Otočila se a zírala na Bruna s otevřenou pusou.

“Cos to říkal?”

“Řekl jsem, že ty děti nevypadají vůbec přátelsky.”

“Jaké děti?” Gretel se tvářila úplně zmateně. “Jaké děti? Já jsem tu žádné neviděla!”

Bruno se rozhlédl po pokoji. Také tu bylo okno, ale její pokoj byl naproti jeho ložnici na druhé straně chodby, takže vedlo na úplně jinou stranu. Snažil se předstírat lhostejnost, vstal a přešel zvolna k tomu oknu. Vrazil si přitom ruce do

kapes svých krátkých kalhot a pískal si známou písničku, na sestru se ani nepodíval.

“Bruno? Co to děláš, prosím tě? Jsi snad blázen?”

Procházel se dál po pokoji a pohvizdoval si, konečně dospěl až k tomu oknu, bylo náhodou dost nízko, takže jím pohodlně viděl ven. Dole pod ním parkovalo auto, které je sem přivezlo, a ještě tam stála tři nebo čtyři vojenská vozidla, patřila zřejmě podřízeným jeho otce. Pár důstojníků tam přešlapovalo a kouřilo, něčemu se smáli, ale zároveň vrhali nervózní pohledy směrem k domu. Ještě tu byla příjezdová cesta a za ní lesík, který si přímo žádal, aby byl co nejdřív prozkoumán.

“Bruno, byl bys tak laskavý a vysvětlil mi, cos myslel tou poslední poznámkou?”

“Tam venku je les,” oznámil a vůbec si jí nevšímal.

“Bruno!” Gretel zadupala a vystartovala směrem k němu tak rychle, že prudce odskočil od okna a přitiskl se zády ke zdi.

“A o čem že to bylo?” zeptal se nevinně, předstíraje, že vůbec neví, o co kráčí.

“Ty další děti! Řekl jsi, že nevypadají vůbec přátelsky.”

“To teda nevypadají,” souhlasil Bruno, sám je nechtěl soudit předem, protože se s nimi ještě neseznámil a řídil se jenom prvním dojmem. Maminka ho ostatně mockrát varovala, ať to nedělá.

“Ale jaké jiné děti?” naléhala Gretel. “Kde jsou?”

Bruno se jen uculoval, pak vykročil ke dveřím a kývl na sestru, aby ho následovala. Ta vzdychla, obrátila se, aby opatrně položila panenku na postel, ale pak si to rozmyslela, vzala ji do náruče a následovala bratra do jeho pokoje, tam do ní ale vrazila Marie, která se řítíla na chodbu a držela v prstech něco, co vypadalo jako chciplá myš.

“Jsou támhle venku,” přešel k oknu a znovu se podíval skleněnou tabulí. Gretel si moc nevšímal, jeho zajímaly hlavně ty druhé děti. Jako by na ni v tu chvíli úplně zapomněl. Běžela několik kroků za ním a také se chtěla tím oknem podívat, jenže způsob, jakým to říkal a jak se pozorně díval ven, ji značně znejistil. Bruno ji nikdy neošidil a byla si jistá, že ani teď ji nevodí za nos, jenže jak tam tak stál, to ji docela zarazilo a pomyslela si, že vidět ty druhé děti možná ani nestojí za to. Rozčileně polkla a v duchu zadrmolila krátkou modlitbičku, aby se všichni vrátili do Berlína v dohledné době, a ne až někdy za měsíc, jak si myslel její bratr.

“No tak co?” Otočil se a viděl sestru ve dveřích, tiskla k sobě panenku a zlaté

cůpky měla vzorně přehozené přes ramena. To by se to za ně tahalo. “Tak chceš je vidět, nebo ne?”

“To se ví, že chci,” odsekla a krůček po krůčku se plížila k oknu. “Tak přece uхни,” odstrčila ho loktem.

Toto odpoledne byl v Oušicu jasný, zářivý den a slunce se vyhouplo z mraků právě ve chvíli, když se Gretel podívala skrz sklo. Musela si chvíli zvykat na oslnění, ale slunce vzápětí překryl další mrak a ona pak sama viděla to, o čem se jí zmínil Bruno.

KAPITOLA ČTVRTÁ

Co viděli oknem

Zaprvé to nebyly žádné děti. Tedy aspoň ne všichni. Byli tam malí i velcí chlapi, tátové a dědečkové. Možná i pár strejdů. A potom takoví, co žijí jen sami pro sebe, v každé ulici jich je několik, ti snad ani příbuzné nemají. Byl tam zkrátka kdekdo.

“Co jsou zač?” Gretel na ně zírala se stejně otevřenou pusou, jakou v tyto dny míval její bratr. “A co je tohle za místo?”

“Nejsem si vůbec jistý.” Bruno se snažil odpovídat co možná po pravdě. “Ale určitě to tu není tak hezké jako doma, tím jsem si úplně jistý.”

“Ale kde jsou děvčata? A jejich maminky? A babičky?”

“Ty možná žijí někde jinde.”

Gretel přikývla. Nechtěla se dívat příliš dlouho, ale bylo těžké odvrátit zrak.

Dosud pozorovala svým oknem jenom les, který byl poněkud tmavý, ale mohlo by to být docela dobré místo na pořádání pikniků, jestli se tam najde nějaká mýtina. Avšak z této strany byl výhled docela jiný.

Začínal pěkně. Hned pod Brunovým oknem se rozkládala zahrada. Byla dost velká a rostla v ní spousta květin na pěkných, čistě upravených záhonech. Půda byla opravdu pečlivě ošetřovaná, jako by si ten, kdo se o ty květiny staral, myslel, že pěstovat něco tak krásného v takovém místě bylo moc potřebné. Podobné něčemu, jako bylo rozžehnutí droboučké svíčky za temné zimní noci v koutku starého rozlehlého hradu uprostřed mlhavé pustiny.

Za těmi záhony pak byla příjemná besídka, v ní stála dřevěná lavička a Gretel si představovala, že by si tam mohla číst a opalovat se. Na jejím opěradle byla malá cedulka, ale z téhle dálky nebylo možné přečíst, co je na ní napsáno. Sedadlo bylo ale natočené směrem k domu, což se mohlo zdát divné, ale ona pochopila, proč asi.

Protože nějakých osm metrů za zahradou, za záhony a za lavičkou s cedulí se odehrávala strašná změna. Tyčil se tam vysokánský drátěný plot, obepínal dům z obou stran, na rozích zabočoval a potom se táhl dál a dál, až donekonečna. Ten plot byl neobyčejně vysoký, dokonce vyšší než dům samotný, v pravidelných mezerách byl připevněný k dřevěným pilířům, mohutným a vysokým jako

telegrafní sloupy. Nahoře končil ostnatým drátem, hustě stočeným do obrovských ježatých spirál, a když se Gretel zahleděla na ty miliony ostrých zubů, trčících z nich na všechny strany, pocítila najednou nevysvětlitelnou prudkou bolest.

Dál za tím plotem pak už nerostlo nic, ani stéblo trávy, nikde nebyl kousíček zeleně, zem byla pokrytá něčím jako pískem, a kam se dalo dohlédnout, nebylo nic než nízké baráky, sem tam velká čtvercová budova a v dálce jeden nebo dva vysoké tovární komíny. Otevřela pusu, aby něco řekla, ale pak zjistila, že na to, aby mohla vyjádřit své překvapení, jí chybí slova, a tak udělala jediné rozumné, pusu zase zavřela.

“No tak vidíš,” ozval se Bruno z hloubi pokoje. Byl náramně spokojený sám se sebou, protože to, co bylo tam venku - i s těmi, co k tomu patřili - on uviděl první a mohl se na to podívat, kdykoliv se mu zachtělo, měl to přece před vlastními okny, takže to patřilo jemu, jí ne, a on se proto cítil jako král a ona nebyla nic víc než jeho poddaná.

“Já tomu vůbec nerozumím,” hlesla Gretel. “Kdo mohl postavit něco tak odporného?”

“Je to fakt hnus!” souhlasil Bruno. “Mně se zdá, že ty baráky mají jenom přízemí. Podívej se, jak jsou nízké.”

“To musí být ten nový, moderní typ domů. Otec ale nemá rád nic, co je moderní.”

“Tak to se mu určitě nebudou líbit.”

“To tedy ne.” Dlouho stála a dívala se ven. Bylo jí už dvanáct a ve škole byla považovaná za jednu z nejbystřejších dívek, takže semkla rty, soustředěně stáhla obočí a snažila se přinutit mozek, aby pochopil to, co měla před sebou. Nakonec došla k jedinému závěru.

“Tohle musí být to, čemu se říká venkov,” prohlásila vítězně a otočila se k bratrovi.

“Venkov?”

“Nemyslíš, že je to jediné vysvětlení? Když jsme doma v Berlíně, tak jsme ve městě. Proto je tam tolik lidí a tolik domů a školy plné dětí a v sobotu odpoledne středem města ani neprojdeš, jak do tebe strkají ze všech stran.”

“To je pravda...,” souhlasil Bruno, pokyvoval hlavou a snažil se sledovat proud jejích myšlenek.

“V zeměpise jsme se učili,” stále rozvíjela svou myšlenku, “že na venkově žijí farmáři a mají zvířata a pěstuje se tam všechno, co jíme, a jsou tam velké

prostory, kde lidé žijí a pracují a posílají nám všechno, co vypěstují.” Znovu se zadívala oknem na to

široké prostranství před sebou a na vzdálenosti, které oddělovaly jednotlivé boudy od sebe. “Takže tohle musí být ono, ten venkov. A možná že tohle je náš letní byt,” dodala nadějně.

Bruno se zamyslel, ale pak zavrtěl hlavou. “To nebude ono,” prohlásil s hlubokým přesvědčením.

“Tobě je teprve devět!” vybuchla Gretel. “Co ty o tom víš? Až ti bude tolik jako mně, budeš všemu rozumět mnohem lip.”

“Můžeš mít pravdu,” připustil Bruno, který si uvědomoval, že je o dost mladší, ale nevěřil, že by mu to mělo upírat právo na názor. “Jestli tohle je to, čemu ty říkáš venkov, tak kdepak jsou všechna ta zvířata, o kterých jsi mluvila?”

Gretel otevřela pusu, aby mu to vysvětlila, ale nic ji nenapadalo, takže se znovu pozorně zadívala oknem, aby vypátrala, kde by se všechen ten dobytek mohl ukrývat, ale nikde nic nenašla.

“Měly by tam být krávy a prasata, ovce a koně. Kdyby to byl ten statek. A k tomu ještě slepice a kachny.”

“Máš pravdu, žádné tam nejsou,” pokorně přiznala Gretel.

“A kdyby tam něco pěstovali, jak říkáš,” pokračoval Bruno a náramně si to užíval, “tak si myslím, že by ta země musela vypadat docela jinak, nezdá se ti? V tomhle prachu a hlíně bys nevypěstovala vůbec nic.”

Gretel se pořád dívala oknem a přikývla. Nebyla zase tak hloupá, aby trvala na svém, když viděla, že všechny důkazy jdou proti ní.

“Takže to farma asi nebude.”

“Určitě ne.”

“To tedy znamená, že tohle není venkov.”

“Ne, já si myslím, že není.”

“Takže to znamená, že tohle není náš letní byt.”

“Asi ne.”

Posadil se těžce na postel a prchavě zatoužil, aby si Gretel sedla vedle něho, objala ho a řekla mu, že všechno bude brzy v pořádku, že se jim tu bude líbit a že se nakonec ani nebudou chtít vrátit se do Berlína. Jenže ona se pořád dívala tím oknem, ale tentokrát to nebyly ani květiny a besídka a lavička s cedulí, ani ten vysoký plot mezi černými sloupy s ostnatými dráty, ani udusaná země za plotem, ani baráky a nízké stavby v dálce u vysokých komínů, co sledovala, ona

se teď dívala na lidi.

“Kdo to jen může být?” Ta potichu vyslovená otázka nebyla vůbec určená Brunovi, zdálo se, že odpověď očekává odjinud. “Co tam vůbec dělají?”

Bruno vstal, sourozenci stáli nyní poprvé svorně vedle sebe a dívali se na to, co se děje necelých dvacet metrů od jejich nového domova.

Všude, kam se podívali, viděli lidi, velké a malé, mladé a staré, kteří všelijak pobíhali. Někteří ale stáli ve skupinách v pozoru s připaženými rukama a hlavu drželi co možná vzhůru, před nimi rozkročený voják, ústa se mu prudce otvírala a zavírala, jako by hlasitě křičel. Jiní zase šli v řadě z jednoho konce tábora na druhý, před sebou tlačili naložené kolečko, ti se znenadání vynořili odněkud, kam nebylo vidět, a to kolečko strkali před sebou někam za baráky, kam také nebylo vidět. Ti, co stáli u domků ve skupinách, se vůbec nehýbali a dívali se upřeně k zemi, jako by hráli hru na nevšimavou. Pár se jich opíralo o berle a spousta z nich chodila s ovázanými hlavami. Další nesli na ramenou lopaty a vojáci je odváděli někam, kam zase nebylo vidět.

Bruno a Gretel pozorovali oknem stovky lidí, ale vzhledem k tomu, kolik tam bylo postavených baráků a kam až se táhlo to oplocené prostranství, musely jich tam být tisíce.

“A tihle všichni bydlí tak blízko nás,” povzdechla si Gretel zamračeně. “V naší klidné ulici v Berlíně stálo jenom šest domů. A tady je jich najednou tolik! Jak mohl otec vzít práci v tak odporném místě, kde je taková spousta sousedů? To nedává žádný smysl.”

“Koukej támhle,” Bruno začal na něco ukazovat, a když Gretel sledovala jeho prst, uviděla, jak se v dálce vynořila z baráků skupina dětí, všechny v těsném klubku, přičemž na ně řvala parta vojáků. Čím víc křičeli, tím víc se děti tlačily k sobě. Tu jeden z vojáků vrazil mezi ně, děti se prudce rozestoupily a udělaly to, co po nich ti vojáci zřejmě chtěli už od začátku, tedy postavily se po jednotlivcích do zástupu. Když tak učinily, vojáci se dali do smíchu a začali tleskat.

“To bude asi nějaká divadelní zkouška,” usoudila Gretel, která se rozhodla nevidět, že některé děti vypadají, jako když pláčí, a to dokonce děti tak velké jako ona.

“Povídal jsem ti, že tam jsou i děti.”

“Hm, ale tohle není druh dětí, se kterými bych si chtěla já hrát,” odpověděla mu rozhodným hlasem. “Vypadají špinavě. Hilda a Isobel a Louisa se koupou každé ráno, a já taky. Tyhle děti vypadají, jako by v životě neviděly vanu.”

“Vypadá to tam celkově špinavě. Možná že ani žádné vany nemají.”

“Nebud’ hlupák,” vyjela na něho, přestože ji často napomínali, aby neříkala svému bratrovi, že je hloupý. “Kdopak by prosím tě neměl vanu?”

“No, já nevím. Snad ten, kdo nemá horkou vodu?”

Gretel se ještě chvilku dívala, načež se zimomřivě otrásla a vrátila se zpátky do pokoje. “Půjdu k sobě, musím si konečně uspořádat svoje panenky. Můj pohled z okna je ale rozhodně hezčí než tvůj.”

Touto poznámkou se s ním rozloučila, přešla přes chodbu do své ložnice a zavřela za sebou dveře, ale do pořádání panenek se hned nepustila. Místo toho se posadila na postel a pokoušela se uspořádat si myšlenky, které se jí honily v hlavě.

Bruno dál pozoroval ty stovky lidí, míhající se sem a tam, dělající to či ono, a napadlo ho, že všichni ti malí a velcí chlapi, tátové a dědečkové, strýcové a lidi, co zřejmě žijí sami pro sebe a nemají žádné příbuzné, takoví se konec konců najdou v každé ulici, zkrátka ti všichni mladí a staří měli dohromady jedno společné: každý z nich byl oblečen do šedivého pruhovaného pyžama a na hlavě měl čepici ze stejné látky.

“Je to opravdu zvláštní,” zamumlal a konečně se odvrátil od okenního skla.

KAPITOLA PÁTÁ

Vstup zakázán, a to bez výjimky, za všech okolností

Situace si vyžadovala jenom jedno řešení. Bylo nutné jít se zeptat otce.

Otec je nedoprovázel, když toho rána odjížděli z Berlína. Odjel už pár dní předtím, v noci poté, co Bruno přišel domů a našel Marii, jak se mu hrabe ve věcech, dokonce i v těch, které si schovával úplně vzadu, protože byly jen jeho a nikomu do nich nic nebylo. Další dny matka a Gretel, Marie a kuchařka, Lars i Bruno trávili veškerý čas balením svého majetku do beden a nakládali je do nákladního auta, které je mělo odvézt do jejich nového domova v Oušicu.

Ráno před odjezdem dům vypadal pustě a prázdně, a vůbec to už nebyl jejich starý domov. Zbývající věci byly ještě složeny do kufrů a přede dveřmi na ně čekal úřední vůz s rudočernými vlajkami, aby je odvezl.

Matka, Marie a Bruno byli poslední, kdo odcházel, a Bruno si pomyslel, že si maminka nejspíš vůbec nevšimla, že služebná stojí pořád vedle nich, protože když se naposledy rozhlíželi po prázdné hale, která pamatovala tolik šťastných chvil - tady přece stával v prosinci vánoční stromek, tady se odkládaly do stojanu mokré deštníky v zimních měsících, byl tu i botník, kde si měl Bruno zouvat zablácené boty, ale většinou to nedělal -, potřásla smutně hlavou a řekla něco opravdu divného.

“Nikdy jsme neměli zvat Fíru na večeři. Když si někdo vezme něco do hlavy, je pak schopen jít za tím i přes mrtvoly.”

Jen to dořekla, otočila se a Bruno viděl, že má oči plné slz. Pak ale nadskočila leknutím, protože uviděla Marii, která stála vedle nich a dívala se na ni.

“Marie,” vykřikla zděšeně, “myslela jsem, že jste už ve voze.”

“Právě jsem tam šla, paní.”

“Nechtěla jsem...,” spustila matka, potřásla hlavou a pak znovu: “Nemínila jsem...”

“Právě jsem odcházela, paní,” přerušila ji Marie, která asi nevěděla, že se matce nesmí skákat do řeči, rychle vyběhla ze dveří a utíkala k autu.

Matka se zamračila, ale potom jen pokrčila rameny, jako by jí už na ničem ani

moc nezáleželo. “Tak pojd’, Bruno,” vzala ho za ruku a zamkla dveře. “Musíme jenom doufat, že se sem zase vrátíme, až bude po všem.”

Úřední vozidlo s praporky na kapotě je odvezlo na nádraží, kde bylo kolejiště rozděleno širokým nástupištěm, na obou stranách už byl přistavený vlak a čekal na pasažéry. Protože na druhé straně pochodovalo tolik vojáků a ještě tam stála budka pro hradlaře, Bruno stačil jen zahlédnout, že se kolem toho druhého vlaku tlačily davy lidí, ale pak už nastupovali oni do svého vlaku, který byl velmi pohodlný, bylo tu jenom pár cestujících a spousta volného místa, a když se otevřela okna, zavanul dovnitř svěží čerstvý vzduch. Kdyby ty vlaky jely každý jiným směrem, nebylo by to nic divného, ale oba byly nastaveny směrem k východu. Napadlo ho, že by mohl vyběhnout na nástupiště a říct těm lidem, že v jejich vagonu je spousta prázdných míst, ale pak se rozhodl, že radši ne, protože maminka by se mohla zlobit a Gretel by určitě zuřila, a to by bylo mnohem horší.

Konečně dojeli do Oušicu a vstoupili do nového domu, ale Bruno svého otce ještě neviděl. Myslel si, že je v ložnici, když tam byly ty pootevřené dveře, ale potom z nich vyšel ten nepříjemný mladý voják, který si změřil Bruna studenýma očima. Odnikud se neozýval otcův dunivý hlas, ba ani dole v přízemí nebyl slyšet jeho těžký krok ve vysokých botách. Kromě toho tu byl velký provoz, lidé vcházelí a vycházelí, a když se rozhodoval, co by asi teď měl udělat, zaslechl velký rámus, vycházelo to odspodu, takže vyběhl ven a naklonil se přes zábradlí, aby se podíval, co se děje.

Dveře otcovy pracovny byly teď dokořán, před nimi skupinka pěti lidí, smáli se a potřásali si rukama. Otce měli uprostřed a v nažehlené uniformě mu to moc slušelo. Husté tmavé vlasy měl pečlivě sčesané a natřené brilantinou, a Bruno, jak se tak na něho díval přes to zábradlí, cítil strach i obdiv. Vojáci stojící kolem něho se mu už tolik nelíbili. Rozhodně nevypadali tak dobře jako jeho otec. Neměli tak upravené uniformy, jejich hlasy se tolik nerozléhaly a neměli tak lesklé holínky. Drželi své čapky v podpaždí a zdálo se, že soupeří o otcovu pozornost. Z toho, co k němu doléhalo, Bruno rozuměl jen něčemu.

“... Už od první chvíle dělal chyby. Nakonec Fíra neměl na výběr, musel...,” říkal jeden z nich.

“... kázeň! A výkonnost. Nebyli jsme efektivní od začátku dvaadvacátého roku a bez toho...,” vskočil mu do řeči druhý důstojník.

“... Je to jasné. Je to jasné z toho, co říkají čísla. Tam je to přece jasné, komandante...,” překřikoval ho třetí.

“... ale kdybychom postavili další,” uplatňoval svůj názor poslední z vojáků, “jen si představte, co bychom dokázali... jen si to představte!”

Otec zvedl dlaň, což všechny muže rázem umlčelo. Vypadal jako dirigent čtyřčlenného pěveckého sboru.

“Pánové,” spustil a Bruno teď rozuměl každickému slovu, protože nikdo na světě neměl hlas tak jasný a zvučný jako jeho otec, bez potíží se rozléhal z jednoho konce místnosti k druhému. “Vaše návrhy a podněty velmi oceňujeme. Ale nechme už minulost minulostí, toto je nový začátek, jenže ten nový začátek bude muset počkat až do zítřka. Pro tuto chvíli se musím věnovat své rodině a pomoci jí se tady usadit, protože kdybych to neudělal, ocitl bych se ve stejném maléru, v jakém jsou tam ti venku, rozumíte mi?”

Odpovědí mu byl smích a všichni důstojníci si s otcem potřásli rukama. Když odcházeli, seřadili se do řady jako cínoví vojáčky a všem vyletěly paže k pozdravu stejným způsobem, jak to otec učil Bruna. Dlaň musí být napjatá, paže se prudce vymrští před hrudník, a všichni pak zařvali dvě slova, která měl Bruno také opakovat, kdykoliv je někdo řekne jemu. Pak odpochovali a otec se vrátil do pracovny, která byla Brunovi zapovězená vždycky a bez výjimky.

Bruno sešel pomalu po schodech, ale přede dveřmi přece jen zaváhal. Bylo mu líto, že během té hodiny, co už byli tady, ho otec ještě nevyhledal, aby ho alespoň pozdravil. Pravda, pořád mu někdo vysvětloval, jak je zaneprázdněn, a proto se nemůže zabývat takovými prkotinami jako nějakým vítáním. Ale vojáci už byli pryč, tak by snad mohl na ty dveře zaklepat.

V Berlíně byl Bruno v otcově pracovně jenom párkrát, většinou když něco provedl a potřeboval důraznou domluvu. Nařízení, které se vztahovalo na jeho kancelář v Berlíně, byl snad nejpřísnější zákaz, jaký si Bruno musel vštípit, a on nebyl tak hloupý, aby si myslel, že se nebude vztahovat i na jeho pracovnu v Oušicu. Ale protože se pár dní neviděli, domníval se, že snad nebude tolik vadit, když teď zaklepe.

Takže opatrně ťukal na dveře. Dvakrát, a jen potichu.

Otec to asi neslyšel, nebo Bruno neklepal dost hlasitě, protože ke dveřím nepřišel, a tak Bruno zaklepal znovu a hlasitěji. Ozvalo se burácivé: “Dál!”

Bruno zmáčkl kliku a vstoupil dovnitř. A v tu chvíli rozevřel oči doširoka, zároveň pusu a paže se mu napjaly podél boků. Bylo vidět, že byl nečekaně překvapen. Protože zbytek domu byl možná tmavý a nevlídný a nenabízel kloudné možnosti průzkumu, ale tento pokoj byl něco docela jiného. Především strop byl strašně vysoký a koberec pod chlapcovými nohama měkký a hluboký,

mohl by se v něm klidně utopit. Zdi nebylo skoro vidět pro mahagonové police plné knih, bylo to stejné jako v jejich knihovně v Berlíně. Naproti ve stěně byla dvě obrovská okna, vedla do zahrady, a mezi nimi stálo pohodlné křeslo. V něm seděl u těžkého dubového psacího stolu otec, vzhlédl od papírů, které měl před sebou, a když uviděl Bruna, tvář se mu rozzářila úsměvem.

“Bruno!” zvolal radostně, vstal od stolu, pokročil k němu a mocně mu potřásl paží. Otec nebyl z těch, co člověka často objímají, na rozdíl od maminky a babičky, které naopak objímaly a mlaskavě líbaly až moc. “Můj synku,” dodal dojatě.

“Dobrý den, otče,” pozdravil Bruno rozpačitě, pořád ještě oslněný krásou pokoje.

“Bruno, já jsem se za tebou už chystal, určitě bych za pár minut přišel, věř mi to. Jenom jsem musel ukončit schůzi a dopsat dopis. Takže jste všichni dojeli v pořádku?”

“Ano, otče.”

“A pomáhal jsi mamince a sestře při uzavírání našeho domu?”

“Ano, otče.”

“Pak jsem na tebe pyšný. Posad’ se přece, chlapče.”

Ukázal na křeslo proti stolu a Bruno se do něho vyšplhal, jenže nohy mu zdaleka nedosahovaly až na podlahu. Otec se vrátil na své místo za stolem a pozorně se na něho díval. Ani jeden z nich nemluvil. Chvíli bylo ticho, které se otec konečně rozhodl přerušit.

“Tak co? Co si o tom myslíš?”

“Co si já myslím? Co si mám myslet o čem?”

“No o svém novém domově. Líbí se ti tu?”

“Ne!” vyrazil ze sebe prudce Bruno, protože se vždycky snažil mluvit pravdu a věděl, že kdyby teď jen na vteřinu zaváhal, už by se mu nedostávala kuráž říct to, co měl opravdu na srdci. “Já si myslím, že bychom se měli vrátit zpátky domů,” dodal statečně.

Otcí poněkud zmrzl úsměv na rtech a oči se zvolna vrátily k dopisu, který ležel před ním na stole, jako by si potřeboval svou odpověď pozorně rozmyslet.

“Nedá se nic dělat, tady jsme teď doma, Bruno,” konečně vzhlédl a řekl docela jemně: “Oušic je náš nový domov.”

“Ale kdy se vrátíme zpátky do Berlína?” Brunovi se málem zastavilo srdce, když

uslyšel tuto odpověď. “Tam je to přece o moc hezčí.”

“Ale, ale,” spustil otec, který nevítal žádné námitky. “Nemá cenu se o tom bavit. Domov přece není jen dům nebo ulice nebo město nebo něco tak umělého jako nějaký cement a cihly. Domov je přece tam, kde má člověk rodinu, no nemám pravdu?”

“Ano, ale...”

“A naše rodina je teď tady, Bruno. V Oušicu. Ergo, je to náš domov.”

Bruno nechápal, co má být to ergo, ale ani to nepotřeboval, protože už měl připravenou další chytrou odpověď. “Jenže dědeček i babička jsou v Berlíně. Ti jsou přece taky naše rodina. Takže tohle nemůže být náš domov.”

Otec se zamyslel a přikývl. Dost dlouho váhal s odpovědí. “Ano, Bruno, ti tam zůstali. Jenže ty, maminka a Gretel jste nejdůležitější v naší rodině a tohle je místo, kde my všichni teď bydlíme. V Oušicu. Prosím tě, netvař se tak ztrápeně!” (Protože Bruno opravdu vypadal velmi nešťastně.) “Ještě ses tu ani pořádně nerozhlédl. Může se ti tady nakonec moc líbit!”

“Mně se tady vůbec nelíbí,” trval na svém Bruno.

“Bruno...,” zazněl unavený povzdech.

“Karl tu není, Daniel tu není a Martin tu taky není a nejsou tady kolem žádné domy a žádné stánky se zeleninou a s ovocem, nejsou tu ulice a žádné kavárny se stolky na chodníku a nikdo, kdo by do člověka v sobotu odpoledne na ulici strkal.”

“Bruno, někdy se stává, že v životě musíme dělat věci, které jsme si nevybrali,” opáčil otec a Bruno vycítil, že ho ta rozmluva už začíná silně obtěžovat. “Já se obávám, že tohle je právě ta chvíle. Mám tady svou práci, důležitou práci. Je důležitá pro naši vlast. Je důležitá pro Fíru.”

“Ale já chci domů,” Bruno trval na svém. Cítil, jak se mu oči plní slzami a nepřál si nic víc, než aby otec pochopil, jaké je ten Oušic děsivé místo, a souhlasil s ním, že je nejvyšší čas odtud rychle zmizet.

“Budeš si muset zvyknout, že jsi tady doma,” řekl k Brunovu velkému zklamání.

“To jest, pro dohlednou budoucnost.”

Bruno přivřel oči. Málokdy se stávalo, že by paličatě trval na svém, a rozhodně ještě nikdy nepřišel za otcem s takovou touhou, aby v něčem zásadně změnil názor, ale představa, že tu bude muset zůstat, představa, že bude muset žít v tak příšerném místě, kde nebyl nikdo, vůbec nikdo, s kým by si mohl hrát, to bylo prostě přespříliš. Když oči zase otevřel, zjistil, že otec vstal od stolu a posadil se do křesla vedle něho. Bruno sledoval, jak otvírá stříbrnou tabatěrku, vyndává

cigaretu, poklepal jí na stůl a pak si ji zapálil.

“Vzpomínám si, že když jsem byl kluk, občas se stávalo, že jsem nechtěl něco udělat, ale pak mi otec řekl, že bude pro obě strany lepší, když se podrobím, takže mi zkrátka nezbývalo než sklapnout kufry a udělat, co se mi poručilo.”

“Co to bylo, o co tenkrát šlo?”

“Ale, já už ani nevím,” pokrčil rameny. “To už je stejně dávno pryč. Byl jsem jenom dítě a nechápal jsem, co je správné. Někdy jsem například nechtěl zůstat doma a dokončit domácí úkoly, chtěl jsem běhat na ulici a hrát si s kamarády, stejně jako ty. Ale teď, když si na to vzpomenu, vidím, jak jsem byl hloupý.”

“Takže už rozumíš, jak se cítím,” řekl Bruno s nadějí v hlase.

“Ano, ale taky jsem pochopil, že můj táta, tvůj dědeček, věděl nejlíp, co je pro mě správné, a že jsem býval nejšťastnější, když jsem se zkrátka podvolil. Myslíš si, že bych byl v životě tak úspěšný, kdybych se včas nenaučil, kdy se můžu hádat a přit a kdy naopak musím držet ústa a krok a poslouchat rozkazy? No, co tomu říkáš, Bruno? Co ty na to?”

Bruno se rozhlédl kolem sebe. Zahleděl se na okno v rohu pokoje, za nímž se rozkládala ta bezútěšná krajina.

“Provedl jsi něco?” zeptal se po chvíli. “Udělal jsi něco, co Fíru rozzlobilo?”

“Já? Co tím chceš říct?” Otec byl upřímně překvapen.

“Udělal jsi ve své práci něco špatně? Já vím, všichni říkají, jak jsi důležitý a že si Fíra pro tebe schovává samé závažné úkoly, ale jistě by tě neposlal do takového místa, jako je tohle, kdybys neudělal nějakou hroznou chybu, za kterou by tě chtěl potrestat.”

Otec se hlasitě rozesmál, a to Bruna pořádně naštvalo. Máloco ho tak rozvzteklilo, jako když se dospělí smáli, protože on něco nevěděl, zvláště když se snažil dobrat se pravdy a kladl kvůli tomu otázky.

“Ty asi nechápeš důležitost mého současného postavení.”

“Já si myslím, žeš asi nepracoval moc dobře, když to dopadlo tak, že jsme se všichni museli přestěhovat z našeho krásného domu, opustit své přátele a přijet do tak odporného místa, jako je tohle. Já si myslím, žeš musel udělat něco špatně a že bys měl jít za Fírou a omluvit se mu, možná, že se tím všechno vyřeší. Snad ti odpustí, ale budeš to opravdu muset myslet upřímně.”

Slova byla venku dřív, než si mohl rozmyslet, jestli jsou vhodná nebo ne, a když je sám slyšel plynout vzduchem, nepřipadalo mu, že je dovoleno takhle mluvit s otcem, ale už to bylo venku, už to bylo řečeno a už se to nedalo vzít zpátky.

Bruno párkrát nervózně polkl a po nějaké chvíli se podíval po očku na otce,

který na něho zíral s kamennou tváří. Bruno si jen olízl rty a odvrátil pohled. Cítil, že teď zrovna se mu nemůže podívat do očí.

Po několika nepříjemných minutách plných těžkého mlčení se otec zvolna zvedl, vrátil se zpátky za stůl a cigaretu odložil na popelník.

“Zajímalo by mě, jestli jsi tak statečný,” přerušil konečně to hrobové ticho, jako by si něco v duchu rozmýšlel, “nebo jenom neomalený. Možná ale, že to není tak špatná vlastnost...”

“Nechtěl jsem...”

“Teď budeš zticha zase ty,” otec zvedl hlas a jednoduše ho přerušil, protože na něho se nikdy nevztahovala pravidla běžného rodinného života. “Já jsem dosud pečlivě šetřil tvoje city, protože chápu, že tohle přestěhování je pro tebe moc těžké. A vyslechl jsem trpělivě, co jsi měl na srdci, i když tvoje mládí a nezkušenost tě vedou k tomu, že říkáš, co si myslíš, dost drzým způsobem. Doufám, že sis všiml, že jsem na nic z toho nereagoval. Ale teď opravdu přišla chvíle, kdy budeš muset jednoduše přijmout, že...”

“Ale já to nechci přijmout!” vybuchl Bruno a překvapeně zamrkal, protože si ani neuvědomil, jak hlasitě zařval. (I jeho samotného to polekalo.) Napjal tělo, připraven k útěku. Ale zdálo se, že dnes otce nemůže nic rozzlobit - když se nad tím Bruno poctivě zamyslel, musel uznat, že se otec málokdy doopravdy zlobil. Obyčejně se stáhl do sebe, obklopil se hradbou mlčení, ale nakonec si to stejně udělal po svém - místo křiku a honičky po domě jenom zavrtěl hlavou a dal tak najevo, že jejich debata skončila.

“Jdi nahoru do svého pokoje, Bruno,” řekl tichým hlasem a Brunovi hned došlo, že to myslí smrtelně vážně. Vstal a do očí se mu vedraly slzy zklamání. Došel až ke dveřím, ale než je otevřel, obrátil se, aby mu položil poslední otázku.

“Otče?”

“Bruno, já už nebudu dál...”

“To není o tom,” pokračoval rychle, “jenom bych se tě ještě rád na něco zeptal.”

Otec vzdychl, ale tu novou otázku povolil pod podmínkou, že už bude všem řečem konec a celá věc bude jednou provždy uzavřená.

Bruno si svou otázku dobře promyslel, přál si, aby tentokrát zněla naprosto přesně, nechtěl znít drze nebo nevychovaně. “Kdo jsou všichni ti lidé tam venku?”

Otec naklonil hlavu doleva a zatvářil se mírně zmateně. “No přece vojáci, Bruno. A sekretariát. Prostě zaměstnanci. Vždyť už je dávno znáš.”

“Ne, já nemyslím tyhle. Myslím ty lidi, co se na ně dívám z okna. V těch

barácích, tam v dálce. Všichni jsou stejně oblečení.”

“Aha, ty myslíš tamty lidi.” Otec kývl a lehce se usmál. “Ti lidé... víš, to nejsou vůbec lidi, Bruno.”

Chlapec se zachmuřil. “To že nejsou lidi?” Nebyl si jistý, co tím chce říct.

“Ve smyslu, jak my tomu rozumíme. Ale s těmi si vůbec nelam hlavu, nemají s tebou vůbec nic společného. A ty nemáš nic společného s nimi. Zkrátka snaž se usadit co nejlépe ve svém novém domově a buď hodný chlapec. To je všechno, co po tobě žádám. Přijmi situaci, jaká je, a všechno bude mnohem snadnější.”

“Ano, otče,” odpověděl Bruno poslušně, ale ta odpověď ho zdaleka neuspokojila.

Otevřel dveře, avšak otec ho zavolal zpátky, postavil se za stolem, zvedl obočí a dělal, jako by Bruno na něco zapomněl. Brunovi hned došlo, oč asi jde, odříkal tedy, co se od něho očekávalo, a dokonale napodobil otce. Vypjal se, vystřelil pravou ruku do vzduchu a prudce srazil podpatky. Hlasem jasným a co nejhlubším - snažil se vypadat co nejvíc jako on - vykřikl pozdrav, který měl užívat vždycky, když se loučil s vojákem.

“Heil Hitler,” zvolal, což byl podle jeho názoru podobný způsob loučení jako třeba: “Tak prozatím sbohem, přeji vám pěkné odpoledne.”

KAPITOLA ŠESTÁ

Přeplacená služka

O pár dnů později ležel Bruno na posteli a díval se na strop. Bílá barva na něm byla celá rozpraskaná, v cárech se odlupovala, no hnus. To jejich dům v Berlíně byl prostě něco docela jiného, tam se nikdy nic neloupalo, protože jednou za rok, obyčejně v létě, maminka pozvala malíře, aby vymalovali a opravili všechno, co bylo potřeba. Takže teď odpoledne se jen tak válel, pozoroval jemné praskliny, mhouřil oči a přemýšlel, co by mohly znamenat. Říkal si, že v tom prostoru mezi stropem a barvou žijí nějakí brouci, kteří jej vytlačují, rozšiřují a otvírají a snaží se vytvořit si nějakou štěrbinu, kterou by se mohli protáhnout, mezírku, kudy by mohli utéct. Nic, přemítal Bruno, dokonce ani hmyz nechce žít v Oušicu.

“Všechno je tady tak hnusné,” oznámil nahlas, i když tu nebyl nikdo, kdo by to mohl slyšet, zkrátka mu dělalo dobře, když to bylo řečeno hlasitě. “Nenávidím tenhle dům, nenávidím svůj pokoj a dokonce nenávidím i tuhle malbu. Všechno, co je tady, nenávidím. Úplně všechno.”

Svůj monolog skončil, zrovna když vcházela Marie s náručí plnou prádla, čistě vypraného, usušeného a vyžehleného. Sice ji zarazilo, že ho vidí ležet na posteli, ale jen se lehce uklonila a mlčky přistoupila ke skříni.

“Dobrý den,” pozdravil ji Bruno. Mluvit se služebnou sice nebylo stejné jako povídat si s kamarádem, ale široko daleko tu nebyl nikdo jiný, s kým by se dala vést rozumná řeč, a asi to bylo přece jen lepší než mluvit si sám pro sebe. Po Gretel nebylo ani vidu ani slechu, nikde ji nenašel, začínal se bát, že se zblázní nudou.

“Pane Bruno,” kývla Marie a dál ukládala jeho kalhoty a všelijaké jiné prádlo do polic a do zásuvek.

“Vy budete určitě z téhle změny stejně nešťastná, jako jsem já,” spustil Bruno, ale když se k němu Marie otočila, poznal jí na obličeji, že vůbec neví, o čem mluví. “No přece kvůli tomuhle!” Posadil se a rozhlédl se kolem. “Kvůli všemu, co je tady. Nepřipadá vám to přílišné? Určitě to taky nenávidíte!”

Marie otevřela pusou, jako by chtěla něco říct, ale pak ji zase rychle zavřela. Její výraz říkal, že si pečlivě rozmýšlí, jak by měla odpovědět, hledá ta správná slova, připravuje si je, ale pak si to raději rozmyslela a byla zticha. Bruno ji znal

celý život, skoro, přišla k nim pracovat, když mu byly tři, a většinou spolu vycházeli docela dobře, i když ona nikdy nevykazovala nějakou zvláštní živost. Prostě pořád jenom pilně pracovala, leštila nábytek, prala prádlo, pomáhala s nákupy a s vařením, někdy ho odvedla do školy, potom ho přivedla ze školy domů, ale to bývalo dřív, když bylo Brunovi teprve osm let. Když už byl o rok starší, rozhodl se, že může chodit ze školy domů sám.

“Vám se tu nelíbí?”

“Nelíbí?” zvolal Bruno a rozchechtal se. “Jestli se mi tu nelíbí?” opakoval ještě hlasitěji. “To se ví, že se mi tu nelíbí. Je to tady strašné! Není tu vůbec nic, není tu nikdo, s kým by si člověk mohl povídat, nikdo, s kým by si mohl hrát. Nevykládejte mi, že vy jste ráda, že jsme se sem přestěhovali!”

“Já jsem měla v Berlíně vždycky ráda zahradu,” zašeptala Marie, ale tím odpověděla na docela jinou otázku. “Někdy, když bylo teplo, sedávala jsem s obědem venku na slunci a jedla pod stromem s břečťanem tam dole u jezírka. Byly tam nádherné květiny. Taková vůně. Létalo kolem nich spousta včel, ale ty daly člověku pokoj, když si jich nevšímal.”

“Takže se vám tu taky nelíbí. Stejně jako já si myslíte, že je to tady úplně příšerné?”

Marie se zakabonila. “To ale není vůbec důležité.”

“Co není důležité?”

“To, co já si myslím.”

“Ale to se ví, že je to důležité,” vyhrkl Bruno rozmrzele, připadalo mu, že se dělá schválně nechápavou. “Patříte přece do rodiny!”

“Nejsem si jistá, že by s tím souhlasil váš pan otec,” usmála se mírně; to, co řekl, jí muselo polichotit.

“Přece vás sem taky převezli proti vaší vůli, stejně jako mě. Takže se dá říct, že jsme oba na stejné lodi. A ta loď je děravá a teče.”

Pár vteřin se zdálo, že mu Marie upřímně řekne, co si myslí. Odložila zbylé prádlo na postel a začala pěsti, jako by ji něco strašně rozčílilo. Otevřela ústa, ale náhle znehybněla, jako by ji přepadl velký strach z toho, co by z ní mohlo vypadnout, kdyby se přestala ovládat a spustila.

“Prosím vás, Marie, povězte mi to,” žadonil Bruno. “Protože kdybychom se všichni cítili stejně, třeba by se nám povedlo otce přesvědčit, aby nás poslal zpátky domů.”

Odvrátila pohled, smutně potřásla hlavou a konečně se na něho podívala zpříma.

“Váš otec ví, co je nejlepší. Musíte tomu věřit.”

“Já si ale myslím, že to neví. Já si naopak myslím, že udělal hroznou chybu.”

“Potom je to chyba, se kterou se musíme všichni naučit žít.”

“Ale když já udělám chybu, tak jsem za to potrestaný,” trval Bruno na svém, rozčilený, že pravidla, která platí pro děti, se jaksí nikdy neuplatňují na dospělé (přestože to jsou právě oni, kdo je prosazuje). “Otec blbec,” zabručel.

Marie před něho předstoupila, vypoulila oči a jako by v hrůze si přikryla dlaněmi obličej. Načež se bázlivě rozhlédla, aby se ujistila, že nikdo neposlouchá, a hlavně že nikdo neslyšel, co teď Bruno řekl. “Tohle nesmíte nikdy říkat! Nikdy nesmíte říkat něco takového o svém vlastním otci.”

“To bych rád věděl proč,” odsekl Bruno, který se už začínal stydět, ale nikdo po něm přece nemůže chtít, aby tu jen tak klidně seděl a poslouchal, jak ho někdo hubuje, když jeho názor stejně nikoho nezajímal.

“Protože váš otec je dobrý člověk. Je to moc hodný muž a stará se o nás o všechny.”

“Aha, asi tak, že nás odvezl až sem, doprostřed ničeho, tak to myslíte? Tomu říkáte, že se o nás stará?”

“Váš otec dokázal mnoho věcí,” pokračovala Marie, “mnoho věcí, na které byste měl být hrdý. Kde bych já například dneska byla, kdyby nebylo jeho?”

“Asi zpátky v Berlíně, pracovala byste v krásné domácnosti, jedla svůj oběd pod břečťanem a nevšímal si včeliček.”

“Vy si asi nevzpomínáte, kdy jsem k vám přišla pracovat?” začala tiše a ostýchavě si k němu přisedla na postel; to ještě nikdy neudělala. “Jak byste mohl, vždyť vám byly teprve tři roky. Váš otec mi poskytl střechu nad hlavou a pomohl mi, když mi bylo nejhůř. Dal mi práci, dal mi domov. Jídlo. Neumíte si představit, jaké to je, když člověk nemá co jíst. Vy jste ještě nikdy neměl hlad, že ne?”

Bruno se zamyslel. Zrovna ho napadlo, že by něco malého snědl, ale místo toho se podíval přes rameno po Marii a poprvé v životě si uvědomil, že ho ještě nikdy nenapadlo, že i ona prožívá svůj vlastní životní příběh. Koneckonců nebyla nikdy nic jiného (pokud jemu bylo známo) než jejich rodinná služebná. Ani si nebyl jistý, jestli ji někdy viděl v něčem jiném než v uniformě komorné. Když o tom ale začal přemýšlet, pochopil, že i v jejím životě muselo být něco víc než služba jemu a jeho rodině. Určitě se jí v hlavě rojí všelijaké myšlenky, stejně jako jemu. Musí být něco, po čem se jí stýská, jako on má přátele, které by zase ráda viděla. Určitě od té doby, co sem přijela, usíná každou noc s pláčem, stejně

jako by to dělali chlapci mnohem mladší a méně stateční, než je on sám. Také si prvně v životě všiml, že je docela hezká, a to ho přivedlo poněkud do rozpaků. “Moje maminka znala vašeho otce, když byl asi tak starý, jako jste teďka vy,” navázala po chvíli. “Pracovala pro vaši babičku. Byla správkyní jejího šatníku, když jako mladá dělala koncertní turné po Německu. Starala se o její róby, které nosila při představení, prala, žehlila a upravovala je. Všechny byly naprosto úžasné. Neumíte si, Bruno, představit tu dokonalou práci, jak krásně byly ušité. Každý model opravdové umělecké dílo. Takové krejčí a švadleny už dneska nenajdete.” Potřásla hlavou a usmála se při té vzpomínce, zatímco Bruno jen mlčel a poslouchal. “Jakmile vaše babička vstoupila před vystoupením do šatny, musel tam už viset její kostým, krásně připravený a v naprostém pořádku. Jejich přátelství pokračovalo i později, když vaše babička s koncerty už přestala, a maminka dostala dokonce i malou penzi. Jenže doba byla zlá a váš otec mi nabídl práci, první, jakou jsem kdy měla. Za pár měsíců moje maminka vážně onemocněla a potřebovala péči v nemocnici, a o to se váš otec také postaral, i když to nebyla jeho povinnost. Všechno platil z vlastní kapsy jenom proto, že moje máma byla přítelkyní jeho maminky. To byl také důvod, proč mě přijal do své domácnosti. Když maminka umřela, zaplatil i za její pohřeb. Proto, Bruno, nikdy neříkejte o svém otci, že je blbec. Ne, když jsem u toho já, nedovolím to.” Bruno se kousl do rtu. Tolik doufal, že v jeho boji o to, aby se dostal pryč z Oušicu, se Marie postaví na jeho stranu. Teď konečně pochopil, ke komu je vlastně loajální. Ale zároveň si musel přiznat, že když vyslechl Mariin příběh, byl na otce opravdu hrdý.

“No tak dobře, bylo to od něj určitě moc hezké,” vzdychl si, protože ho v tu chvíli nic chytřejšího nenapadlo.

“Ano, to bylo,” souhlasila Marie, vstala a přešla k oknu, z něhož byly v dálce vidět řady baráků a lidi kolem nich. “Byl na mě moc hodný,” šeptala, dívala se oknem a pozorovala lidi i vojáky a všechno, co se tam venku dělo. “Má v srdci spoustu laskavého citu, to skutečně má, a proto se divím...” Mluvila potichu a mechanicky, jen se tím oknem pořád upřeně dívala, potom se jí nečekaně zlomil hlas a zdálo se, že se dá do pláče.

“Čemu se divíte?”

“Divím se, jak on... jak on může...”

“Jak může co?” naléhal Bruno.

Tu se v přízemí ozvala nečekaná rána, snad někdo přirazil dveře, a celým domem to otřásl - zaznělo to úplně jako výstřel -, Bruno nadskočil a Marie

slabě vykřikla. Bruno rozpoznával kroky dupající po schodech, rychle a rychleji, honem si vylezl znovu na postel a přitiskl se zády ke zdi. Najednou dostal strach, co bude dál. Zatajil dech, očekával průšvih, ale ve dveřích se objevila jenom Gretel, Beznadějný případ. Strčila hlavu dovnitř a značně ji překvapilo, když uviděla svého bratra, jak se baví s rodinnou služebnou.

“Co se děje?”

“Nic se neděje!” odsekl jí Bruno. “Co tu chceš? Vypadni!”

“Vypadni si sám,” opáčila, i když to byl jeho pokoj, ale pak se obrátila k Marii a podezřívavě přimhouřila oči. “Marie, napustíte mi vanu?”

“Proč si ji nemůžeš napustit sama?” znovu zaútočil Bruno.

“Protože ona je tady služka,” odpověděla Gretel ostře a probodla bratra pohledem. “Od toho tu přece je.”

“Od toho tady teda není!” zaječel Bruno, vstal a vyrazil přes pokoj. “Není tady od toho, aby nám pořád jenom sloužila, rozumíš? Zvláště tehdy, když si umíme poradit sami!”

Gretel na něj vyvalila oči, jako by se zbláznil, pak se podívala na Marii, která prudce potřásla hlavou.

“Zajisté, slečno Gretel, jen co tady skončím to prádlo vašeho bratra, hned vám budu k dispozici.”

“Dobře, ale ať dlouho nečekám,” odsekla Gretel hrubě, protože na rozdíl od Bruna ji nikdy nenapadlo zamyslet se nad tím, že by Marie mohla mít stejné city a pocity jako ona. Otočila se, odešla do svého pokoje a přibouchla za sebou dveře. Mariin pohled ji nesledoval, ale do tváře se jí vlilo trochu barvy.

“Stejně si myslím, že udělal velikou chybu,” řekl Bruno po pár minutách tíše, když už překonal pocit, že by se měl za sestřino chování omluvit, jenže se nemohl rozhodnout, jestli by to bylo správné, nebo ne. Cítil se při takových výstupech vždy trapně, protože v hloubi duše dobře věděl, že není vhodné chovat se k někomu hrubě a nezdvořile, i když ten někdo je jenom váš zaměstnanec. Zdvořilé chování by se mělo vždycky dodržovat.

“I když si to myslíte, nesmíte to říkat nahlas,” vyhrkla Marie a postavila se proti němu tak blízko, jako by mu chtěla promluvit do duše. “Slibte mi, že budete držet jazyk za zuby.”

“Ale proč?” mračil se. “Já jenom říkám to, co si myslím a co cítím. To snad můžu, ne?”

“Ne, to právě nesmíte.”

“Nesmím říkat to, co cítím?” ptal se nevěřicně.

“Ne,” trvala na svém. “Mlčte a nic neříkejte, Bruno,” šeptala naléhavě, “copak nechápete, do jakého maléru byste se mohl dostat? A mohl byste nás vzít všechny s sebou.”

Bruno se na ni díval úplně vyjeveně. Na dně jejích očí leželo cosi zvláštního, nějaká nevyslovená hrůza, kterou tam nikdy dříve neviděl, a to jím otřásl. “No tak dobře,” zamumlal, vstal a vykročil ke dveřím, náhle se mu chtělo být co nejdál od ní. “Vždyť jsem jenom říkal, že se mi tu nelíbí, to je všechno. Jen jsem si tak s vámi povídal, zatímco jste rovnala prádlo. Ne že bych plánoval útěk nebo tak něco. Ačkoliv, kdybych to udělal, nikdo by mi to nemohl mít za zlé.”

“Aby se váš otec a matka utrápili k smrti?” skočila mu do řeči Marie. “Bruno, jestli vám ještě zbyl kousek rozumu, uvědomte si, že musíte být zticha, jenom se soustředit na učení a chovat se tak, jak vám to poroučí váš otec. My všichni musíme dělat všechno pro to, abychom přežili v bezpečí, dokud tohle neskončí. Aspoň já se o to budu snažit. Co víc můžeme dělat? My to nezměníme.”

A tu nečekaně, bez nějakého opravdového důvodu Bruno cítil, že je mu do pláče. Udivilo ho to a párkrát prudce zamrkal, aby si toho Marie nevšimla. Když ale po chvíli zachytil její pohled, zjistil, že i její oči jsou plné slz, nejspíš bylo něco divného ve vzduchu. Aby tu trapnou chvíli ukončil, otočil se k ní zády a vykročil ke dveřím.

“Kam jdete?”

“Ven!” odsekl rozzlobeně. “A do toho vám vůbec nic není!”

Ze dveří vycházel nejdřív pomalu, na chodbě přidal a ze schodů už letěl jako uragán, protože věděl určitě, že jestli z tohohle baráku nevypadne hodně rychle, nadobro omdlí. Za minutu byl venku a začal lítat po cestě nahoru a dolů, sem a tam, musel něco začít dělat, něco, co by ho pořádně utahalo. V dálce zahlédl bránu, kudy se vycházelo ven na silnici, tudy se šlo na nádraží, odtamtud by se dalo odjet domů, ale nápad vydat se na cestu odvrhl. Utéct a být pak úplně sám bez nikoho, to se mu zdálo ještě horší než tady zůstat.

KAPITOLA SEDMÁ

Kterak si matka připsala zásluhu, na kterou neměla právo

Pár týdnů po přestěhování do Oušicu, vzhledem k tomu, že se na obzoru nerýsovala žádná návštěva Karla, Daniela nebo Martina, se Bruno konečně rozhodl, že si nějakou zábavu musí obstarat sám, nebo se zblázní.

Znal jenom jednoho člověka, který vypadal jako blázen, a to byl Herr Roller. Byl starý asi jako jeho otec a bydlel v Berlíně v ulici za rohem. Často ho vídali, jak pochoduje tou ulicí nahoru a dolů, bylo jedno, jestli byl den nebo noc, a strašně se přitom pře a hádá sám se sebou. Někdy se uprostřed té hádky, když už dosahovala vrcholu, pokusil dát pěstí vlastnímu stínu na zdi. Čas od času to přesáhlo všechny meze, rány na rukou mu strašně krvácely, on potom padl na kolena a hlasitě nařikal, přitom se tloukl rukama do hlavy. Bruno ho slyšel párkrát křičet slova, která on měl zapovězená, a přišlo mu to strašně k smíchu. “Neměl by ses posmívat ubohému Herr Rollerovi,” napomenula ho matka, když jí jednou odpoledne vyprávěl, co viděl. “Nemáš vůbec ponětí, co ho v životě potkalo.”

“Je to blázen,” odtušil, točil si prstem na spánku a hvízdal, aby názorně ukázal, jak je to s ním špatné. “Tuhle přistoupil na ulici ke kočce a zval ji k sobě odpoledne na čaj.”

“A co řekla ta kočka?” vyptávala se Gretel se zájmem z rohu kuchyně, připravovala si tam obložený chleba.

“Nic. Byla to přece kočka.”

“Já to myslím vážně,” vložila se do jejich rozhovoru matka. “Franz býval hezký a chytrý mládenec, znala jsem ho, když jsem byla malá. Byl milý a pozorný a uměl tančit jako Fred Astaire. Jenomže si z války odnesl těžké zranění na hlavě. Proto se teď tak chová, a to není vůbec k smíchu. Neumíte si představit, co tenkrát mladí muži zkusili, jaká utrpení prožívali.”

Když se vedl tento rozhovor, bylo Brunovi teprve šest let a dost dobře nechápal, o čem je vlastně řeč.

“Bylo to už hodně dávno,” řekla, když se jí dál vyptával. “Dříve, než ses narodil.

Franz byl jeden z těch mladých vojáků, kteří za nás bojovali v zákopech. Tvůj otec ho také dobře znal, myslím, že spolu sloužili u jednoho pluku.”

“A co se mu stalo?”

“Ale, na tom už nezáleží. Válka není zrovna nejlepší téma ke konverzaci. Ostatně mám strach, že o ní brzy budeme mluvit až moc.”

To se stalo někdy před třemi lety, dávno před tím, než došlo k jejich přemístění do Oušicu. Bruno už Herr Rollera pustil z hlavy, ale najednou se mu všechno vrátilo a on nabyl přesvědčení, že jestli teď hned neudělá něco rozumného, něco, co by zaměstnalo jeho mozek, než se sejde den s večerem, i on bude kroužit ulicemi, prát se sám se sebou a zvát kočky na společenské dýchánky.

Takže aby se rozptýlil, začal na tom v sobotu pracovat už od rána a vydrželo mu to až do odpoledních hodin. Protože nedaleko od domu, tam, kam mířila okna z Gretelina pokoje, stál vysoký, rozsochatý dub. Z mohutného kmene vyrůstaly silné větve, dost silné, aby unesly malého chlapce. Vypadal tak staře, že ho snad museli vysadit v pozdním středověku. To bylo období, které Bruno právě studoval a velice ho zajímalo, zvláště ho bavily příběhy o rytířích, kteří se vydali za dobrodružstvím do cizích zemí a pokaždé se jim podařilo objevit něco pozoruhodného.

Ke své nové zábavě potřeboval jenom dvě věci, a to provaz a pneumatiku. Provaz nebylo těžké sehnat, ve sklepě ho byly celé balíky, ale musel za tím účelem vzít do ruky něco hodně nebezpečného - ostrý nůž. Uřízl si dlouhé kusy lana, předem si pracně vypočítal, kolik délek bude potřebovat. Odnosl je zatím pod ten strom. Jenže pneumatika, to bylo něco docela jiného.

Toho rána matka a otec nebyli doma. Maminka odjela brzy ráno vlakem do města, potřebuje prý trochu změnu, a otce zahlédl, jak odchází tam, kde stály baráky s lidmi, které pozoroval z okna. Před domem parkovala řada vojenských kamionů a džípů, ale bylo mu jasné, že z nich pneumatiku ukrást nesmí, ale snad by tu mohla být nějaká náhradní, odložená stranou.

Když vyběhl ven, spatřil Gretel, jak si povídá s poručíkem Kotlerem, a tak se dost nerad rozhodl, že se ho půjde zeptat. Poručík Kotler byl onen mladý důstojník, kterého Bruno zahlédl první den v Oušicu. Tenkrát se objevil v prvním poschodí, chvíli ho chladně pozoroval, pak krátce kývl a zmizel. Bruno ho od té doby viděl mnohokrát - chodil dovnitř i ven, jako by mu to tady patřilo, a dveře otcovy kanceláře před ním rozhodně nebyly zavřené -, ale s Brunem se moc často nebavil. Brunovi nebylo jasné, proč je tomu tak, on jenom věděl, že poručíka Kotlera nemá rád. Vznášel se kolem něho nějaký mrak, ze kterého čísel

mráz, a Bruno míval pocit, že si zapomněl natáhnout svetr. Jenže dnes tu nebyl nikdo jiný, koho by se mohl zeptat, takže sebral veškerou odvahu a šel ho pozdravit.

Mladý poručík většinou vypadal velmi elegantně, rád se producoval v uniformě, která vypadala, jako by mu byla vyžehlena přímo na těle. Vysoké černé boty se jen blýskaly a zářivě žluté vlasy, sčesané na pěšinku, měl natřené něčím, co je udržovalo hladké a zároveň se v nich rýsovaly brázdičky od hřebene, jako čerstvě zorané pole. Kolínské si na sebe lil takové množství, že ho bylo cítit už z dálky, a Bruno záhy pochopil, že není moudré stavět se vedle něj po větru, mohl by taky omdlít.

Ale ten den asi proto, že byla sobota dopoledne a slunce silně pálilo, nebyl poručík tak pečlivě upravený. Místo uniformy měl na sobě přes kalhoty přetažený bílý nátělník a vlasy mu vyčerpaně padaly do čela. Dokonce měl opálené paže a na nich svaly, jaké by si Bruno jednou také přál mít. Vypadal o tolik mladší, že ho to až udivilo. Připadal mu jako jeden z těch velkých kluků ve škole, kterým bylo radno se obloukem vyhýbat. Poručík Kotler živě konverzoval s Gretel a všechno, co říkal, muselo být neobyčejně zábavné, protože se hlasitě smála a natáčela si přitom vlasy na prst.

“Nazdar,” pozdravil Bruno a Gretel se k němu vztekle otočila.

“Co ty tady chceš?”

“Já nechci nic,” odsekl a vrhl na ni zdrcující pohled. “Přišel jsem jenom říct ahoj.”

“Kurte, musíte omluvit mého mladšího bratra, je mu teprve devět.”

“Dobré ráno, hošku,” Kotler natáhl paži - a hrůza hrůzoucí - dovolil si prohrábnout Brunovi vlasy. To bylo něco, co ho nutkalo, aby Kotlera srazil k zemi a skákal mu po hlavě. “Copak že jsi v sobotu vzhůru tak brzy ráno?”

“Sotva brzy, je už skoro deset hodin.”

Poručík pokrčil rameny. “Když jsem byl tak starý jako ty, máma mě nemohla vytáhnout z postele před polednem. Říkala mi, že nikdy nevyrostu a nebudu velký a silný, když svůj život jenom prospím.”

“V tom ale neměla pravdu, že?” zatrylkovala hloupě Gretel. Bruno se na ni znechuceně podíval. Žvatlala tak pitomě, jako by neměla nic v hlavě. Ze srdce zatoužil obrátit se a jít pryč, nechat je, ať si dělají co chtějí. Vůbec ho nezajímalo, o čem se tu baví, ale neměl na vybranou, potřeboval sehnat tu pneumatiku, a tak se rozhodl, že udělá něco nemyslitelného, požádá poručíka o laskavost.

“Mohl bych vás o něco poprosit?”

“Můžeš prosit,” odpověděl krátce a Gretel se zase dala do smíchu, i když na tom nebylo nic zvlášť směšného.

“Zajímalo by mě, jestli by tady někde nebyla nějaká stará nepotřebná pneumatika? Třeba z džípu. Nebo z nákladního auta. Někaká, kterou teď právě nepoužíváte?”

“Jediná nepotřebná pneumatika, kterou jsem tady viděl, patří seržantu Hoffschneiderovi, ale ten ji nosí kolem pasu.” Na poručíkových rtech se zavlínil náznak úsměvu. Brunovi to nic neříkalo, ale Gretel jeho odpověď tak nadchla, že se na místě až roztančila.

“A používá ji?”

“Seržant Hoffschneider? Obávám se, že ano. Až příliš lne ke své náhradní pneumatice.”

“Ach, Kurte, prosím vás, nechte toho!” kvílela Gretel a utírala si oči uslzené smíchem. “On vám nerozumí, je mu teprve devět.”

“Budeš už jednou zticha?” zaječel Bruno a zuřivě se na ni podíval. Otrava byla už to, že se musel obrátit zrovna na poručíka

Kotlera a žádat po něm laskavost, ale jeho sestra, která si ho přitom pořád dobírala, to dělala tisíckrát horší. “Tobě je stejně teprve dvanáct, tak si přestaň hrát na to, že jsi starší, než jsi!”

“Ne, ne, už je mi skoro třináct, Kurte!” vyjekla, smích jí rázem zmizel z tváře a obličej ztuhl hrůzou. “Za čtrnáct dní mi bude třináct. Jsem už teenager, stejně jako vy.”

Poručík Kotler se usmál a přikývl, ale neřekl nic. Bruno ho napjatě pozoroval. Kdyby tady stál nějaký jiný dospělý, byl by obrátil oči v sloup, což by znamenalo: my oba víme, jak jsou holky celkově hloupé, sestry obzvláště. Jenže tohle nebyl žádný normální dospělý, byl to poručík Kotler.

“Takže,” navázal Bruno na svůj předchozí dotaz, nevšímaje si rozružených pohledů, které k němu vysílala Gretel, “nějaká jiná pneumatika, kterou bych si mohl půjčit, by tu nebyla?”

“Ale jistě,” poručík se přestal usmívat a zdálo se, že už ho to začíná pěkně nudit.

“Na co ji vlastně chceš?”

“Chtěl bych si udělat houpačku. Víte, o co jde, pneumatika, lano, a pověsit to na větev.”

“No jistě.” Poručík moudře zakýval hlavou, jako by nějaká houpačka pro něho

byla už jen vzdálená vzpomínka, přestože, jak Gretel předtím podotkla, sám nebyl víc než teenager. “Když jsem byl malý, vyrobil jsem si spoustu houpaček. Strávili jsme u nich s přáteli řadu příjemných odpolední, když jsme se na nich houpali.”

Bruno se vyděsil, že by mohl mít s poručíkem něco společného (a ještě víc ho překvapilo, že i on míval nějaké přátele). “Tak co říkáte, je tu něco takového?” Poručík ho chvíli upřeně pozoroval a očividně zvažoval, zda mu má konečně dát přímou odpověď, nebo ho podle svého zvyku dál dráždit. Tu zahlédl Pavla. Byl to stařík, který přicházel každé odpoledne, aby pomohl v kuchyni čistit a připravovat zeleninu. Později, když se podávala večeře, si navlékl bílý kabátek a sloužil u stolu. Pavel se blížil k domu, a to rozhodlo.

“Hej, ty tam!” zařval a řekl slovo, kterému Bruno nerozuměl. “Pojď sem, ty...!” Znovu je opakoval a znělo to tak ošklivě, že se Bruno musel odvrátit a styděl se z hloubi duše, že je u toho. Pavel k nim přistoupil a Kotler k němu mluvil velmi sprostě, vůbec se neohlížel na to, že by mohl být jeho vnukem. “Vezmeš tady toho chlapečka dozadu do skladiště u hlavní budovy. O zeď je tam opřeno pár starých pneumatik. Ať si jednu vybere a ty mu ji pak odneseš tam, kam ti poručí, rozumíš?”

Pavel před ním stál s čepicí v rukou, jenom němě přikývl a hlava mu přitom klesla ještě hlouběji. “Ano, pane,” odpověděl tak potichu, že mu skoro nebylo rozumět.

“Potom se vrátíš do kuchyně, ale než se dotkneš nějakého jídla, koukej si pořádně umýt ruce, ty špinavěj...” Poručík Kotler opakoval výraz, který užil už dvakrát, a navíc si ještě odplivl. Bruno mrkl koutkem oka po Gretel, která předtím obdivovala, jak se slunce odráží od zlatých vlasů poručíka Kotlera, ale i ona se nyní zjevně cítila trapně. Ani jeden z nich s Pavlem dosud nemluvil, ale jako číšník byl moc dobrý, a jak říkal otec, takoví nerostou na stromech.

“Tak koukejte vypadnout,” vybídl je poručík. Pavel se otočil a vydal se směrem ke skladišti. Bruno šel za ním a nejisté se otáčel. Jeho sestra zůstala s tím mladým důstojníkem sama a on pocítil silnou touhu se vrátit a Gretel od něho silou odtáhnout, i když to byla protivná a sobecká husa, která ho jen dráždila a zlobila. Ale to byla koneckonců její hlavní funkce. Byla přece jeho sestra. Nicméně představa, že ji nechává samotnou ve společnosti muže, jako byl poručík Kotler, ho děsila. Nedá se to říct jinak, byl to hnusný surovec.

Nehoda se stala asi o dvě hodiny později. Bruno skutečně našel tu správnou pneumatiku a Pavel ji dovlekl až k tomu obrovskému dubu proti oknům Gretel.

Bruno pak neúnavně šplhal po stromě nahoru a dolů a zas nahoru a dolů, až se mu konečně podařilo přivázat ty provazy pevně k větvi a pak je ještě omotat kolem pneumatiky. Dosud byl ten podnik bezesporu úspěšný. Už jednou vyráběl něco podobného, ale to mu pomáhali Karl, Daniel a Martin. Nyní dělal všechno sám, a proto to bylo mnohem obtížnější. Přesto se mu to nakonec povedlo a za pár hodin spokojeně seděl uprostřed pneumatiky, bezstarostně se pohupoval sem a tam a za nic na světě by si nepřiznal, že na tak nepohodlné houpačce ještě v životě neseděl.

Seděl provlečený v kruhu a pořádně se odstrkoval nohama. Vždycky když se pneumatika vracela, nadzvedla se, taktak že nenarazila přímo do kmene, ale Brunovi se to pokaždé podařilo vybrat a příště se odrazil ještě víc. Fungovalo to moc dobře, dokud se mu najednou nesvezly ruce, zrovna když se odkopl od stromu, a než se stačil vzpamatovat, začal padat, přičemž měl nohu zaklesnutou v hraně pneumatiky. Nakonec přistál s hromovým úderem obličejem na zemi. Udělalo se mu černo před očima a až za okamžik znovu zaostřil. Posadil se, ale ta hora gumy zrovna letěla zpátky a zase ho praštila do hlavy. Vykřikl a začal rychle uhýbat. Když se postavil, cítil, že ho ruka i noha strašně bolí, jak na ně tvrdě dopadl, ale zase ne tolik, aby byly zlomené. Když si prohlédl ruku, viděl, že je dost odřená, a pak zjistil, že má na lokti ještě horší rány. Noha ale dopadla nejhůř, když se podíval na koleno tam, kde končila nohavice jeho krátkých kalhot, zaznamenal hlubokou trhlinu, která jako by čekala na to, až si jí všimne, aby teprve pak začala silně krváčet.

“To jsem tomu dal!” řekl si Bruno nahlas, díval se na to a přemýšlel, co teď. Ale nemusel se trápit dlouho, protože na strom i houpačku bylo vidět z kuchyňského okna, u něhož číšník Pavel, který mu pomohl najít tu pneumatiku, zrovna loupal brambory a byl svědkem toho, co se stalo. Když Bruno zase vzhlédl, spatřil Pavla, jak k němu běží, a teprve když dorazil, mohl si dovolit podlehnout pocitu omámení, který ho už chvíli přemáhal. Slabě se zapotácel, ale tentokrát nedopadl na zem, protože ho Pavel pevně chytil a zvedl.

“Já vůbec nevím, jak se to mohlo stát. Nenapadlo mě, že je to nebezpečné.”

“Létal jste příliš vysoko,” odpověděl mu Pavel tichým hlasem a Bruno se hned cítil v bezpečí. “Díval jsem se na vás. Báł jsem se, že se každou chvíli může něco stát.”

“A taky se stalo.”

“To tedy ano.”

Pavel ho donesl přes trávník až domů, tam ho vzal do kuchyně a posadil na

dřevěnou židli.

“Kde je moje maminka?” začal se hned dotazovat Bruno a rozhlížel se, hledal osobu, ke které, když měl nějaký úraz, vždycky běžel nejdříve.

“Obávám se, že se vaše paní matka ještě nevrátila.” Pavel teď klečel před ním na podlaze a prohlížel zraněné koleno. “Jsem tu jenom já.”

“Ale co se stane teď?” Bruna se zmocňovala panika, nebude to dlouho trvat a začnou téct slzy.

“Co když vykrvácím k smrti?”

Pavel se malinko usmál a zavrtěl hlavou. “Nebojte se, určitě nevykrvácíte.” Přitáhl stoličku a položil na ni Brunovu nohu. “Ted’ chvílku klidně sed’te, dojdu pro lékárničku.”

Bruno ho sledoval, jak přechází kuchyni, jak vyndává z kredence krabici s léky a plní misku vodou, nejdřív do ní ale strčil prst, aby se ujistil, že není moc studená.

“Budu muset jít do nemocnice?”

“Ale kdepak.” Pavel se k němu vrátil a znovu poklekl. Namácel klůček do misky a jemně jej přikládal na Brunovo koleno. Ten pokaždé zamrkal bolestí, i když to vlastně tak moc nebolelo. “Je to jen malá rána, ani nepotřebuje sešít.”

Bruno se mračil a nervózně se kousal do rtu, když Pavel čistil ránu od krve a nakonec na ni pevně přitiskl kus čisté gázy. Když ji po pár minutách jemně sejmul, krvácení už přestalo. Poté vyňal z lékárničky lahvičku se zelenou tekutinou a lehce jí zranění pořádkem. Bruna to hodně pálilo, dokonce párkrát vykřikl “au”.

“Ale vždyť to není tak hrozné,” konejšil ho Pavel mírně. “Nedělejte to horší tím, že si představujete, že je to bolestivější, než to opravdu je.”

Bruno pochopil, co tím myslí, a rozhodl se, že se bude ovládat a nebude pořád vykřikovat “au”. Konečně Pavel skončil se zelenkavou vodičkou, pak vytáhl z krabice nový kus gázy a pečlivě ji na koleno přilepil.

“Tak, hotovo. Je to lepší, že?”

Bruno přikývl a trochu se styděl, protože se nechoval tak statečně, jak by měl.

“Děkuji vám,” špitl.

“Není vůbec zač. Měl byste ještě chvílku zůstat sedět a na tu nohu se moc nestavět. Nechte ránu, ať si odpočine. A pro dnešek se houpačce raději vyhněte.”

Bruno přikývl a držel nohu dál nataženou na stoličce, zatímco Pavel se vrátil k dřezu, pečlivě si umyl ruce, dokonce si na ně vzal i kartáček, potom si je osušil a začal se znovu věnovat bramborám.

“Povíte mamince, co se mi stalo?” Bruno už chvíli přemýšlel, zda bude hodnocen jako hrdina, který přežil vážné nebezpečí, nebo padouch, který sestrojil smrtící past.

“Já myslím, že to uvidí sama,” odpověděl Pavel, přinesl si ke stolu hromadu mrkví, posadil se proti Brunovi a začal je nad starými novinami škrábat.

“To asi ano. Možná že mě bude chtít vzít k doktorovi.”

“To asi ne,” řekl Pavel tiše.

“To se nikdy neví.” Bruno by byl nerad, kdyby se jeho úraz bral na příliš lehkou váhu. (Koneckonců to byla nejzajímavější věc, která se udála ode dne, kdy sem přijel.) “Mohlo by to být horší, než to vypadá.”

“To určitě nebude,” odpověděl Pavel, který Bruna poslouchal tak na půl ucha, veškerou svou pozornost teď věnoval mrkvím.

“Jak to můžete vědět?” vyhrkl Bruno útočně. Rozčiloval ho tak nečekaně slabý zájem u člověka, který ho předtím sebral ze země, přinesl dovnitř a postaral se o něho. “Vy nejste žádný doktor!”

Pavel přerušil škrábání, hlavu měl dál skloněnou, ale prudce zvedl obočí a věnoval Brunovi zkoumavý pohled, jako by rychle zvažoval, co má odpovědět. Vzdychl a po dlouhatánské pomlce zašeptal: “Ale jsem.”

Bruno na něho překvapeně zíral. To nedávalo žádný smysl. “Vy jste přece číšník,” slabikoval pomalu. “A loupete brambory k večeři. Jak můžete být i doktor?”

“Mladý muži,” začal Pavel (a Bruno ocenil, že ho zdvořile nazval “mladým mužem”, na rozdíl od poručíka Kotlera, který mu říkal “hošku”), “já jsem opravdu doktorem medicíny. Víte, muž, který v noci pozoruje hvězdy, není automaticky astronom.”

Bruno nechápal, co tím chce Pavel říct, ale zaujal ho způsob, jakým to říkal. Byl to muž malého vzrůstu a navíc strašně hubený, měl dlouhé prsty a kostnatý obličej. Byl starší než otec, ale zase mladší než dědeček, takže i tak byl dost starý. Přesto, že ho Bruno neznal, dokud se nedostal do Oušicu, něco v jeho tváři napovídalo, že v minulosti nosil vousy.

Ale už je nenosil.

“Já tomu nerozumím,” prohlásil Bruno, který se chtěl za každou cenu dopátrat pravdy. “Když jste doktor, tak proč obsluhujete u stolu? Proč nepracujete v nějaké nemocnici?”

Odpovědi předcházelo dlouhé mlčení, ale Bruno je nepřerušoval. Nebyl si jistý proč, ale cítil, že by měl být zticha, dokud si Pavel nepromýšlí svou odpověď.

“Než jsem sem přišel, prakticoval jsem jako doktor,” řekl nakonec.

“Prakticoval?” Bruno dost dobře nechápal, co to znamená. “Takže jste nebyl dost dobrý?”

Pavel se usmál. “Ale kdepak, byl jsem moc dobrý. Víte, já jsem chtěl být lékařem odjakživa, už jako malý kluk. Už když jsem byl tak starý, jako jste teď vy.”

“Já chci být průzkumník a objevitel,” řekl rychle Bruno.

“Pak vám přeju hodně štěstí.”

“Děkuju.”

“Už jste něco objevil?”

“V našem domě v Berlíně se dalo pořád něco zkoumat,” pustil se do vzpomínání Bruno. “Ale tam jsme měli velikánskou vilu, větší, než si dovedete vůbec představit, takže tam se toho dala spousta objevit. Tady to není stejné.” “Ne, tady není nic stejné,” souhlasil Pavel.

“Kdy jste vy přijel do Oušicu?”

Pavel položil mrkev a nůž na noviny a zamyslel se. “Myslím, že jsem tu byl odjakživa,” řekl nakonec tiše.

“Vy jste tady vyrostl?”

“Ne, to ne.”

“Ale právě jste řekl...”

V tu chvíli se zvenku ozval matčin hlas. Pavel prudce vyskočil ze židle a odběhl k dřezu. Mrkve, nůž a noviny si vzal s sebou. K Brunovi se obrátil zády, svěsil hlavu a mlčel.

“Copak se ti proboha stalo?” zvolala matka, když vešla dovnitř a shýbla se, aby se podívala Brunovi na koleno.

“Udělal jsem si houpačku a pak jsem z ní sletěl. Načež mě ta houpačka praštila do hlavy a skoro mě omráčila, ale tady Pavel vyběhl, přinesl mě do kuchyně a všechno to vyčistil, potom mi to zavázal, strašně to pálilo, ale já jsem vůbec nebrečel. Pavle, že jsem ani trochu nebrečel?”

Pavel se mírně natočil, ale hlavu nezvedl. “Rána byla vyčištěna,” informoval matku a na Brunovu otázku neodpověděl. “Můžete být bez starosti.”

“Bruno, běž do svého pokoje.” Matka vypadala nesmírně rozpačitě.

“Ale já...”

“Žádné řeči... už ať jsi nahoře!”

Bruno se pomalu svezl ze židle a poprvé došlápl na svou nemocnou nohu, jak se

ji rozhodl nazývat, trochu to bolelo. Otočil se a vůbec nespěchal s odchodem, ještě stačil zaslechnout, jak matka Pavlovi děkuje. To už byl u schodů, ale byl rád, protože každému přece muselo být jasné, že kdyby nebylo Pavla, byl by vykrvácel.

Pak ale něco zaslechl. Už stál na prvním schodu, a byla to matčina poslední věta, určená číšníkovi, který o sobě tvrdil, že je doktor.

“Kdyby se velitel ptal, tak řekneme, že jsem to byla já, kdo Bruna ošetřil.”

To ale Brunovi přišlo strašně sobecké - vždyť si tu matka přisvojuje zásluhu za něco, co vůbec neudělala!

KAPITOLA OSMÁ

Proč se babička rozzlobila

Dva lidé, po nichž se Brunovi nejvíce stýskalo, byli jeho dědeček a babička. Bydleli v malém bytě v Berlíně v téže ulici, kde stávaly stánky s ovocem a zeleninou. V době, kdy se Brunova rodina odstěhovala do Oušicu, bylo dědečkovi skoro sedmdesát tři let, a to z něho v Brunových očích dělalo snad nejstaršího člověka na světě. Jednou si spočítal, že kdyby prožil svůj dosavadní život osmkrát za sebou, pořád ještě by byl o rok mladší než děda.

Ten skoro celý život vedl restauraci v centru a jedním z jeho zaměstnanců byl Martinův tatínek, který tam dělal kuchaře. Dědeček, který už dávno nevařil ani neobsluhoval u stolu, přesto v té restauraci trávil většinu svého času. Odpoledne sedával u baru a povídal si se štamgasty, později povečeřel a zůstával tam až do zavírací hodiny, smál se a bavil všechny kolem.

Zato babička, na rozdíl od babiček jeho kamarádů, mu stará nikdy nepřipadala. Když se konečně dozvěděl, že jí je už dvaasedesát, úplně ho to omráčilo. S dědečkem se seznámila zamlada při jednom ze svých koncertů, a nechala se nakonec přemluvit, aby se přes všechny dědečkovy chyby za něho provdala.

Měla dlouhé vlasy měděné barvy, kupodivu skoro stejné jako její snacha, a zelené oči. Říkala, že to je tím, že mají v rodině irskou krev. Bruno vždycky poznal, kdy rodinný večírek dosahoval vrcholu. Babička totiž postávala kolem piana, dokud si k němu někdo nepřisedl a nepožádal ji, aby zazpívala.

“Cože?” vykřikla a položila si dlaň na prsa, jako by se jí překvapením zatajil dech. “Vy že si přejete, abych zpívala? Ale to ne! Ne, to nejde! Mladý muži, já už mám dávno po zpívání!”

“Zpívat! Zpívat!” začali pak všichni skandovat, a po přiměřené době - někdy dokonce po desíti až dvanácti vteřinách - se babička konečně nechala přemluvit, obrátila se k mladíkovi u klavíru a řekla mu rychle a žertovně:

“Tak tedy La vie en Rose, v e-moll. A snažte se prosím sledovat změny.”

Každý večírek v Brunové domově nakonec opanovalo babiččino zpívání a stávalo se to kupodivu vždycky, když se maminka odebrala ze salonu do kuchyně, kam za ní pak odešly i některé přítelkyně. Otec ale zůstával a poslouchal, Bruno též, protože se mu moc líbilo, když se babička rozezpívala

naplno, a potom jak se radovala z dlouhého potlesku. Mimo to, při La vie en Rose mu po celém těle naskakovala husí kůže a ježily se mu vlásky vzadu na krku.

Babička doufala, že Bruno nebo Gretel budou pokračovat v jevištní kariéře, a proto si pro každé Vánoce a narozeniny připravila krátkou divadelní hru pro tři osoby, aby ji sehráli pro maminku, otce a dědečka. Hry si psala sama a podle Brunova názoru ty nejlepší věty vymýšlela sama pro sebe, ale jemu to ani moc nevadilo. Hra vždycky obsahovala i nějakou píseň - pokaždé se zeptala: “Tak vy byste chtěli, abychom vám zazpívali?” - a potom kouzelnické vystoupení, kde dostal svou příležitost Bruno, a nakonec taneček pro Gretel. Hra končila recitací předlouhých veršů z díla některého slavného básníka, bývala tam slova, kterým Bruno moc nerozuměl, ale čím častěji si je přeříkával, tím krásněji vyznívaly.

Avšak tohle nebylo na těch malých rodinných představeních to nejlepší. Nejlepší bylo, že babička sama vyráběla kostýmy pro Bruna i Gretel. Bývalo jedno, jakou měl roli, bývalo jedno, že ve srovnání s babičkou a sestrou toho odříkával docela málo, Bruno byl vždycky na jevišti vystrojený jako princ nebo jako arabský šejk, jednou dokonce i jako římský gladiátor. Nosil na hlavě korunu, když to nebyla koruna, tak aspoň držel kopí. Když to nebylo kopí ani koruna, tak aspoň bič nebo turban. Nikdo neměl tušení, co si babička vymyslí příště, ale pravidelně týden před Vánocemi k ní museli Bruno s Gretel začít pravidelně chodit na zkoušky.

Bohužel poslední hra, kterou nacvičili, skončila katastrofou a Brunovi to ještě dneska bylo líto. Když si na to ale vzpomínal, pořád nechápal, jak ta velká hádka vlastně začala.

Už asi týden předtím totiž zavládlo v domě velké vzrušení, hlavně kvůli tomu, že veškerý domácí personál, tedy Marie, kuchařka i majordomus Lars, museli teď otce nazývat “komandantem”, stejně jako vojáci, kteří přicházeli a odcházeli a chovali se v domě, jako by jim patřil, což Brunovi samozřejmě vadilo. Rodina ale žila mimořádně vzrušeně už pár týdnů. Začalo to pozváním Fíry a té krásné blondýnky na večeři, to především obrátilo celou domácnost vzhůru nohama, a vzápětí následovala ta velká novina, že otec byl jmenován “komandantem”. Matka Brunovi poručila, aby mu blahopřál, což on učinil, ačkoliv aby pravdu řekl (a o to se vždycky poctivě snažil), nebyl si vůbec jistý, k čemu mu to vlastně gratuluje.

Na Štědrý den si pak otec oblékl svou zbrusu novou uniformu, krásně

vyžehlenou. Nosil ji teď každý den, a když se v ní objevil poprvé, celá rodina mu zatleskala. Byla opravdu úžasná. Mezi jinými důstojníky, kteří se pořád míhali sem a tam, skutečně vynikal a zdálo se, že kvůli té nové uniformě ho mají ještě ve větší úctě. Matka k němu přistoupila a políbila ho na tvář, rukou mu jemně přejela po prsou a poznamenala, že ta látka je opravdu báječná. Na Bruna udělala velký dojem řada vojenských vyznamenání, a když prokázal, že má čisté ruce, směl si na chvilku půjčit jeho čepici.

Dědeček, když uviděl syna v té nové uniformě, se nafoukl pýchou jako páv, jenom na babičku to neudělalo žádný zvláštní dojem. Po večeři a po představení, které Bruno s Gretel nastudovali jako svou poslední produkci, se usadila rozladěně do křesla a zamyšleně zírala na otce, vrtíc hlavou, jako by se v něm strašně zklamala.

“Tak si říkám, kdepak jsem asi udělala chybu,” vzdychla. “Říkám si, Ralfe, jestli všechna ta představení, která jsem s tebou nacvičovala, když jsi byl malý chlapec, tě nakonec nedovedla právě k tomuhle. Předvádět se našořený jako pimprle na provázku.”

“Ale matko,” opáčil otec mírným hlasem, “ty víš, že teď na to není ta správná chvíle.”

“Producírovat se v uniformě,” pokračovala dál, jako by se nic neřeklo. “Jako by z tebe měla udělat něco výjimečného. Přitom tě vůbec nezajímá, co za tím opravdu stojí. Co reprezentuje.”

“Ale Natálie, to jsme už přece předtím probrali,” přerušil ji dědeček, ačkoliv každý věděl, že když má babička něco na srdci, vždycky si najde cestu, jak to sdělit, a je jí jedno, co z toho nakonec vzejde.

“To ty jsi to probíral, Mathiasi, ale já jsem byla jenom hluchá zeď, do které jsi mluvil. Jako obvykle.”

“Tohle je přece slavnostní večer, matko,” vzdychl otec. “Jsou Vánoce, nekažme je.”

“Vzpomínám si, když začala válka,” spustil dědeček s pýchou v hlase, hleděl do ohně a vrtěl hlavou. “Vzpomínám si, jak jsi k nám přišel, abys nám řekl, že jsi narukoval, a jak jsem si byl jistý, že se ti něco stane.”

“Však se mu taky stalo, Mathiasi,” vskočila mu prudce do řeči babička. “Jen se na něho podívej, máš to před očima.”

“A když se teď na tebe dívám,” pokračoval dědeček a vůbec si jí nevšímal, “jsem na tebe hrdý, že jsi byl povýšen a získal tak významné postavení. Pomáhat své vlasti, aby jí byla znovu navracena její vážnost, potrestat všechna příkoří,

která musela snášet. Křivdy a ústrky až...”

“Kdyby ses tak slyšel!” vykřikla babička. “Tak si říkám, kdo je z vás větší blázen!”

“Ale Natálie,” vložila se do toho matka, pokoušela se trochu zklidnit situaci, “nemyslíš, že Ralfovi ta nová uniforma opravdu moc sluší?”

“Sluší? Že mu sluší?” Babička se předklonila a zírala na snachu, jako by jí přeskočilo. “Ty říkáš, že mu sluší? To jsi tak hloupá, že je tohle pro tebe to nejdůležitější? Vypadat dobře v uniformě?”

“Vypadám já dobře v uniformě cirkusového principála?” pípl znenadání Bruno, protože byl dnešního večera oblečen do černého a červeného obleku šéfa cirkusu a moc se mu to líbilo. Jenže jakmile to vypustil z pusy, hned začal litovat, protože všichni dospělí se podívali směrem, kde seděly děti, jako by na jejich existenci úplně zapomněli.

“Děti, nahoru!” zavelela matka. “Do svých pokojů!”

“Ale nám se ještě nechce,” protestovala Gretel. “Nemohli bychom si tu ještě chvíli hrát?”

“V žádném případě. Utíkejte nahoru a zavřete za sebou dveře.”

“A vůbec, to je to jediné, co vás, vojáky, zajímá,” pokračovala babička, vůbec se neohlížejíc na přítomnost dětí, “vypadat dobře v uniformách. Jednoduše si ji navlečete a potom v ní pácháte všechna ta zvěrstva. Jak já se stydím! Ale je to moje vina, Ralfe, ne tvoje.”

“Děti, nahoru!” křikla matka a tleskla. Tentokrát jim opravdu nezbylo než se zvednout a poslechnout.

Ale místo aby se zavřely ve svých pokojích, posadily se nahoře na schodech a snažily se poslouchat, co dole říkají dospělí. Bohužel ani matčinu, ani otcovu hlasu nebylo rozumět, dědečka nebylo slyšet vůbec a babiččin hlas byl podivně zastřený. Po pár minutách se rozletěly dveře, Gretel s Brunem zas vyskákali po schodech vzhůru a babička si spěšně brala kabát z věšáku v hale.

“Je to hanba!” vykřikla ještě, než odešla. “Ze můj vlastní syn má být...”

“Vlastenec!” zvolal otec, kterého asi nikdo nepoučil, že se matce nesmí skákat do řeči.

“Pěkný vlastenec! Jen si vzpomeň, koho si to zvete na večeři! Dělá se mi z toho zle. A než se na tebe dívat v téhle uniformě, to abych radši oslepla!” dodala, než rozzuřeně vyběhla ven a práskla za sebou dveřmi.

Po tomhle výstupu Bruno babičku už moc neviděl, dokonce neměl ani možnost

se s ní rozloučit, než všichni odjeli do Oušicu. Ale strašně mu chyběla, a tak se rozhodl, že jí napíše dopis.

Vzal si papír a pero a začal jí písemně povídat, jak je tu nešťastný a co by za to dal, kdyby mohl být zpátky v Berlíně.

Napsal jí o domě a o zahradě, o lavičce s cedulkou, o převysokém plotě a dřevěných sloupech, o kotoučích ostnatého drátu nahoře a o udusané zemi dole, o nízkých barácích a o domečcích s vysokými kouřícími komíny, o vojácích, ale hlavně jí vyprávěl o lidech, kteří tam za tím vším žili, o jejich pruhovaných pyžamech a hadrových čapkách, a nakonec připsal, jak moc se mu po ní stýská a podepsal svůj dopis “Tvůj milující vnuk Bruno”.

KAPITOLA DEVÁTÁ

Bruno si vzpomněl, že ho dříve bavilo bádat a zkoumat

V Oušicu teď neprobíhaly žádné zvláštní změny.

Bruno si musel zvyknout na to, že když Gretel měla špatnou náladu, nechovala se k němu mile a přátelsky, a to bývalo dost často, protože byla Beznadějný případ.

Pořád ještě toužil vrátit se domů do Berlína, ale vzpomínky už pomalu bledly, a navzdory tomu, že kvůli tomu měl špatné svědomí, nechával uplynout dlouhé dny a týdny, aniž by mu přišlo na mysl, že by si měl zase sednout k papíru, vzít do ruky pero a napsat dědečkovi a babičce další dopis.

Vojáci přicházeli a odcházeli, schůzovali u otce v kanceláři, do níž byl vstup zakázán, a to bez výjimky. Poručík Kotler si tu dál dupal ve svých vysokých botách, jako by na světě nebyl nikdo důležitější než on, a když nedělal poskoka otci, postával před domem a bavil se s Gretel, která se hystericky hihňala a natáčela si vlasy na prst, anebo se zavírali v pokoji s matkou a tiše si tam šeptali. Sluhové zvenku dál přicházeli mýt a zametat, vařit a uklízet, servírovat, přinášet a odnášet, ale nikdy neřekli ani slovo,

dokud se jich někdo přímo nezeptal. Marie trávila všechn čas ukládáním věcí tam, kam patřily, a co se týče Bruna, každý kousek šatstva, který neměl zrovna na sobě, byl čistý a složený vrácen zpátky do skříně. Pavel přicházel každé odpoledne škrábat brambory a mrkve, později si oblékal bílé sako a posluhoval při večeři. (Bruno věděl, že se čas od času úkosem podíval na jeho koleno, kde se po té nehodě s houpačkou rýsovala malá jizvička, ale od té chvíle už spolu nepromluvili.)

Tu náhle začaly změny. Otec rozhodl, že by se děti měly vrátit ke svému studiu, i když Brunovi připadalo jako nesmysl, že by měli chodit do školy, kde budou jenom dva žáci. Rodiče se shodli na tom, že by k nim měl docházet domácí učitel a dávat jim dopoledne i odpoledne lekce. A tak za pár dnů dorazil ve své staré kraksně Herr Liszt a začalo učení. Bruno se v Herr Lisztovi vůbec nevyznal. Ačkoliv byl většinu času přívětivý a nikdy na něho nevztáhl ruku, což

se nedalo říct o jeho starém učiteli v Berlíně, něco v jeho očích prozrazovalo, že v něm hoří potlačovaný vztek, který hrozil každou chvíli vybuchnout.

Herr Liszt choval zvláštní lásku k dějepisu a zeměpisu, kdežto Bruno dával přednost čtení a výtvarné výchově.

“To jsou zbytečnosti, které by vám byly k ničemu,” odbyl ho nový učitel.

“Důkladná znalost společenských věd je pro tuto dobu mnohem důležitější.”

“Ale naše babička nás doma v Berlíně nechávala hrát divadlo,” namítl Bruno.

“Jenže vaše babička není žádný učitel, je to přece jenom babička. Teď jsem vaším učitelem já, a vy budete laskavě studovat to, co já považuji za důležité, a ne to, co by se vám líbilo.”

“Copak knihy nejsou důležité?”

“Ovšemže jsou, ale musí být o něčem, co je důležité pro život. Ne nějaké pohádkové příběhy. Ne knížky o něčem, co se nikdy nestalo,” pustil se do vysvětlování Herr Liszt. “Co vůbec víte o vlastní historii, mladý muži?” (Panu Lisztovi se muselo přiznat, že na rozdíl od poručíka Kotlera nazýval Bruna “mladým mužem”, stejně jako Pavel.)

“No já například vím, že jsem se narodil patnáctého dubna tisíc devět set třicet čtyři...”

“Nemíním vaši osobní historii,” přerušil ho Herr Liszt. “Tady nejde o vás. Důležité je, kdo jste a jaký je váš původ. Dědictví vaší rodiny. Vaše vlast.”

Bruno o tom začal uvažovat. Vlast. To znamená vlastnit. Nebyl si tak docela jistý, že by jeho otec něco vlastnil. Jejich dům v Berlíně byl sice velký a pohodlný, ale nebyla u toho žádná zvláštní zahrada. Ale už byl dost starý na to, aby chápal, že nikdo nevlastní Oušic, přestože tu je spousta půdy. “Ne, o tom opravdu moc nevím,” musel přiznat. “Ale vím docela dost o středověku. Mám rád příběhy o rytířích a jejich dobrodružstvích, o jejich putování a objevech...”

Herr Liszt hrozivě zasyčel a zuřivě zakroutil hlavou. “Tak tohle se musí od základu změnit, a od toho jsem tady já,” zlostně vykřikl. “Je potřeba vytáhnout vás za vlasy z těch vašich pohádek a poučit vás, odkud vlastně pocházíte. A zároveň vám vysvětlit, jaké obrovské křivdy na vás byly páčány.”

Bruno nadšeně kýval hlavou a byl rád. Domníval se totiž, že mu konečně někdo vysvětlí, proč byla celá rodina donucena opustit svůj krásný pohodlný domov a přestěhovat se na tohle příšerné místo, protože v jeho očích to byla ta největší křivda, která dopadla na jeho mladou hlavu.

Pár dní nato Bruno zase seděl ve svém pokoji a počal vzpomínat na to, co kdysi rád dělával doma a co v Oušicu už dělat nemohl. Většinou to naráželo na to, že

tu neměl žádné kamarády a neměl si s kým hrát, ačkoliv popravdě řečeno, teď si s ním občas hrávala i Gretel. Ale jednu věc by tu mohl vykonávat samostatně, však se tomu věnoval kdysi dávno i v Berlíně, a to bylo bádání a zkoumání.

“Když jsem byl dítětem,” říkal si Bruno, “tak mě bavilo organizovat badatelské výpravy. Ale to bylo v Berlíně, kde jsem všude všechno perfektně znal, a co jsem si usmyslel, mohl jsem najít i se zavázanýma očima. Ale tady jsem ještě nepodnikl žádnou výpravu. Možná že už nastal čas, abych začal znovu.”

A tak rychle, než si to stačí rozmyslet, Bruno seskočil z postele, zahrabal ve skříni, vylovil odtamtud obnošený kabát a pár starých bot - to byl podle jeho názoru správný druh obleku pro dobrodružného cestovatele - a chystal se vyrazit ven.

Nemělo cenu podnikat nějaké zkoumání uvnitř v domě, protože tady nic nepřipomínalo jejich starou vilu v Berlíně, kde, jak si dobře pamatoval, bývalo množství koutů a výklenků, všelijaké zastrčené pokojíčky, a to ve všech pěti patrech, když se počítal suterén a podkroví. Tam přece bylo ve střeše okénko, u kterého když si člověk stoupl na špičky, uviděl celé město jako na dlani. Takže tento dům byl z hlediska zkoumání úplně k ničemu. Veškeré dobrodružné bádání se bude muset odehrávat venku.

Bruno se po celé dlouhé měsíce díval ze svého okna na zahradu, na lavičku s plaketou, na vysoký plot a na dřevěné sloupy, jež čněly vzhůru jako vysoké telegrafní tyče, a na všechno to ostatní, o čem psal babičce ve svém dopise. Přitom za celou tu dobu, co pozoroval nejružnější postavy v pruhovaných pyžamech, ho nikdy nenapadlo položit si otázku, co to vlastně má znamenat. Připadalo mu to totiž jako nějaké jiné město, lidé tu žili svorně a pracovali jeden vedle druhého v sousedství domů, kde bydleli. Byli opravdu tak moc jiní než on? Pravda, všichni v tom táboře byli oblečeni do stejných šatů, do pruhovaných pyžam, a měli na hlavě hadrovou čepici. Na druhé straně tu byli lidé, kteří stále procházeli jeho domem (s výjimkou matky, Gretel a jeho), a ti měli na sobě uniformy různé kvality s všelijakými prýmky, na hlavách měli vojenské čepice a helmy, na pažích černočervené pásky, u boku jim visely revolvery, a ti se tvářili velmi přísně, až sveřepě, jako by všechno, co dělali, bylo neobyčejně důležité a nikdo o tom nesměl ani na okamžik pochybovat.

V čem ale spočíval ten rozdíl? Dále, kdo rozhoduje o tom, kdo má mít na sobě pruhované pyžamo a kdo uniformu?

To se ví, někdy se obě skupiny promísily. Často pozoroval, že se lidé z jeho strany plotu ocitli na druhé straně, a zároveň bylo jasné, kdo komu poroučí.

Pyžamoví lidé se bleskově stavěli do pozoru, kdykoliv se ocitli poblíž vojáků, někdy padali na zem a mnohokrát se stalo, že se z té země už nezvedli a museli být odneseni.

Divné, že jsem o nich nikdy nepřemýšlel, říkal si Bruno. A ještě divnější na tom je, že ti vojáci chodí na druhou stranu pořád, dokonce tam mnohokrát zahlédl i otce - ale nikdo z těch druhých nebyl ještě na oplátku pozván k nim domů.

Někdy - ne moc často, ale stávalo se to - pár důstojníků zůstalo na večeři a při takové příležitosti se servírovala spousta napěněných nápojů, jenže pro Bruna a Gretel to znamenalo, že jakmile odložili vidličku, už museli nahoru do svých pokojů, a potom se dole v přízemí rozpoutal strašlivý rámus a časem i příšerný zpěv. Matce i otci se ve společnosti vojáků očividně líbilo, o tom nebyly žádné pochybnosti. Jenže z těch, co nosili pruhované pyžamo, k nim na večeři nikdy nikdo nepřišel.

Bruno vyšel ven, obešel dům a podíval se vzhůru ke svému oknu - odtud zezdola se kupodivu nezdálo být příliš vysoko. Dalo by se z něj i vyskočit, aniž by si člověk nějak zvlášť ublížil, jenže v tuto chvíli si nedokázal představit, za jakých okolností by musel udělat takovou hloupost. Například kdyby vypukl požár a on se nemohl dostat ven, ale i tak by to bylo dost riskantní.

Díval se doprava, kam až dohlédl, a zdálo se mu, že v tom prudkém slunečním světle ten vysokánský plot ubíhá až do nekonečna, a to se mu moc zamlouvalo. Znamenalo to, že vůbec neví, co bude dál, co ho tam vpředu čeká, a o to při správném výzkumu právě šlo. (Hodiny dějepisu Herr Liszta měly jednu dobrou stránku, mluvilo se v nich o příkladech hrdinů, jako byl Kryštof Kolumbus nebo Amerigo Vespucci, kteří prožívali úžasná dobrodružství a vedli nesmírně zajímavý život. Ti utvrzovali Bruna v přesvědčení, že až vyroste, bude jako oni.) Ale ještě než se teď vydal tím směrem, musel prozkoumat poslední věc kolem domu, a to byla ta lavička. Celé měsíce ji měl před očima a v duchu jí říkal "lavice s cedulkou", přičemž vůbec nevěděl, co je na ní vyryto. Rozhlédl se doleva a doprava, aby se ujistil, že nikdo nejde, a pak se k ní rozběhl, aby se podíval, co tam stojí. Ukázalo se, že je to jen obyčejná bronzová destička, a Bruno si začal pro sebe slabikovat: "Zřízeno u příležitosti otevření..." Tady se zarazil. "Tábora Oušicu," četl dál, přičemž správné jméno, jak bylo jeho zvykem, zase zkomolil. "Červen devatenáct set čtyřicet."

Natáhl ruku a dotkl se té plakety, jenže bronz byl velmi chladný, takže prsty rychle odtáhl, zhluboka se nadechl a vyrazil. Jednu, jedinou věc si Bruno nechtěl vůbec připustit: matka i otec mu nejmíň tisíckrát připomínali, že má přísně

zakázáno chodit tím směrem, že je zakázáno se k plotu tábora vůbec přiblížit a že je obzvláště zakázáno jakékoliv zkoumání a pátrání po celém Oušicu.
Naprosto a bez výjimky!

KAPITOLA DESÁTÁ

Jak byla z tečky skvrnka, z ní kaňka, z kaňky figurka, a jak se z figurky nakonec vyklubal kluk

Cesta kolem plotu trvala Brunovi mnohem déle, než si představoval, zdálo se, že se táhne po dlouhé a dlouhé kilometry. A tak šel a šel, a když se ohlédl, dům, kde bydlel, se stával menším a menším, až nakonec zmizel. Během té doby u toho plotu nikoho neviděl, ani nezaznamenal nějaký vchod, kudy by se dalo projít, a tak si začal zoufat, že se jeho průzkum nakonec ukáže jako úplně zbytečný. To, že se plot táhl do dálky, kam až oko dohlédlo, také znamenalo, že se poztrácely všechny baráky a budovy, i vysoké tovární komíny, až ten plot nedělil nic jiného než pouhý prázdný prostor.

Když už pochodoval skoro hodinu a dostával hlad, rozhodl se, že je toho zkoumání pro tento den až dost, že udělá nejlíp, když se otočí a půjde zpátky. Nicméně právě v tu chvíli se daleko na obzoru objevila drobná tečka. Přivřel oči a pokoušel se rozpoznat, co by to asi tak mohlo být. Bruno si vzpomněl, že jednou v nějaké knize četl, že se nějaký muž ztratil v poušti, a protože pár dní neměl ani jídlo ani vodu, začal mít představy, že před sebou vidí skvělé restaurace a úžasné fontány, ale když se z nich pokusil najíst a napít, vypařily se mu před očima, v rukou mu zůstaly jen hrsti písku. Co kdyby to byl i jeho případ?

Při těch úvahách ho nohy nesly až k té vzdálené tečce, z níž se mezitím stala skvrna a ze skvrny se rychle udělala kaňka. A z kaňky se záhy stala figurka, a když Bruno přišel ještě blíže, zjistil, že to není ani tečka, ani skvrna, ani kaňka, ani figurka, ale postava.

Byl to chlapec.

Bruno už přečetl dost knih o průzkumnících, aby věděl, že nikdo si nemůže být jistý, co to vlastně objevil. Většinou když přišli na něco zajímavého, tak to tam prostě jen tak sedělo a ničeho si nevšímal, jako by trpělivě čekalo, až bude konečně objeveno. (Například Amerika.) Jindy bylo objeveno něco, na co se sahat vůbec nedoporučovalo (třeba mrtvá myš dole v šuplíku).

Tenhle hoch patřil do té první skupiny, protože si tu opravdu jen tak seděl, ničeho si nevšímal a čekal, až bude objeven.

Bruno trochu zpomalil, když spatřil tu tečku, ale ta se stejně brzy stala skvrnou, potom kaňkou a nakonec postavičkou, ze které se vyklubal kluk. Přestože mezi nimi stál vysoký plot, stejně si připomněl, že na cizí lidi si musí člověk dávat dobrý pozor a doporučuje se přibližovat se k nim velmi opatrně. A tak si jen tak šel, ale netrvalo to dlouho a už si stáli tváří v tvář.

“Ahoj,” řekl Bruno.

“Ahoj,” řekl ten chlapec.

Byl ještě menší než Bruno, seděl na zemi a v obličejí měl ztracený výraz. Na sobě měl také to pruhované pyžamo jako ostatní na jeho straně plotu a na hlavě mu seděla pruhovaná čepice. Neměl ani boty, ani ponožky, takže jeho bosé nohy byly dost špinavé. Na paži měl pásku s šesticípou hvězdou.

Když Bruno přistoupil k tomu chlapci, viděl, že sedí na zemi se zkříženými nohama a upřeně hledí do prachu a hlíny před sebou. Až za chvíli zvedl hlavu a Bruno konečně spatřil jeho tvář. Měl moc divný obličej. Jeho pleť byla šedivá, ale byl to jiný odstín šedi, než na jaký byl Bruno dosud zvyklý. Velikánské oči vypadaly jako světlehnědé karamely, jejich bělmo bylo neobyčejně bílé, a když je chlapec pozvedl, na Bruna se zadíval pár obrovských, zoufalých očí.

Bruno věděl naprosto jistě, že jakživ neviděl hubenějšího a smutnějšího hochy, proč se rozhodl, že ho osloví.

“Byl jsem na průzkumu,” zahájil konverzaci.

“Opravdu?” opáčil chlapec.

“Byl. Skoro dvě hodiny.”

To ovšem nebyla tak docela pravda. Brunovi to zkoumání trvalo něco málo přes hodinu, ale domníval se, že se nic nestane, když to maličko přežene. Nedalo se to brát tak přísně jako otevřená lež a vyznělo to mnohem dobrodružněji.

“A objevil jsi něco?”

“Moc málo.”

“Vůbec nic?”

“Přece jsem objevil tebe,” odpověděl Bruno po malém zaváhání.

Pozoroval chlapce a uvažoval, jestli by se ho neměl zeptat, proč je tak smutný, ale zase váhal, protože se bál, že by to mohlo vypadat nezdvořile. Věděl, že

lidem někdy vadilo mluvit o tom, proč jsou smutní, jindy o tom zase začali mluvit sami od sebe, a někdy se stávalo, že o tom mluvili v jednom kuse celé dlouhé měsíce, jenže tentokrát si Bruno řekl, že by asi bylo lepší mlčet a počkat. Jeho průzkum se opravdu dočkal úspěchu, konečně se mu naskytla příležitost promluvit si s někým, kdo žije na druhé straně plotu, a určitě by toho měl důkladně využít.

Usedl tedy také na zem a zkřížil nohy podobně jako ten hoch naproti. Mrzelo ho, že s sebou nemá aspoň kousek čokolády nebo koláč, o který by se s ním mohl rozdělit.

“Já bydlím v tom domě na téhle straně plotu.”

“Tam? Jednou jsem ten dům viděl z dálky, ale tebe jsem tam neviděl.”

“Můj pokoj je v prvním patře. Můžu se z okna dívat přímo přes plot. Mimochodem, já jsem Bruno.”

“Já se jmenuji Šmuel,” představil se chlapec.

Bruno se zamračil, nebyl si jistý, zda slyšel správně. “Jakže se to jmenuješ?”

“Šmuel,” opakoval, jako by to bylo to nejobyčejnější jméno na světě. “A řekni mi ještě jednou, jaké že je tvoje jméno?”

“Bruno.”

“Takové jméno jsem v životě neslyšel,” prohlásil Šmuel.

“A já jsem zase nikdy neslyšel tvoje jméno. Šmuel. Líbí se mi, jak zní. Šmuel je, jako když fouká vítr.”

“Bruno,” opakoval zase Šmuel a spokojeně kývl. “Ano, mně se tvoje jméno také líbí. Zní to, jako když si někdo tře dlaně o sebe, aby se zahřál.”

“Já jsem se ještě nikdy nesetkal s nikým, kdo by se jmenoval Šmuel.”

“Tady na téhle straně plotu je spousta Šmuelů. Možná že dokonce stovky. Já osobně bych měl rád jméno sám pro sebe.”

“Já jsem zase nikdy nepoznal nikoho, kdo by se jmenoval Bruno. Tedy jiného Bruna. Možná, že jsem jediný Bruno na světě.”

“Tak to máš štěstí.”

“Hm, asi mám. Kolik je ti let?”

Šmuel se zamyslel, pak se zahleděl na prsty a hýbal jimi, jako by se snažil něco spočítat. “Je mi devět,” prohlásil konečně. “Narodil jsem se patnáctého dubna tisíc devět set třicet čtyři.”

Bruno se na něho díval úplně vyjeveně. “Cos to řekl?”

“Že jsem se narodil patnáctého dubna tisíc devět set třicet čtyři.”

Bruno vyvalil oči a z pusy se mu udělal kroužek. “Tomu nemůžu věřit!”

“Proč ne?”

“Ne, tak to nemyslím,” opravil se a zavrtěl hlavou. “Nechci říct, že bych ti nevěřil, jsem jenom strašně překvapený. Protože i já mám narozeniny patnáctého dubna. A narodil jsem se v roce devatenáct set třicet čtyři. Takže jsme se oba narodili ve stejný den.”

Šmuel se nad tím zamyslel. “Tobě je teda taky devět roků.”

“Ano. Není to divné?”

“Je to moc divné. Protože tady na té straně plotu je spousta Šmuelů, ale ještě nikdy jsem se nesetkal s někým, kdo by měl narozeniny ve stejný den jako já.”

“Takže jsme vlastně dvojčata.”

“To tak trochu jsme.”

V Brunovi se najednou rozlil pocit štěstí. Před očima se mu mihly tváře Karla, Daniela a Martina, jeho nejlepších kamarádů, připomnělo mu to, jak si v Berlíně vyhráli, a tu na něho padlo, jak byl celou tu dobu v Oušicu osamělý.

“Ty máš hodně přátel?” zeptal se Bruno, maličko sklonil hlavu na stranu a napjatě čekal, co mu chlapec odpoví.

“Asi mám. Abych tak řekl, více méně.”

Bruno posmutněl. Doufal, že mu Šmuel řekne, že taky nemá žádné, a i to by je spojovalo. “Moc dobré přátele?” ujišťoval se.

“Ne moc dobré,” přiznal Šmuel. “Protože je nás tady hrozná spousta. Myslím kluků stejně starých jako já, na téhle straně plotu. A hodně se mezi sebou pereme. Proto jsem odešel tak daleko, až sem. Abych byl chvíli sám.”

“To ale není vůbec spravedlivé,” rozhořčil se Bruno. “Nechápu, proč já musím být na téhle straně plotu, kde není nikdo, s kým bych si mohl povídat a hrát, a ty tam máš spousty kamarádů a určitě si spolu všichni hrajete od rána do večera. Doma si o tom budu muset promluvit s otcem.”

“A vůbec, odkud ty pocházíš?” zeptal se Šmuel, přivřel oči a zvědavě se na Bruna zadíval.

“Z Berlína.”

“Kdepak je to?”

Bruno otevřel pusu, aby mu to vysvětlil, ale pak se zarazil, protože si nebyl tak docela jistý.

“Je to samozřejmě v Německu. Copak ty nepocházíš z Německa?”

“Ne, já jsem z Polska.”

Bruno se zamračil. “Tak jak to, že mluvíš německy?”

“Tys mě německy pozdravil, tak jsem ti zase německy odpověděl. Ty polsky neumíš?”

“Neumím,” Bruno se rozpačitě usmál. “Já neznám nikoho, kdo by mluvil dvěma jazyky. Zvlášť někdo tak starý, jako jsme my.”

“Moje maminka byla učitelkou na naší škole a naučila mě německy. Ona mluví i francouzsky. A italsky. A taky anglicky. Je strašně chytrá. Já ještě francouzsky nebo italsky neumím, ale slíbila mi, že mě naučí anglicky, protože to můžu jednou potřebovat.”

“Polsko,” opakoval Bruno zamyšleně a pomalu si to slovo převaloval po jazyku.

“To ale není tak dobré jako Německo, nemyslíš?”

Šmuel se zakabonil. “Proč by nebylo?”

“Protože Německo je nejlepší země na světě.” Bruno si totiž vzpomněl na něco, co zaslechl, když si otec povídal s dědečkem. “My jsme lepší než všichni ostatní.”

Šmuel se jen upřeně díval a neříkal nic, protože Bruno najednou dostal chuť změnit předmět hovoru, neboť už v momentě, kdy to řekl, mu přišlo, že to není správné, a rozhodně si nepřál, aby si Šmuel myslel, že se k němu staví nepřátelsky.

“A vůbec, kde je to Polsko?” přerušil otázkou delší ticho.

“No přece v Evropě.”

Bruno se snažil vybavit si země, o kterých se mluvilo v posledních hodinách zeměpisu s Herr Lisztem. “Slyšel jsi o Dánsku?”

“Ne.”

“Tak já si myslím, že Polsko je v Dánsku,” prohlásil Bruno, kterého se zmocnil zmatek, přestože se snažil navodit dojem chytrosti. “Protože to je strašně daleko,” dodal, aby ještě víc podpořil své tvrzení.

Šmuel se na něho pořád jen tak díval, pak otevřel pusu a zase ji zavřel, udělal to dohromady několikrát, jako by si pečlivě promýšlel, co má říct. “Ale tohle je přece Polsko,” hlesl nakonec.

“Tady tohle?”

“Ano. A Dánsko je hodně daleko od Polska i od Německa.”

Bruno se mračil. O těchto zemích slyšel často mluvit, jenže horší bylo si je představit. “No, tak dobře. Ale všechno je relativní, že? Myslím co se týče vzdálenosti.” Popadlo ho naléhavé nutkání změnit téma, protože mu došlo, že to

má v hlavě důkladně zpřeházené, a rozhodl se, že příště bude při hodinách zeměpisu dávat lepší pozor.

“Já jsem v Berlíně nikdy nebyl.”

“Já jsem zase nebyl v Polsku, než jsem přijel sem,” řekl Bruno a byla to pravda.

“Tedy, jestli tohle je opravdu Polsko.” “Jsem si jistý, že je,” řekl Šmuel tichounce. “Ačkoliv tohle zrovna není jeho nejhezčí část.”

“To teda není.”

“Tam, odkud jsem přišel, je mnohem krásněji.”

“Ale určitě tam není tak krásně jako v Berlíně,” povzdechl si Bruno. “My jsme měli v Berlíně obrovský dům o pěti poschodích, když se počítal suterén a malý pokoj v podkroví s okénkem. A jsou tam překrásné ulice a obchody a stánky s ovocem a zeleninou a spousta kaváren. Jestli se tam někdy podíváš, nedoporučoval bych ti procházet se tam v sobotu odpoledne, protože je tam spousta lidí a strkají do sebe. Bývalo to tam ještě hezčí, než došlo ke změnám.”

“K jakým změnám?”

“No dřív tam býval větší klid,” pustil se Bruno do vysvětlování, ale moc se mu nechtělo vyprávět o tom, co se tak nečekaně změnilo. “Například dřív jsem si mohl číst před spaním v posteli. Ale teď často nastane hrozný rámus, je to dost strašidelné, a jakmile je tma, musí se pozhasínat všechna světla.”

“Tak to místo, odkud já pocházím, je mnohem hezčí než Berlín,” prohlásil Šmuel, který v životě v Berlíně nebyl. “U nás jsou všichni lidé přátelští, máme velkou rodinu, je nás spousta, a rozhodně si vaříme mnohem lepší jídla.”

“Inu, nezbyvá nám, než souhlasit s tím, že spolu nesouhlasíme,” ukončil celou rozpravu Bruno, protože se opravdu nechtěl se svým novým přítelem hádat.

“Tak dobře.”

“Taky tě baví zkoumat?” zeptal se po chvíli.

“Já jsem ještě nikdy nezkoumal,” přiznal se Šmuel.

“Až já vyrostu, budu cestovatel průzkumník,” prohlásil Bruno a ještě párkrát kývl, aby zdůraznil své předsevzetí. “Zatím nemůžu dělat nic jiného než si o dobrodružných cestovatelích jenom číst, ale má to tu výhodu, že až se jednou stanu jedním z nich, nebudu opakovat jejich chyby.”

“Jaké chyby?” zamračil se Šmuel.

“Ach, spousta. Když děláš průzkum, tak je důležité si uvědomit, jestli to, cos našel, mělo vůbec nějakou cenu hledat. Některé věci tu jen tak jsou, ničeho si nevšímají, jenom vyčkávají, až je někdo konečně objeví. Jako třeba Amerika.

Ale jiné věci je lepší nechat na pokoji. Třeba mrtvou myš na dně zásuvky.”

“Já myslím, že patřím do té první kategorie,” prohlásil Šmuel.

“To já si myslím taky,” rád s ním souhlasil Bruno. “Mohl bych se tě na něco zeptat?”

“Ptej se.”

Bruno si to důkladně rozmýšlel. Záleželo mu na tom, aby svou otázku položil naprosto správně.

“Proč je na tamté straně plotu tolik lidí? A co tam všichni děláte?”

KAPITOLA JEDENÁCTÁ

Fíra

Toto se událo před pár měsíci, těsně poté, co byla otci přidělena nová uniforma, což znamenalo, že mu všichni museli začít říkat komandante, a těsně před tím, než Bruno nachytil jejich Marii, jak u něho v pokoji balí všechn jeho majetek. Otec se jednoho večera vrátil domů neobyčejně vzrušený, což bylo u něho velmi neobvyklé, a vešel rovnou do obývacího pokoje, kde seděli matka, Bruno a Gretel a tiše si četli.

“Čtvrteční večer,” zvolal. “Jestli máme nějaké plány na čtvrtek večer, musíme je zrušit.”

“Ty si můžeš rušit své plány, jak chceš,” odpověděla matka, “ale já už jsem slíbila, že půjdu do divadla s...”

“Fíra má něco, co si se mnou přeje probrat,” pokračoval otec, jako by nic neřekla, jemu bylo dovoleno matku přerušit kdykoliv, v tom měl čestnou výjimku. “Zatelefonovali mi to až dnes odpoledne. Jediný čas, kterým disponuje, je čtvrteční večer a sám se pozval na večeři.”

Matka vyvalila oči a její ústa udělala kroužek. Bruno se na ni zadíval a uvažoval, jestli on vypadá také tak, když ho něco překvapí.

“To nemyslíš vážně.” Mírně zbledla. “On přijde sem? K nám domů?”

Otec přikývl. “V sedm hodin. To abychom uvařili nějakou specialitu.”

“No tohle!” Matčin pohled se rozlétl na všechny strany, v hlavě jí začalo probíhat, co všechno bude potřeba předem zařídit.

“Kdo je to ten Fíra?” zeptal se Bruno.

“Vyslovuješ to špatně,” napomenul ho otec a řekl to správně.

“Fíra,” opakoval Bruno, opravdu se snažil, ale zase se mu to nepovedlo.

“Tak se to neříká, je to Füh... ale vždyť je to nakonec jedno!” mávl otec rukou.

“Ale kdo to vůbec je?”

Překvapeně zíral. “Ty přece víš moc dobře, kdo je Fíra.”

“Ne, nevím,” trval na svém Bruno.

“To je přece ten, kdo vládne celé zemi, ty blbečku,” poučila ho Gretel, která se na něj zase vytahovala po vzoru všech sester. (Právě to z ní dělalo Beznadějný

případ.) “Copak nečteš noviny?”

“Prosím, neříkej svému bratrovi, že je blbec,” napomenula ji matka.

“Můžu mu tedy říkat, že je hlupák?”

“Ani to ne.”

Gretel si zklamaně odsedla, ale neopomněla na něj aspoň vypláznout jazyk.

“Přijde sám?” zeptala se matka.

“Zapomněl jsem se zeptat. Ale předpokládám, že přijde s ní.”

“Ach bože,” matka si zase vzdychla, zvedla se a v duchu znovu počítala, co všechno se musí ještě před čtvrtkem zorganizovat, přitom na to měli jenom dva dny. Dům se musí uklidit od půdy po sklep, umýt okna, namořit a přelakovat jídelní stůl, objednat jídlo, vyprat a vyžehlit uniformy komorné i majordoma, nablýskat přibory a sklenice...

Přestože listina úkolů se stále prodlužovala, matce se nakonec nějakým zázrakem podařilo všechno zařídit včas, ačkoliv pořád trousila poznámky, že by ta večere byla daleko úspěšnější, kdyby ještě někdo jiný přiložil ruku k dílu.

Hodinu před Fírovým příchodem byli Gretel s Brunem pozváni do přízemí, kde jim byly výjimečně otevřeny dveře otcovy pracovny. Gretel měla na sobě bílé šaty a podkolenky, hlavu samou lokýnku. Bruno byl oblečen do krátkých tmavohnědých kalhot, bílé košile a pod krkem měl uvázanou tmavohnědou kravatu. Dostal i pár nových polobotek, na něž byl velmi hrdý, přestože mu byly malé a při chůzi ho tlačily. Všechny ty přípravy na večeri a krásné šaty byly úplně zbytečné, už proto, že ani Bruno, ani Gretel se té hostiny nezúčastní, najedli se už před hodinou.

“Nuže, milé děti,” spustil otec. Seděl za psacím stolem a díval se střídavě na dceru a na syna, oba před ním stáli v pozoru. “Jistě si uvědomujete, jak mimořádný večer máme před sebou?”

Oba přikývli.

“A pro moji kariéru je nezbytně nutné, aby dnes večer všechno bezvadně klaplo.”

Zase přikývli.

“Takže si tady a teď přesně stanovíme pár základních pravidel, než to všechno propukne.” Otec pevně věřil v základní pravidla. Kdykoliv se u nich doma konalo něco mimořádného a důležitého, rojila se další a další základní pravidla.

“Pravidlo číslo jedna. Až Fíra přijede, vy budete tiše stát v hale, připraveni ho pozdravit. Nepromluvíte, dokud vás sám neosloví, a pak odpovíte jasným

hlasem, každé slovo přesně vyslovit. Srozuměno?”

“Ano, otče,” zamumlal Bruno.

“Tak tohle je přesně ten druh řeči, jakého se musíme vyvarovat,” chytil se toho otec. “Budeš pořádně otvírat ústa a mluvit jako dospělý. To by ještě chybělo, abyste se jeden nebo druhý začal chovat jako fracek. Pokud vás bude Fíra ignorovat, neřeknete ani slovo, budete se dívat kupředu, a tím mu prokážete zdvořilou úctu, jakou si náš velký vůdce zaslouhuje.”

“Zajisté, otče,” odpověděla Gretel velmi jasným hlasem.

“Pak až my budeme s matkou a Fírou u večeře, vy dva zůstanete ve svých pokojích, a tam ani muk. Žádné lítání po domě, žádné klouzání po zábradlí” - nyní otec upřel výhružný pohled na Bruna - “a žádné vyrušování! Je to jasné? Nepřeji si, aby někdo z vás způsobil jakýkoliv zmatek.”

Obě děti přikývly, otec povstal, čímž dal najevo, že audience je u konce.

“Takže jsme si vyjasnili základní pravidla.”

O tři čtvrtě hodiny později zazvonil zvonek a ve vile zavládlo pozdvižení. Bruno a Gretel zaujali bok po boku svá místa u paty schodiště, matka se postavila vedle nich a nervózně si mnula dlaně. Otec přešel svou rodinu rychlým pohledem a zdálo se, že je spokojen. Pak otevřel vstupní dveře.

Venku stáli dva lidé, poměrně malý muž a o něco vyšší žena.

Otec je přivítal a zval je dál, Marie s hlavou skloněnou ještě níž než obvykle jim odebrala kabáty a následovalo velké představování. Nejdřív se obrátili na matku, což dalo Brunovi příležitost pozorně si nové hosty prohlédnout a sám se rozhodnout, zdali veškerý ten povyk vůbec stál za to.

Fíra byl mnohem menší než otec a podle Brunova názoru ani neměl takovou sílu. Tmavé vlasy měl nakrátko ostříhané a pod nosem se mu ježil knírek tak malý, že se Bruno divil, proč si ho vůbec pěstuje, anebo že by na těch pár vousků při holení zapomněl? Avšak dáma, která stála vedle něho, byla skutečně největší krasavice, jakou kdy viděl. Vlasy měla plavé a rty sytě rudé; zatímco si Fíra povídal s matkou, otočila se, podívala se na Bruna a usmála se, což ho přivedlo do takových rozpaků, že zrudl jako krocan.

“A toto jsou mé děti, vůdče...,” konečně řekl otec a Gretel s Brunem udělali pár kroků vpřed. “Gretel a Bruno.”

“Ale který je který?” vystřelil otázku Fíra, načež všichni propukli ve smích, kromě Bruna, který si myslel, že je přece docela jasné, kdo je kdo, co je tedy na tom tak vtipného? Fíra napřáhl pravici a potřásl jim rukama, Gretel se přitom pokusila o půvabné pukrle, které si pilně nacvičovala. Bruna velmi potěšilo,

když se jí nepovedlo a málem upadla.

“Jaké to máte roztomilé děti!” zvolala ta krásná blondýna. “Kolikpak je vám roků, jestli se smím ptát?”

“Mně je dvanáct, ale jemu teprve devět,” odpověděla Gretel a sjela bratra nevraživým pohledem. “A já už mluvím i francouzsky,” pochlubila se, což upřímně řečeno nebyla pravda, protože se ve škole naučila sotva pár vět.

“Ale proč bys to dělala?” řekl Fíra, jenže tentokrát se nikdo nesmál, místo toho všichni rozpačitě přešlapovali z nohy na nohu a Gretel se na něho úpěnlivě dívala, protože si nebyla jistá, jestli se od ní čeká nějaká odpověď.

Ale i to se rychle vyřešilo, neboť Fíra, který se mezitím stal v Brunových očích tím nejnevychovanějším hostem, jakého kdy poznal, se otočil na patě a vpochodoval přímo do jídelny, kde se docela samozřejmě usadil v čele tabule - na otcově místě! -, aniž by se na někoho ohlížel. Otec a matka, mírně zmateni, ho následovali, Lars pak dostal pokyn, že se může ohřívat polévka.

“Já také mluvím francouzsky,” řekla ta půvabná plavovláska, sklonila se a na obě děti se krásně usmála. Nezdálo se, že má z Fíry takový strach jako rodiče. “Francouzština je pěkná řeč a jsi moc chytrá, že se ji učíš.”

“Evo!” zařval Fíra z vedlejšího pokoje a luskl prsty, jako by volal na nějakého psíka. Zena obrátila oči v sloup, pomalu se napřímila a otočila se.

“Tvoje boty se mi moc líbí, Bruno, ale mám dojem, že tě trochu tlačí,” dodala s úsměvem. “Je-li tomu tak, řekni to mamince, než si ublížíš.”

“To je pravda, jsou mi trochu těsné.”

“Já normálně nenosím natočené vlasy,” ozvala se Gretel, sžíraná žárlivostí nad pozorností, která se dostávala jejímu bratrovi.

“Ale pročpak ne? Vždyť ti to tak sluší.”

“Evo!” křikl Fíra podruhé, a teď už opravdu musela jít.

“Jsem moc ráda, že jsem vás oba poznala,” dodala, než vstoupila do jídelny. Tam pak usedla Fírovi po levici. Gretel už udělala pár kroků ke schodišti, ale Bruno tam pořád stál jako přimražený, jenom se díval za tou blondýnou, až i ona ho zpozorovala, zamávala mu, ale v tu chvíli otec přistoupil ke dveřím, aby je zavřel, a zároveň pohodil hlavou, což znamenalo, že Bruno má utíkat nahoru do svého pokoje a tam zůstat sedět jako myška. V žádném případě mu nebylo dovoleno jezdit po zábradlí.

Fíra s Evou zůstali skoro dvě hodiny a pak už nikdo nezavolal Gretel a Bruna, aby se přišli rozloučit. Když se díval z okna své ložnice, všiml si, že když přistoupili k autu řízenému šoférem - což na něho udělalo mocný dojem -, Fíra

se ani nenamáhal otevřít dveře své společnosti, naopak, vrhl se dovnitř jako první a hned si roztáhl noviny, zatímco ona se venku ještě chvíli loučila s matkou a děkovala jí za báječnou večeři.

Takový hnusný chlap, říkal si Bruno.

Už bylo pozdě v noci, když ještě zaslechl útržky hovoru mezi otcem a matkou. Pár vět uteklo klíčovou dírkou či škvírou pode dveřmi kanceláře, vyběhly po schodišti až na chodbičku a nakonec se protáhly pode dveřmi až do Brunovy ložnice. Oni tam dole totiž mluvili velmi hlasitě, ale Bruno rozuměl vždycky jen pár slovům:

“... odjet z Berlína. A do takového místa...,” naříkala matka. “... žádný výběr, pokud chceme pokračovat...,” řekl otec. “... jako by to byla ta nejpřirozenější věc na světě, ale to není, to prostě není...,” zase matka.

“... stalo by se, že bych byl odsunut na vedlejší kolej, a pak by se se mnou zacházelo jako s...,” řekl teď otec.

“... jak můžeš očekávat, že porostou v místě jako...,” zazněl matčin hlas.

“... a tím to končí. Už o tom nechci slyšet ani slovo...,” pravil otec.

A to už byl opravdu konec celé té hlasité rozmluvy, protože matka vzápětí vyšla z otcovy pracovny a Bruno konečně usnul.

Pár dní nato přišel ze školy a našel Marii, jak stojí v jeho ložnici, vytahuje ze skříně jeho věci, skládá je do čtyř velkých beden, dokonce i to, co si schoval až úplně vzadu a co byl jeho vlastní osobní majetek, do něhož nikomu nic nebylo, a odtud se potom začalo odvíjet všechno ostatní.

KAPITOLA DVANÁCTÁ

Šmuel se zamýšlí nad Brunovou otázkou

“Já vím jenom to,” spustil Šmuel, “že než jsme sem přijeli, tak jsme všichni, tedy tatínek, maminka, já a můj bratr Josef, bydleli v malém bytě nad obchodem, kde tatínek vyráběl hodiny. Každé ráno jsme se v sedm hodin ráno společně nasnídali, já pak šel do školy a táta šel spravovat hodinky, které mu lidi přinesli, anebo vyráběl nové. Já jsem měl také krásné hodinky, které mi dal, ale už je nemám. Měly zlatý plášť a každý večer před spaním jsem si je natahoval, šly úplně přesně.”

“Co se s nimi stalo?”

“Sebrali mi je.”

“Kdo?”

“No přece vojáci,” odpověděl Šmuel, jako by to bylo úplně samozřejmé.

“No a pak se začalo všechno měnit. Jednou jsem přišel ze školy domů a našel maminku, jak pro nás všechny dělá pásky ze žluté látky a na každou kreslí hvězdu. Takovouhle.” Prstem nakreslil do prachu šesticípou hvězdu.

“Řekla nám, že pokaždé, když jdeme ven, musíme si navléknout tuhle pásku.”

“Můj otec nosí také pásku,” přidal se Bruno. “Má ji připevněnou na rukávu své uniformy. Je moc pěkná. Má jasně červenou barvu a to, co je na ní namalované, je černé a bílé.” Ted’ zase on namaloval prstem do prachu obrázek.

“Ale každá páska je jiná, že jo?”

“Mně ještě nikdo žádnou pásku nedal,” postěžoval si Bruno.

“Ale já jsem nikdy žádnou nechtěl,” opáčil Šmuel.

“To je jedno, já bych určitě nějakou chtěl. Ale nemůžu se rozhodnout kterou, jestli tu tvoji, nebo otcovu.”

Šmuel zavrtěl hlavou a pokračoval ve svém vyprávění. Ted’ na to už moc často

nemyslel, protože vzpomínání na bývalý život nad hodinářstvím ho velice rmoutilo.

“Tak jsme ty pásky pár měsíců nosili, ale pak přišla zase změna. Vrátil jsem se ze školy domů a maminka řekla, že v našem starém domě už bydlet nesmíme...”

“To se mně stalo taky!” zvolal Bruno a měl radost, že není jediným chlapcem na světě, který byl donucen se přestěhovat. “Víš, to bylo tím, že Fíra přišel na večeri a pak jsme se museli bleskově přestěhovat sem. A já to tady tak nenávidím! Přišel k vám taky povečeřet, a pak to s vámi dopadlo stejně?”

“Ne, ale když nám řekli, že nesmíme bydlet v našem domě, museli jsme se přestěhovat na jiný konec Krakova, kde vojáci postavili vysokou zeď, a potom jsme máma, táta a já s bratrem museli bydlet v jednom pokoji.”

“Všichni dohromady?” zeptal se Bruno nevěřícně. “V jednom pokoji?”

“Ale nejenom my. Byla tam s námi ještě jedna rodina a tátové a mámy se pořád hádali a jeden jejich syn byl větší než já a mlátil mě, i když jsem mu nic nedělal.”

“Nemohli jste přece žít všichni dohromady v jedné místnosti,” vrtěl nad tím hlavou Bruno. “To nedává žádný smysl.”

“Jo, všichni dohromady,” přikývl Šmuel. “Bylo nás tam dohromady jedenáct.”

Bruno otevřel pusu, už už se s ním chtěl začít přit, protože to přece nebylo možné, aby v jednom pokoji bydlelo jedenáct lidí, ale pak si to rozmyslel.

“Žili jsme takhle pár měsíců, všichni v tom jednom pokoji. Bylo tam i okénko, ale já jsem se nechtěl dívat ven, protože to jediné, co bylo vidět, byla ta zeď a já jsem ji neměl rád, protože náš pravý domov byl na druhé straně za ní. Tahle část města byla moc špatná, protože tu byl pořád rámus a nedalo se spát. A nesnášel jsem Luku, to byl ten kluk, který mě bil, i když jsem si ho nevšímal.”

“Gretel mě taky někdy praští. To je moje sestra. Ona je naprosto Beznadějný případ. Ale já brzy vyrostu a budu silnější než ona, a ta bude potom koukat.”

“Načež přijeli vojáci s velkými nákladňáky,” pokračoval Šmuel, kterého Gretel očividně příliš nezajímala. “Všem poručili, že musí z domů ven. Spousta lidí nechtěla a snažila se někde schovat, ale mám dojem, že je nakonec všechny pochytili. Ty nákladňáky nás dovezly k vlakům a ten vlak...” Tady se odmlčel a kousl se do rtu. Bruno měl pocit, že se dá do pláče, a nemohl pochopit proč.

“Ten vlak byl příšerný. Byli jsme v těch vagonech tak strašně nacpaní. Nebyl tam vůbec vzduch, jenom strašný smrad.”

“To proto, že jste se všichni hnali jen do jednoho vlaku,” poučil ho Bruno, který si vzpomněl, jak na nástupišti v Berlíně, když odjížděl, stály vedle sebe dva

vlak. “Když my jsme jeli sem, na druhé straně nástupiště stál další, ale vypadalo to, že ho nikdo nevidí. Do toho jsme pak nastoupili my. Měli jste tam nastoupit taky.”

“Asi by nám to nedovolili,” zavrtěl hlavou Šmuel. “My jsme z těch našich vagonů nesměli ven.”

“Dveře jsou na konci vozu.”

“V našich nebyly žádné dveře.”

“To se ví, že tam byly. Jsou až na konci, hned za bufetem,” vzdychl Bruno.

“Ale my jsme tam žádné dveře neměli,” trval Šmuel na svém. “Kdyby tam byly, všichni bychom vyskakali ven.”

Bruno si pro sebe zatvrzele mumlal: “To se ví, že tam byly,” ale neříkal to moc nahlas, takže to Šmuel ani neslyšel.

“Když ten vlak pak konečně zastavil, vystoupili jsme do strašné zimy a museli jsme jít pěšky až sem.”

“Pro nás přijelo auto,” řekl Bruno, teď už hlasitě.

“Maminku od nás odloučili, a my, tatínek, Josef a já, jsme byli ubytováni támhle v těch barácích, a jsme tam pořád.”

Když Šmuel vyprávěl svůj příběh, vypadal strašlivě smutně a Bruno vůbec nevěděl proč. Nezdálo se mu to tak hrozné, vždyť i jemu se stalo něco podobného.

“Jsou tam u vás ještě nějakí jiní kluci?”

“Stovky.”

Bruno vykulil oči. “Stovky? To je ale nespravedlivé! Tady, kde jsem já, na téhle straně plotu, není nikdo, s kým bych si mohl hrát. Vůbec nikdo.”

“My si nehrajeme.” “Vy si nehrajete? Pročpak ne?”

“Jak bychom si mohli hrát?” Ve Šmuelově tváři se zračil zmatek, nechápal, jaká se od něho očekává odpověď.

“No, já nevím. Je přece spousta her. Například fotbal. Nebo průzkumnictví. Jakpak se dá tam u vás zkoumat, stojí to za to?”

Šmuel potřásl hlavou a už neřekl nic. Ohlédl se směrem k barákům a potom se podíval na Bruna. Nechtělo se mu do té otázky, ale přinutila ho bolest v žaludku.

“Nemáš s sebou náhodou nějaké jídlo?”

“Bohužel nemám. Chtěl jsem si vzít s sebou nějakou čokoládu, ale pak jsem na to zapomněl.”

“Čokoláda!” To slovo řekl Šmuel pomaličku a přejel si jazykem rty. “Čokoládu

jsem jedl jenom jednou v životě.”

“Jenom jednou? To já mám čokoládu moc rád. Cpu se jí pořád, i když maminka říká, že budu mít zkažené zuby.”

“A nějaký chleba náhodou nemáš?”

Bruno zavrtěl hlavou. “Žádný. Čas večere je u nás v půl sedmé. Kdypak je u vás?”

Šmuel pokrčil rameny a vstal. “Už musím zpátky.”

“Mohl bys přijít někdy na večeri k nám,” navrhl Bruno, ale nebyl si jistý, že je to opravdu tak dobrý nápad.

“Možná,” souhlasil Šmuel, ale ani on nezněl příliš přesvědčivě.

“Nebo já bych mohl přijít k vám. Mohl bych se aspoň seznámit s tvými kamarády,” dodal s nadějí. Pořád doufal, že to Šmuel navrhne sám, ale tomu se do toho nějak nechtělo.

“Když ty jsi na špatné straně plotu,” vzdychl Šmuel.

“To já bych se klidně mohl protáhnout skrz,” řekl Bruno, shýbl se a nadzvedl drátěný plot kus od země. Uprostřed mezi sloupy byl trochu povolený a chlapec tak malý jako Bruno by se pod ním snadno protáhl.

Šmuel se na to díval a ustrašeně ustupoval. “Musím zpátky,” opakoval.

“Tak se uvidíme zas někdy jindy odpoledne.”

“Ale já sem nesmím. Kdyby mě chytli, bylo by zle.”

Otočil se a šel pryč a Bruno si zase všiml, jaký je jeho nový kamarád maličký a hubený. Ale neříkal nic, on dobře věděl, jak je nepříjemné, když člověka kritizují kvůli něčemu tak hloupému, jako je výška, a to poslední, co chtěl, bylo být nelaskavý ke Šmuelovi.

“Já sem zítra zase přijdu,” volal za odcházejícím chlapcem, ale ten už neodpověděl, naopak se dal do běhu směrem k táboru a Bruno zůstal sám.

Rozhodl se, že pro dnešek bylo průzkumnění už dost, a též se vydal cestou k domovu, plný vzrušení nad tím, co se mu přihodilo. Netoužil po ničem jiném než vyprávět matce, otci a Gretel - která zezelená závistí - a Marii, kuchařce i Larsovi o svém posledním dobrodružství, o novém příteli, který měl takové legrační jméno, a to, že se oba narodili ve stejný den. Ale čím blíže byl domovu, tím víc v něm hlodaly pochybnosti - asi to nebyl ten nejlepší nápad.

Koneckonců, napadlo ho, mohli by jim zakázat se spolu kamarádit a dokonce by mu mohli zatrnout i vycházky. Když vešel hlavními dveřmi a kolem nosu mu zavanula vůně masa, které se peklo k večeri, už byl rozhodnutý, že si celou tu

příhodu nechá jenom pro sebe a nikomu neřekne ani slovo. Bude to jeho tajemství. A Šmuelovo.

Podle Brunových zkušeností - rodiče, a zvláště sestry, co nevědí, to je nebolí.

KAPITOLA TŘINÁCTÁ

Láhev vína

Ubíhal týden za týdnem a Bruno konečně pochopil, že se v nejbližší budoucnosti do Berlína nevrátí a že může zapomenout na sjíždění zábradlí ve svém bývalém příjemném domově a na to, že se v brzké době setká se svými přáteli, Karlem, Danielelem a Martinem.

Den po dni si zvykal na Oušic a ze svého nového života už nebyl tak nešťastný. Protože si teď nemohl stěžovat, že si ani nemá s kým popovídat. Každé odpoledne po skončení učení se totiž vydal dlouhou cestou podél plotu, potom se posadil na zem a povídal si se svým novým přítelem Šmuelem až do doby, kdy přišel čas k návratu, a to mu vynahrazovalo všechny ty měsíce, kdy se mu tolik stýskalo po Berlínu.

Jednou odpoledne, když si u ledničky cpal do kapes chléb a sýr, vešla do kuchyně Marie a trochu ji to zarazilo.

“Nazdar,” zvolal Bruno a snažil se vypadat úplně normálně. “To jste mě ale vylekala! Vůbec jsem vás neslyšel.”

“Snad nemáte zase hlad?” usmála se. “Vždyť jste před chvílí obědval, copak jste už zase hladový?”

“Jen trošku,” přiznal se Bruno. “Ale jdu se projít, a tak mě napadlo, že bych mohl cestou vyhladovět.”

Marie jen pokrčila rameny, přistoupila ke sporáku a postavila na něj hrnec s vodou. Vedle na stole už ležela hromádka brambor a mrkví, připravená pro Pavla, až se dostaví později k večeři. Bruno už byl na odchodu, když mu padlo oko na tu zeleninu, a tu si vzpomněl, že mu již delší dobu vrtá hlavou jedna otázka. Dlouho nevěděl, koho by se mohl zeptat, ale teď ho napadlo, že konečně přišla ta správná chvíle i ta správná osoba.

“Marie, mohu se vás na něco zeptat?”

Služebná se otočila a překvapeně se na něho podívala. “Samozřejmě, pane Bruno.”

“Ale když se vás teď zeptám, neřeknete nikomu, na co jsem se ptal?”

Podezřívavě přimhouřila oči, ale nakonec přikývla. “Tak dobře. Co byste rád věděl?”

“Jedná se o Pavla. Vy ho znáte, že? To je ten člověk, co přichází do kuchyně loupat a krájet zeleninu a večer pak posluhuje u stolu.”

“Ale jistěže,” usmála se Marie. V jejím hlase zazněla úleva, že se Brunova otázka netýkala něčeho mnohem vážnějšího. “Pavla znám. Často jsme spolu mluvili. Co vás na něm zajímá?”

“Poněvadž,” Bruno si dával záležet, vybíral slova co nejpečlivěji, nechtěl se nějak nešikovně přeréknout. “Vzpomínáte si, jak krátce nato, kdy jsme sem přijeli, jsem si vyrobil houpačku, pověsil ji na dubovou větev a potom jsem z ní spadl a rozbil si koleno?”

“Ano, na to si vzpomínám. Copak se bolest vrátila?”

“Ne, nic takového. Ale když jsem se tenkrát poranil, Pavel tu byl jediný dospělý, a tak mě donesl dovnitř, ránu mi vymyl a vyčistil a natřel ji zelenou mastí, která pálila, ale byla asi hojivá, a potom mi to koleno zavázal.”

“To by ale udělal každý pro někoho, kdo se zranil.”

“Já vím. Jenže on mi tenkrát řekl, že ve skutečnosti není žádný číšník.”

Mariin obličej poněkud ztuhl, ale nic na to neřekla. Jen se odvrátila, olízla si rty a pak pomalu přikývla. “Aha. A co řekl, že ve skutečnosti je?”

“On mi řekl, že je doktor,” odpověděl Bruno. “To mi ale přišlo moc divné. On není žádný doktor, že ne?”

“Ne, není,” Marie zavrtěla hlavou. “Není žádný doktor, je to číšník.”

“Já to věděl!” vykřikl Bruno vítězně. “Proč by mi ale lhal? To nedává smysl.”

“Pavel už není doktor, Bruno,” odpověděla Marie tiše. “Ale býval doktorem. Ve svém jiném životě. Než se dostal sem.”

Bruno se zamračil a začal zuřivě přemýšlet. “Tomu já ale vůbec nerozumím,” řekl pak bezmocně.

“Nejste sám.”

“Ale když už jednou doktorem byl, proč jím není pořád?”

Marie si povzdechla, potom se podívala z okna, aby se ujistila, že nikdo nejde, pak pokynula Brunovi k židlím a oba se posadili.

“Když vám povím, co mi Pavel prozradil o svém životě, budete držet jazyk za zuby a nebudete o tom nikomu vyprávět? Protože jinak bychom se všichni dostali do strašného maléru.”

“Nikomu nic nepovím,” sliboval Bruno, který miloval tajnosti a obvykle si je nechával pro sebe, prozradil by je jenom tehdy, kdyby to bylo absolutně nutné a

nedalo se nic dělat.

“Tak dobře,” řekla Marie, “Já o tom vím tohle...”

Bruno se opozdil s příchodem k plotu, kde se každý den scházel se Šmuelem, a ten tu už seděl jako obvykle se zkříženýma nohama a trpělivě čekal.

“Omlouvám se, že jdu pozdě,” řekl Bruno a zároveň mu podával dírami v plotě chléb a sýr, tedy to, co zbylo, protože cestou dostal opravdu hlad. “Povídal jsem si s Marií.”

“Kdo je Marie?” zeptal se Šmuel, hlavu měl skloněnou a hltal donesené jídlo.

“To je naše služebná. Je moc hodná, ačkoliv otec říká, že je přeplacená. Dnes mi vyprávěla o tom člověku, co se jmenuje Pavel, krájí u nás v kuchyni zeleninu a večer posluhuje u stolu. Myslím, že žije na vaší straně plotu.”

Šmuel prudce vzhlédl a na okamžik přerušil žvýkání. “Na mojí straně?”

“Ano. Znáš ho? Je moc starý a má bílý kabátek, který si navléká, když má servírovat večeři. Musel jsi ho už vidět.”

“Ne,” zavrtěl hlavou Šmuel. “Toho neznám.”

“Ale musíš ho znát,” zlobil se Bruno, zdálo se mu, že Šmuel se schválně dělá nechápavým. “Není vůbec moc vysoký, má šedivé vlasy a je trochu přihrblý.”

“Ty si vůbec neuvědomuješ, kolik lidí žije na téhle straně plotu,” upozornil ho Šmuel. “Jsou nás tam tisíce.”

“Ale tenhle se jmenuje Pavel,” opakoval Bruno umíněně. “Jednou, když jsem spadl z houpačky, vyčistil mi ránu, aby se nezanítla, a pak mi nohu ovázal. A vůbec, důvod, proč jsem ti o něm chtěl povídat, je, že také pochází z Polska. Stejně jako ty.”

“Většina z nás je tu z Polska. I když někteří přišli i odjinud, jako například z Československa a...”

“Proto jsem si myslel, že bys ho mohl znát. V každém případě, tam, kde předtím bydlel, býval doktorem, ale teď už jím nesmí být, a kdyby se otec dozvěděl, že mi ošetřil bolavé koleno, když jsem se zranil, měl by z toho pěknou polízanici.”

“Vojáci normálně nejsou rádi, když se lidi uzdraví,” podotkl Šmuel a spolkl poslední sousto chleba. “Většinou to dopadá obráceně.”

Bruno přikývl, i když mu nebylo jasné, co tím Šmuel chtěl říct, a upřel oči k nebi. Po chvilce je zase sklopil k drátům a položil mu otázku, která ho též silně zaměstnávala.

“Ty víš, čím bys chtěl být, až vyrosteš?”

“Ano, vím. Chtěl bych pracovat v zoo.”

“V zoo?”

“Já mám rád zvířata,” řekl Šmuel prostě.

“To já budu vojákem,” prohlásil Bruno rozhodným hlasem. “Jako můj otec.”

“Já bych nechtěl být vojákem,” Šmuel rezolutně zavrtěl hlavou.

“Ne takovým, jako je poručík Kotler,” dodal Bruno rychle. “Ne takovým, který se chová, jako by mu tady všechno patřilo, hihňá se s mojí sestrou a šušká si s matkou. To podle mě není dobrý voják. Myslel jsem takový, jako je můj otec. Opravdu dobrý voják.”

“Neexistuje něco jako dobrý voják.”

“To se ví, že existuje.”

“Tak kdo?”

“No, jak říkám, třeba můj otec. Proto dostal takovou úžasnou uniformu a všichni mu říkají komandante a každý skáče, jak on poroučí. I Fíra s ním má velké plány, protože je takový dobrý voják.”

“Žádní dobří vojáci nejsou,” trval na svém Šmuel.

“Kromě mého otce,” opět zdůraznil Bruno a doufal, že mu Šmuel nebude dál odporovat, protože se s ním nechtěl pohádat. Byl to přece jediný kamarád, kterého tu v Oušicu měl. Jenže otec byl otec, a Bruno nemohl dovolit, aby o něm někdo mluvil špatně.

Oba chlapci se na dlouhou chvíli odmlčeli, žádný z nich si nepřál říct něco, čeho by později litoval.

“Ty si vůbec neumíš představit, jaké to tady je,” vzdychl Šmuel tak tichounce, že to Bruno sotva uslyšel.

“Ty nemáš žádnou sestru, vid’?” skočil mu rychle do řeči, předstíraje, že nic neslyšel, aby se vyhnul odpovědi. ” “Ne.”

“Tak to máš velké štěstí. Gretel je teprve dvanáct a přitom si myslí, že ví všechno nejlíp, ale ve skutečnosti je to Beznadějný případ. Pořád dřepí u okna a kouká ven, a když uvidí poručíka Kotlera, tak letí po schodech a pak dole v hale předstírá, že už tam je dávno. Tuhle jsem to viděl, když poručík vešel dovnitř, Gretel vyskočila a vykřikla: jéminkote, poručíku, vůbec jsem netušila, že jste tady, a já přitom dobře věděl, že tam na něho číhala.”

Bruno se při svém vyprávění na Šmuela nedíval, ale když vzhlédl, zjistil, že jeho kamarád viditelně pobledl.

“Co je ti? Vypadáš, jako by se ti chtělo zvracet.”

“Já o něm nechci mluvit.”

“O kom?”

“O poručíkovi Kotlerovi. Mám z něj hrozný strach.”

“Já z něj mám taky strach,” přiznal se Bruno. “Je to surovec. A divně smrdí. To bude tou kolínskou, co si na sebe lije.” Šmuel se najednou začal třást a Bruno se rozhlížel, jako by mohl spíš vidět než cítit, odkud sem náhle zavála ta zima. “Co je ti? Vždyť ještě není takové chladno. Měl sis přinést svetr. K večeru se už ochlazuje.”

*

O něco později večer byl Bruno dost otrávený, když zjistil, že s nimi bude večeřet i poručík Kotler. Pavel, jako obvykle v bílém kabátku, jim posluhoval u stolu.

Bruno ho sledoval, jak obchází kolem, a z nějakého důvodu mu bylo smutno. V duchu se ptal, jestli tento krátký plášť nosíval i tehdy, když byl ještě doktorem. Nejdříve přinášel plné talíře a předkládal je před každého stolujícího, a zatímco jedli a povídali si, on ustoupil dozadu ke zdi a tam nehnuté stál, a jako by se díval do dálky. Zdálo se, že jeho tělo ve stoje usnulo, jenom oči zůstávaly otevřené.

Když si někdo něco přál, Pavel to hned přinesl, ale čím déle ho Bruno dnes večer pozoroval, tím víc v něm rostla obava, že se neúprosně blíží katastrofa. Pavel jako by se týden od týdne scvrkával a normální barva se mu z tváře už dočista vyplavila. Zato oči mu přetékaly slzami, a Bruno si pomyslel, že kdyby teď pořádně zamrkal, nastane hotová záplava.

Když roznášel talíře, Bruno si všiml, jak se mu pod jejich váhou třesou ruce. Když pak odstoupil, aby zaujal svou obvyklou pozici, lehce se zapotácel a musel se dlaní přidržet zdi. Matka ho musela dokonce dvakrát volat, když chtěla nalít druhou porci polévky, a později, když láhev vína už byla prázdná, Pavel zapomněl včas otevřít novou a rychle dolít otcí sklenici.

“Herr Liszt nás nenechá číst básně, ani divadelní hry,” stěžoval si Bruno v průběhu večeře. Vzhledem k tomu, že tentokrát měli hosta, rodina se oblékla formálně, otec byl v uniformě, matka měla zelené šaty, které zvýrazňovaly barvu jejích očí, a Gretel s Brunem byli oblečeni do nedělního, v němž chodívali v Berlíně do kostela. “Zeptal jsem se, jestli bychom je nemohli číst aspoň jedenkrát v týdnu, ale on řekl, že dokud je on zodpovědný za naši výchovu, tak to nepřichází vůbec v úvahu.”

“Určitě má své důvody,” odtušil otec a zakrojil do jehněčí kýty.

“Jediné, co po nás chce, je, abychom pořád studovali dějepis a zeměpis. A já

začínám zeměpis i dějepis úplně nenávidět.”

“Bruno, prosím tě, neříkej, že něco nenávidíš,” napomenula ho matka.

“A proč bys měl nenávidět dějiny?” navázal na to otec, odložil vidličku a podíval se přes stůl na syna, který jen pokrčil rameny, byl to jeho zlozvyk.

“Protože jsou nudné.”

“Nudné? Můj syn si dovoluje tvrdit, že studium dějin je nudné? Tak mě Bruno pěkně poslouchej,” otec se naklonil nad stůl a namířil proti chlapci špičku nože.

“Víš, že to byla právě historie, co nás dostalo až sem? Že kdyby neexistovala, žádný z nás by kolem tohoto stolu teď neseděl? Byli bychom asi klidně usazeni kolem našeho stolu v Berlíně, ale tady se nám naskytla příležitost napravit dějiny!”

“Stejně je to nuda,” trval na svém Bruno, jenž poslouchal dost roztržitě.

“Musíte mému bratrovi odpustit, poručíku Kotleře,” zašveholila Gretel a položila mu ruku na paži, což matku přimělo zadívat se na dceru velmi pozornýma očima. “Je to jen hloupý chlapeček.”

“Nejsem hloupý,” ohradil se Bruno, který už měl dost jejích urážek. “Vy byste měl, poručíku, prominout mé sestře, protože ona je Beznadějný případ,” pokračoval nadmíru zdvořile, “nedá se s tím bohužel nic dělat, doktoři tvrdí, že už jí není pomoci.”

“Drž hubu!” vykřikla Gretel a zrudla.

“Drž hubu ty,” zašklebil se Bruno.

“Děti, nechte toho,” napomenula je matka.

Otec zatukal nožem na stůl a všichni zmlkli. Bruno na něho úkosem pohlédl. Nezdálo se, že se zlobí, ale bylo jisté, že další hádku tolerovat nebude.

“Mě, když jsem byl kluk, dějepis moc bavil,” přihlásil se po chvíli ticha o slovo poručík Kotler. “Můj otec byl na univerzitě profesorem literatury, ale já jsem vždycky dával přednost společenským vědám před uměním.”

“Ale to jsem, Kurte, vůbec nevěděla,” otočila se k němu matka se zájmem.

“Pořád ještě učí?”

“Asi ano, ale nevím to jistě.”

“Jak to, že to nevíte?” zamračila se. “Copak s ním nejste ve styku?”

Mladý poručík se soustředěně věnoval žvýkání jehněčího, což mu poskytlo čas, aby si připravil odpověď. Podíval se nevrle po Brunovi, jako by litoval, že se nechal zatáhnout do hovoru na toto téma.

“Kurte, copak vy neudržíte kontakt se svým otcem?” nenechala se odbýt

matka.

“Budete se divit, ale ne,” konečně odpověděl, nedbale pokrčil rameny a snažil se vyhnout jejímu pohledu. “Protože před pár lety opustil Německo. Někdy v osmatřicátém, jestli se nepletu. Od té doby jsem ho neviděl.”

Otec se v tu chvíli zarazil, ani nedonesl k ústům vidličku, potom upřel na poručíka Kotlera zamračený pohled. “A kam odešel?”

“Co prosím, pane veliteli?” zeptal se poručík, ačkoliv otec položil svou otázku jasně a srozumitelně.

“Ptal jsem se, kam odjel? Váš otec. Ten profesor literatury. Kam odjel z Německa?”

Kotler viditelně zrudl a začal koktat. “Myslím... myslím, že teď se právě nachází někde ve Švýcarsku. Podle posledních zpráv prý učí na univerzitě v Bernu.”

“Oh, Švýcarsko je nádherná země,” vložila se rychle do hovoru matka. “Pravda, nikdy jsem tam nebyla, ale z toho, co jsem slyšela...”

“Nemůže být tak starý, váš otec.” Hlas Brunova otce zase všechny umlčel. “Vám je kolik? Teprve... sedmnáct? Osmnáct let?”

“Nedávno mi bylo devatenáct, Herr komandant.”

“Takže vašemu otci bude něco kolem čtyřiceti, mám pravdu?”

Poručík Kotler neodpověděl a pokračoval v jídle, ačkoliv se nezdálo, že by mu dnešní večeře nějak zvlášť chutnala.

“Podivné, že se rozhodl opustit svou vlast.”

“Já a můj otec si nejsme moc blízcí,” vyrazil ze sebe mladý poručík a úpěnlivě se rozhlédl po všech přítomných, jako by jim dlužil nějaké vysvětlení. “Abych pravdu řekl, už léta jsme spolu nemluvili.”

“A jaký důvod uvedl, smím-li se ptát,” otec rozhodně nehodlal opustit své téma, “že se rozhodl opustit Německo v době jeho největší slávy a zároveň v hodině nejvyšší tísně, kdy se po nás žádá, abychom jeden každý sehráli svou roli při celonárodní obnově? Měl snad tuberkulózu?”

Poručík se díval na otce docela popleteně. “Co prosím?”

“Odešel snad do Švýcarska proto, že potřeboval změnu vzduchu?” trpělivě vysvětloval otec. “Nebo měl nějaký vlastní důvod k tomu, aby se vystěhoval z Německa? Zrovna v osmatřicátém roce?” doplnil po delší odmlce.

“To já opravdu nevím, pane veliteli. Na to se budete muset zeptat jeho.”

“To by ale nebylo tak snadné, že? Když je tak daleko, chci říct. Možná, že to

bylo tím. Byl asi nemocný.” Otec chvilku vyčkával, potom vzal do rukou vidličku a nůž a vrátil se k jídlu. “Také ale mohl mít... rozdílné názory.”

“Rozdílné názory, pane?”

“Na vládní politiku. Občas k nám dolehnou zprávy o mužích tohoto typu. Lidé se zvláštní povahou, řekl bych. Musí být duševně narušení. Ale někteří z nich jsou prostě jenom zrádci. A zbabělci. Určitě jste neopomněl informovat o názorech svého otce vaše nadřízené, poručíku Kotlere?”

Mladý důstojník otevřel ústa, ale potom jen naprázdno polkl.

“Teď toho necháme,” spustil otec vesele. “Možná že to není nejlepší téma ke konverzaci při večeři. Můžeme se k tomu vrátit někdy později a probrat to opravdu do hloubky.”

“Pane veliteli, já vás mohu ujistit...” Poručík se naklonil přes stůl a z jeho chování vyzařovala úzkost. “Já vás mohu ujistit...”

“Ne, vážně, tohle opravdu není vhodný námět k hovoru u jídelního stolu,” pravil otec káravě a tím ho umlčel. Bruno se díval z jednoho na druhého, ta zvláštní atmosféra, která zavládla v jídelně během tohoto rozhovoru, ho bavila a děsila zároveň.

“Já bych se chtěla podívat do Švýcarska,” porušila konečně nastalé ticho Gretel.

“Jez a nemluv,” napomenula ji matka.

“Ale já jsem chtěla jenom něco říct.”

“Jez a mlč,” opakovala matka, a byla by pokračovala, kdyby ji otec nepřerušil tím, že se rozkřikl na Pavla.

“Co se to s tebou dneska děje?” vyjel na něho, když Pavel pracně vytahoval zátku z láhve. “Je to už počtvrté, co po tobě chci, abys mi nalil.”

Bruno se na něho pozorně díval a nebyl si jistý, že je úplně v pořádku, i když se mu podařilo bez potíží vyndat korek. Nejdříve dolil víno do sklenice otci, potom se obrátil, aby učinil totéž pro poručíka Kotlera, jenže láhev se mu najednou nějak vysmekla a víno začalo zurčet s hlasitým glu glu glu přímo do klína mladého poručíka.

Co se stalo potom, bylo naprosto nečekané a strašné. Důstojník se nesmírně rozzuřil a nikdo, ani Bruno, Gretel nebo matka, ba ani otec nezakročili, aby učinili přítrž jeho řádění, ačkoliv se na to nikdo z nich nemohl dívat. Bruno se rozplakal a Gretel byla v obličeji celá bílá.

Později večer, když Bruno uléhal ke spánku, přemýšlel o všem, co se při večeři událo. Vzpomínal, jak na něj byl Pavel hodný tenkrát to odpoledne, když si

pověsil na strom houpačku, jak zastavil krev řinoucí se z jeho kolena a jak byl jemný, když mu je pak natíral zelenou dezinfekcí. Bruno nepochyboval o tom, že jeho otec je vcelku hodný a rozvážný muž, proto se mu nezdálo správné, že poručíka Kotlera, když se na Pavla tak rozlítel, nikdo nezadržel. Jestliže se tady v Oušicu dějí takovéhle věci, bude si i on muset dávat moc dobrý pozor, s nikým se nehádat a nepřít, prostě nejlíp udělá, když bude jenom mlčet a snažit se vůbec nezlobit. Někomu by to totiž mohlo vadit.

Bývalý život v Berlíně mu teď přišel už jenom jako vzdálená vzpomínka a sotva si pamatoval, jak vypadali Karl, Daniel a Martin. V paměti mu uvázlo jenom to, že jeden z nich byl zrzavý.

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ

Jak si Bruno vymyslel věrohodnou lež

V dalších týdnech mohl Bruno vycházet z domu každý den, když Herr Liszt odjel odpoledne domů a matka si chodívala k sobě odpočinout. Dlouhou cestou obcházel vysoký plot, aby se setkal se Šmuelem, který tam čekal skoro každé odpoledne, sedával na zemi a upřeně pozoroval prach pod zkříženýma nohama. Jednou se objevil s černou podlitinou na oku, ale když se ho Bruno vyptával, co se mu stalo, jen zavrtěl hlavou a řekl, že o tom nechce mluvit. Bruno usoudil, že rváči jsou všude na světě, nejenom na berlínských školách, takže to musel být následek nějaké pranice. Zatoužil svému kamarádovi pomoci, ale nemohl přijít na nic, co by ho potěšilo, a zároveň cítil, že by Šmuel byl nejraději, kdyby se na celou záležitost rychle zapomnělo.

Bruno se ho každý den ptal, jestli by se nemohl provléci pod plotem na jeho stranu, pak by si tam mohli spolu hrát, ale Šmuel to pokaždé zamítl s tím, že to není dobrý nápad.

“Já vůbec nechápu, proč tolik toužíš přijít sem. Tady to vůbec není hezké.”

“Tys ale nezkusil, jaké to je bydlet v našem domě,” ohradil se Bruno. “Už proto, že nemá žádných pět pater, jenom tři. Jak někdo může žít v tak malém prostoru?” Už totiž zapomněl na Šmuelovo vyprávění o jedenácti lidech, kteří bydleli v jedné místnosti, ještě než byli odsunuti do Oušicu, včetně chlapce Luky, který ho mlátil, i když mu nic nedělal.

Jednou se ho Bruno zeptal, proč on a všichni ostatní za plotem mají na sobě stejný oblek, pruhované pyžamo s hadrovou čepicí.

“Přidělili nám to, když jsme sem přijeli. Naše vlastní šaty nám sebrali.”

“Ale když se někdy ráno vzbudíš, nemáš náhodou chuť obléct si něco jiného? Vždyť musíš mít ve skříni i jiné šaty.”

Šmuel jen zamrkal, otevřel pusu, aby mu odpověděl, ale nakonec si to rozmyslel a pusou zase sklapl.

“Protože já osobně pruhy nemám rád,” pokračoval Bruno, ale nebyla to pravda, pruhy mu vůbec nevadily, dokonce se mu čím dál víc zajídalo, že on musí nosit kalhoty a košile s vázankou a k tomu boty, které ho tlačily, zatímco Šmuel a jeho přátelé smějí chodit klidně celý den jen v pruhovaných pyžamech.

Jednou ráno se vzbudil a zjistil, že se poprvé po mnoha týdnech prudce rozpršelo. Začalo to někdy v noci a Bruna napadlo, že ho to muselo vzbudit, ale jakmile byl už jednou vzhůru, bylo těžké uhádnout, čím to bylo. Liják pokračoval i během snídaně. Nepřestal po celé dopoledne, když se učili s Herr Lisztem. Ani v poledne při obědě. Potom přišly další hodiny dějepisu a zeměpisu, a přšlo ostošest. To bylo zlé, protože to znamenalo, že nebude moci jít odpoledne na svou obvyklou vycházku a sejít se se Šmuelem.

Takže si odpoledne lehl na postel s knihou v ruce, ale na čtení se mu těžko soustředovalo. Tak ho našla Beznadějný případ. Gretel chodila málokdy k bratrovi do pokoje, raději zůstávala u sebe, kde pořád přerovnávala své panenky, ale protože toto odpoledne bylo tak nudné a mokré, i tato hra ji asi přestala bavit.

“Co tu chceš?”

“No, to mě pěkně vítáš.”

“Já si čtu.”

“Co čteš?” Bruno k ní místo odpovědi otočil knihu obálkou, aby si to mohla sama přečíst.

Gretel vyprskla a nějaké sliny přistály i Brunovi na tváři. “Pěk-ná nu-da,” zatrylkovala.

“To není žádná nuda, je to dobrodružný román. Rozhodně lepší než nějaké panny.”

Gretel ale tuhle udičku nespokla. “Co děláš?” zeptala se znovu, což Bruna zase našťvalo.

“Vždyť vidíš, že si čtu,” zabručel rozmrzele, “pokud mě sem nechodíš otravovat.”

“Když já nemám co dělat,” povzdechla. “Vůbec nemám ráda, když prší.”

Tohle Bruno nedovedl pochopit. Vždyť ona, na rozdíl od něho, nikdy nic nedělala. On se pídil po dobrodružství, pátral po okolí, dokonce si našel i kamaráda. Ona jen málokdy vyšla z domu. Přišlo mu, že na ni padla nuda jen proto, že právě dnes doma zůstat musela, neměla na výběr. Ale v životě přicházejí chvíle, kdy bratr a sestra odloží zbraně a začnou spolu mluvit jako civilizovaní lidé, a Bruno usoudil, že tohle by mohla být ta vhodná doba.

“Já taky nenávidím déšť. Teď bych měl být venku se Šmuelem. Bude si myslet, že jsem na něho zapomněl.”

Tyto věty mu vylétly z pusy rychleji, než je mohl zadržet, a vzápětí se mu sevřel žaludek. Dostal na sebe hrozný vztek.

“S kým že bys měl být?” “Co to povídáš?” Bruno na ni nechápavě zamrkal.

“S kým říkáš, že bys měl být?”

“Promiň,” spustil Bruno a v hlavě mu začaly prudce přeskakovat myšlenky.

“Spatně jsem ti rozuměl. Můžeš to opakovat?”

“S kým jsi řekl, že bys teď právě měl být?” “zaječela a předklonila se, aby nebyla žádná mýlka, co říká.

“Ale já jsem vůbec neřekl, že bych měl s někým někde být.”

“Tos teda řekl. Řekl jsi, že někde si někdo bude myslet, žes na něho zapomněl.”

“Cože?”

“Bruno!” zavrčela výhruzně.

“Ty ses musela zbláznit!” Poslední pokus přesvědčit ji, že si to úplně vymyslela, mu nevyšel, protože on nebyl dobrým hercem - na rozdíl třeba od jejich babičky. Gretel zavrtěla hlavou a napřáhla proti němu ukazováček.

“Cos to říkal, Bruno? Říkal jsi, že je venku někdo, s kým bys měl být. Kdo je to? Odpověz mi! Tady přece široko daleko není nikdo, s kým by si člověk mohl hrát, nebo je?”

Bruno teď řešil dilema. Na jedné straně oba sdíleli něco důležitého. Nebyli dospělí. Pravda, nikdy se jí na to nezeptal, ale je dost možné, že i ona se cítila v Oušicu opuštěná, stejně jako on. Doma v Berlíně měla přece Hildu, Isobel a Louisu, se kterými si hrávala, byly to sice protivné holky, ale především to byly její kamarádky. Tady neměla nikoho, jenom sbírku neživých panen. Kdoví, jestli se Gretel z toho nakonec nezcvokla? Třeba si myslí, že si s ní panenky povídají. Zároveň ale musel brát v úvahu významnou skutečnost, že Šmuel je jeho přítelem, a on rozhodně nebyl připraven se o něho dělit, takže mu nezbývalo nic jiného než zalhat.

“No víš, já mám nového kamaráda. Nového přítele, za kterým chodím každý den. On teď na mě určitě čeká. Ale nesmíš to nikomu říct.”

“Proč ne?”

“Víš, protože on je to jenom jako-kamarád,” přiznal se Bruno a ze všech sil se snažil vypadat rozpačitě, podobně jako poručík Kotler, když se chytil do pasti přiznáním, že má otce ve Švýcarsku. “Hrajeme si spolu každý den.”

Gretel otevřela pusu, chvíli zírala a pak se dala do smíchu. “Tak ty máš svého imaginárního přítele? Nejsi náhodou už trochu starý na imaginárního přítele?” pištěla.

Bruno dělal, že se stydí a že je mu to nepříjemné, aby jeho vysvětlení vypadalo

ještě věrohodněji. Stočil se na posteli do klubíčka, nedíval se jí do očí, vypadalo to velmi působivě, a on si začal myslet, že vlastně není tak špatným hercem. Kdyby mu navíc ještě zrudnul obličej, ale něco takového se nedá zařídit. Honem si tedy začal připomínat trapné chvíle, kterými prošel, možná, že to bude působit.

Například si připomněl, že jednou nezamkl dveře u koupelny, vešla tam babička a uviděla ho nahého. Nebo tenkrát, když zvedl ve třídě ruku a učitelce pak řekl “mami” a všichni se smáli. Jindy spadl z kola před skupinou děvčat, snažil se udělat zvláštní otočku, rozbil si přitom koleno a dal se do breku.

Něco z toho muselo zapůsobit, protože se mu tvář zalila nachem.

“Kdyby ses tak viděl!” smála se Gretel. “Celý jsi zčervenal.”

“Protože jsem ti o tom nechtěl nic říkat.”

“Ten tvůj jako-kamarád. Ale vážně, Bruno, ty jsi beznadějný případ.”

Bruno se v duchu usmál, protože on na tom byl lépe. Jednak se mu podařilo vylhat se z překerní situace, a zadruhé, jestli je tu někdo Beznadějný případ, tak on to rozhodně není.

“Už mě nech a jdi pryč. Chci si číst.”

“Tak proč si jen tak nelehneš, nezavřeš oči a nenecháš svého imaginárního přítele, aby ti předčítal?” posmívala se mu Gretel, náramně spokojená, že na něho něco ví, a rozhodně nemínila nechat to jen tak být. “To by ti ušetřilo práci.”

“Měl bych ho asi poslat, aby ti z okna vyházet všechny tvoje panny.”

“Jen se opovaž, to bys to schytl!” vykřikla Gretel, a on věděl, že to myslí vážně.

“Svěř se mi, Bruno, co děláte s tím tvým jako-kamarádem, co tě k němu tak přitahuje?”

Bruno se zamyslel. Napadlo ho, že by si s někým docela rád popovídal o Šmuelovi, a tohle by mohla být cesta, nemusel by vůbec prozrazovat jeho skutečnou existenci.

“Povídáme si o všem možném,” připustil. “Já jemu o našem domě v Berlíně, o dalších domech, o ulicích s ovocnými a zeleninovými stánky, o kavárnách, a o tom, že by se neměl vydat do města v sobotu odpoledne, protože by ho tam jenom postrkovali, povídám mu o Karlovi, Danielovi a Martinovi, jak bývali mými kamarády na život a na smrt.”

“To musí být opravdu zajímavé,” ušklíbla se ironicky Gretel. Nedávno oslavila třinácté narozeniny a domnívala se, že ironie je vrcholem konverzační rafinovanosti. “A co ti na oplátku vypráví on?”

“Povídá mi zase o své rodině, o tom, jak kdysi bydleli nad hodinářstvím, o dobrodružství, jaké prožil, než přišel sem, o přátelích, které kdysi měl, a o lidech, které zná tady, o chlapcích, se kterými si hrával, ale už si s nimi nehraje, protože zničehonic zmizeli a ani se s ním nerozloučili.”

“To zní jako švanda k popukání. Škoda že není i mým imaginárním přítelem.”

“A včera mi řekl, že už několik dní neviděl svého dědečka a nikdo neví, kde je, a když se zeptá tatínka, ten začne plakat a přitiskne si ho k sobě tak pevně, že se bojí, že ho jednou úplně rozmačká.”

Bruno dokončil větu a zjistil, že se mu hlas vytrácí do ticha. Tohle byly věci, které mu Šmuel opravdu řekl, ale on tenkrát nějak nedokázal pochopit, jak smutný musel být jeho kamarád. Když si to Bruno opakoval teď sám nahlas, cítil se hrozně, měl přece říct něco, co by Šmuela potěšilo, ale on místo toho začal breptat nějaké hlouposti o pouštění se do průzkumů. Zítra se mu musím omluvit, zapřísahal se.

“Kdyby se otec dozvěděl, že si povídáš s imaginárním přítelem, ten by ti dal! Myslím, že bys toho měl nechat.”

“A proč?”

“Protože je to nezdravé. Je to první známka šílenství.”

Bruno kývl. “Myslím ale, že teď už nemůžu přestat,” řekl po delší odmlce. “A vlastně ani nechci.”

“No dobře, jak myslíš.” Gretel se začala znenadání chovat docela mile. “Ale já být tebou, tak o tom raději nemluvím.”

“Tak teda ne.” Bruno se snažil vypadat nešťastně. “Asi máš pravdu. Ale ty o tom taky nikomu nepovíš, že ne?”

Zavrtěla hlavou. “Ne, nikomu. Jenom svému vlastnímu imaginárnímu příteli.”

Bruno zalapal po dechu. “Ty ho máš taky?” Představil si, jak i ona stojí na druhé straně plotu a povídá si s dívkou svého věku, přitom obě závodí v konverzační ironii.

“Ale vůbec ne,” smála se. “Mně je už proboha třináct! Copak já si můžu dovolit chovat se jako malé dítě? Tobě to ještě projde.”

S těmito slovy vyplula z pokoje a Bruno slyšel, jak si ve své ložnici přes chodbu povídá s panenkami, jak jim vytýká, že jen co se k nim na vteřinu otočila zády, stačily tu udělat hrozný nepořádek, takže jí nezbývá nic jiného, než je zase všechny přerovnat, a jak si to vlastně představují, myslí si snad, že nemá nic lepšího na práci?

“Takhle to pak dopadá!” vykřikla a začala se svým úklidem.

Bruno se snažil vrátit ke knize, ale nějak ztratil zájem. Díval se oknem, jak prší, a přemýšlel, zda Šmuel, ať je kde je, na něho taky myslí a jestli i jemu chybí jejich pravidelné setkání.

KAPITOLA PATNÁCTÁ

Co rozhodně neměl dělat

V následujících týdnech vládlo střídavé počasí, chvíli pršelo, chvíli bylo hezky, a Bruno se Šmuelem se nemohli vídat tak často, jak by si byli přáli. Když se konečně sešli, Bruno dostal o svého kamaráda starost, protože jako by se mu den ode dne ztrácel před očima, i tvářička mu ještě víc zešedla. Někdy přinášel větší kus chleba a sýra, aby se mohl se Šmuelem rozdělit, občas schoval v kapse i kus čokoládového moučnicku, ale cesta k plotu, kde se obvykle setkávali, byla dlouhá a Bruno znenadání dostal hlad, kousl do koláče jednou, kousl podruhé, nakonec už zbýval jenom kousíček a Bruno si řekl, že dát tohle Šmuelovi by nebylo správné, dostal by jenom chuť a nebylo by čím ji uspokojit.

Blížily se otcovy narozeniny, a i když si zapověděl honosné oslavy, matka se rozhodla, že uspořádá slavnostní večírek, na který budou pozváni všichni důstojníci sloužící v Oušicu, takže se konaly rušné přípravy. Pokaždé když usedla, aby si promyslela podrobnosti toho večírků, už tu byl poručík Kotler s tím, že jí pomůže. Vyráběli spolu rozsáhlejší seznamy potřeb, než bylo nutné. Bruno se rozhodl, že si vyrobí vlastní seznam. Seznam důvodů, proč nemá rád poručíka Kotlera.

Začínalo to tím, že se nikdy neusmívá a pořád se tváří, jako by hledal někoho, koho by mohl rázně zapudit.

Když se náhodou stalo, že Bruna oslovil, vždycky to začínalo “mrňousku”, a to od něho bylo pěkně sprosté. Matka přece řekla, že období prudkého růstu Bruna teprve čeká.

Další důvod - pořád vysedávali s matkou v obývacím pokoji a žertovali, přičemž se matka smála jeho vtipům víc než otcovým.

Jednou, když Bruno seděl u okna a pozoroval dění v táboře, zahlédl psa, který se přiblížil k plotu a začal divoce štěkat. Když to poručík uslyšel, přiběhl k tomu psovi a jednou ranou ho zastřelil. Korunu všemu nasazovalo bláznivé chování Gretel; propadala mu vždycky, když byl Kotler nablízku.

Bruno nikdy nezapomněl na ten večer, kdy se poručík tak nepřičetně rozzuřil na číšníka Pavla, který byl vlastně doktorem.

Otce povolali do Berlína a odjel tam nočním vlakem, načež se mladý důstojník

začal roztahovat po domě, jako by tu poroučel, byl poslední, koho Bruno viděl, než šel spát, a první, když se probudil.

Existovala ještě dlouhá řada příčin, proč Bruno nesnášel poručíka Kotlera, tyto byly první, které mu vytanuly na mysli.

Odpoledne před narozeninovou oslavou nechal Bruno u svého pokoje otevřené dveře a tak slyšel, jak poručík dole k někomu mluvil, ale ten druhý mu neodpovídal. Když za pár minut scházel ze schodů, zaslechl matku, jak uděluje příkazy, co se má udělat, a Kotler jí na to odpovídal: “Nestarej se, tenhle ví, co je v jeho zájmu,” a pak se odporně zachechtal.

Bruno se ubíral ke dveřím obývacího pokoje a nesl si novou knihu, kterou mu daroval otec, byl to Ostrov pokladů. Chtěl si tam na hodinku zalézt a číst si, jenže cestou narazil na poručíka Kotlera, který zrovna vycházel z kuchyně.

“Ahoj, mrňousku,” pozdravil ho voják se svým obvyklým jízlivým úsměškem.

“Ahoj,” odpověděl podmračeně.

“Kampak se to hrneš?”

Bruno mlčel a jen se na něho díval. Mezitím mu vyskákalo v hlavě sedm nových důvodů, proč ho nemá v lásce.

“Jdu do pokoje, chci si tam číst,” ukázal rukou na příslušné dveře.

Kotler mu bez okolků vytrhl knížku z ruky a začal v ní hrubě listovat. “Ostrov pokladů. O čempak to je?”

“O jednom ostrově,” Bruno mluvil velmi pomalu, aby to vojákově lezlo lépe do hlavy. “Na něm je poklad.”

“To mě taky napadlo,” ušklíbl se Kotler a přejížděl chlapce očima, jako by si v duchu říkal, jaká smůla, že tenhle kluk je synem mého velitele, kdyby byl můj, zacházel bych s ním docela jinak. “Pověz mi něco, co ještě nevím.”

“Je tam také pirát. Jmenuje se Long John Silver. A chlapec Jim Hawkins.”

“Anglický kluk?”

“Ano.”

“Hajzl!”

Bruno už nic neříkal, jen se na něho dál díval a čekal, až mu tu knihu konečně vrátí. Stejně o ni už ztratil zájem, ale kdykoliv po ní Bruno natáhl ruku, máchl s ní do vzduchu.

“Promiň,” strkal mu ji málem pod nos, ale jakmile po ní Bruno sáhl, kniha zas letěla vysoko vzhůru.

“Snažně prosím o prominutí,” kniha se opět přiblížila na dosah, ale tentokrát mu

ji Bruno vyškubl dřív, než ji stačil odtáhnout.

“To byla rychlost,” sykl poručík Kotler.

Bruno se ho pokusil obejít, ale Kotler měl zřejmě chuť si povídat.

“Už jsme připraveni na večírek?”

“Já jsem,” odpověděl Bruno, který v poslední době trávil víc času s Gretel a pochopil, jak může být ironie užitečná. “O vás to ovšem tvrdit nemůžu.”

“Bude tady spousta lidí,” Kotler těžce dýchal a rozhlížel se kolem sebe významně, jako by ten dům patřil jemu a ne Brunovi. “Budeme si dávat moc dobrý pozor a chovat se vzorně, že ano?”

“Já budu, o vás to tvrdit nemůžu.”

“Máš pěkně proříznutou pusku na to, jak jsi mrňavý.”

Bruno přimhouřil oči a vroucně si přál, aby byl větší a silnější a o osm let starší. Vybuchl v něm náboj hněvu, ze srdce si přál mít dost odvahy a říct mu upřímně, co si o něm myslí. To, že mu otec a matka přikazovali, co má a co nemá dělat, byla jedna věc, v jeho očích naprosto rozumná a předem očekávaná, jenže něco jiného je být napomínán cizím chlapem, i když se ten cizí chlap nechá titulovat “poručík”.

“Á, Kurte, miláčku, ty jsi pořád ještě tady,” vycházela z kuchyně matka a mířila si to po chodbě přímo k nim. “Mám teď chvilku času, jestli... oh!” Najednou si všimla, že tu stojí i Bruno. “Bruno! Copak tu děláš?”

“Šel jsem si do pokoje číst. Aspoň jsem to měl v úmyslu.”

“Víš co, utíkej raději do kuchyně, já si teď potřebuju soukromě pohovořit s poručíkem Kotlerem.”

Oba vešli do obývacího pokoje a poručík přirazil Brunovi dveře přímo před ním.

Měl hrozný vztek, ale když vstoupil do kuchyně, čekalo tam na něho velké překvapení. U stolu totiž seděl Šmuel, který se tak ocitl hodně daleko od své strany plotu, a Bruno nemohl uvěřit svým očím.

“Šmueli! Copak tu děláš?”

Chlapec vzhlédl, a když uviděl svého přítele, po jeho ustrašené tváři se rozlil blažený úsměv.

“Bruno!”

“Co tu děláš?” ptal se znovu, sice moc nerozuměl tomu, co se děje na druhé straně plotu, ale už pochopil, že lidi odtamtud k nim domů nepatří.

“On mě sem přivedl.”

“Kdo? Snad nemyslíš poručíka Kotlera?”

“Ten. Řekl, že má pro mě práci.”

Bruno se podíval na kuchyňský stůl, na kterém sedělo šedesát čtyři maličkých skleniček, právě z takových teď matka pila své šnapsy jako medicínu, a vedle nich stála mísa s teplými mydlinkami a spousta papírových ubrousků.

“Co s tím budeš proboha dělat?”

“Řekli mi, že mám umýt a vyleštit tyhle sklenice. Prý to má dělat někdo, kdo má tenké prsty.”

A jako by chtěl dokázat, co Bruno už dávno věděl, napřáhl ruku a Brunovi se před očima zjevila dlaň umělé kostry, podobná té, jakou Herr Liszt nedávno přinesl do hodiny lidské anatomie.

“Toho jsem si nikdy pořádně nevšiml,” zamumlal udiveně, jako by si povídal sám pro sebe.

“Čeho sis nevšiml?”

Místo odpovědi Bruno natáhl vlastní dlaň, jejich prostředníčky se skoro dotýkaly. “Naše ruce. Podívej se, jak jsou jiné.”

Oba chlapci se na ně dívali a byl to opravdu velký rozdíl. Přestože byl Bruno na svůj věk malý a rozhodně nebyl tlustý, jeho ruka vypadala zdravá, plná života. Pod kůží se mu nerýsovaly žádné žíly a prsty rozhodně nevypadaly jako suché větvičky. Šmuelova dlaň byla ovšem něco docela jiného.

“Jak se ti to mohlo stát?”

“Já vůbec nevím,” pokrčil rameny. “Dřív moje ruce vypadaly stejně jako tvoje, a já jsem si vůbec nevšiml, že se změnily. Ale všichni za plotem vypadají takhle.” Bruno se mračil. Přemýšlel o lidech v těch pruhovaných pyžamech a o tom, co se asi děje v onom Oušicu, jestli to není něco moc škodlivého, když pak vypadají tak nezdravě. Nic mu nedávalo smysl. Přestal se dívat na Šmuelovu ruku, otočil se zády, otevřel ledničku a hledal něco k jídlu. Ležela tam půlka nadívaného kuřete, zbytek od oběda, a Brunovi zazářily oči, protože studené nadívané kuře měl moc rád. Vytáhl ze šuplíku nůž a ukrojil si pár tlustých plátků, navrch si přidal ještě kus nádivky. Pak se otočil ke svému kamarádovi.

“To jsem rád, že jsi tady,” hovořil s plnou pusou. “Kdybys nemusel leštit ty sklenice, tak bych ti ukázal svůj pokoj.”

“Řekl mi, že se nesmím ani hnout, nebo bude zle.”

“Já bych si z něj nic nedělal,” pokračoval Bruno a nasadil statečnější tón, než na jaký se opravdu cítil. “Tohle není jeho dům, je můj, a když je otec pryč, jsem tady pánem já. Věřil bys, že on nikdy nečetl Ostrov pokladů?”

Šmuel jako by ho vůbec neposlouchal, nemohl spustit oči z těch kusů nadívaného kuřete, kterými se Bruno tak bezstarostně krmil. Ten si toho konečně také všiml a hned ho zaplavil pocit viny.

“Promiň, Šmueli,” začal se překotně omlouvat. “Měl jsem se s tebou rozdělit. Máš hlad?”

“Tohle je otázka, která je úplně zbytečná.” Bylo vidět, že ani Šmuelovi není ironie cizí, i když se nikdy nesetkal s Gretel.

“Počkej, taky dostaneš.” Bruno otevřel ledničku a ukrojil další tři velké porce masa.

“Ne, to nejde. Jestli se on vrátí...” Šmuel prudce zavrtěl hlavou a s hrůzou se zadíval ke dveřím.

“Kdože se vrátí? Myslíš poručíka Kotlera?”

“Já jsem tady jenom kvůli mytí skleniček,” hoch zoufale bloudil očima od mísy s mydlinkami k plátkům kuřete, které mu Bruno podával.

“Jemu to nebude vadit,” mávl rukou Bruno, který nemohl pochopit, proč se Šmuel tak bojí. “Vždyť je to jenom jídlo.”

“Ne, já nesmím!” Šmuel definitivně zavrtěl hlavou a zdálo se, že se vzápětí rozpláče. “On přijde zpátky, já to vím, že přijde,” drmolil nešťastně. “Měl jsem to sníst hned, jak jsi mi to nabízel, teď už je pozdě, jestli si to vezmu, najednou se objeví a potom...”

“Šmueli! Tady máš!” vykřikl Bruno, přikročil k němu a vrazil mu to maso do dlaně. “Na, a jez. Ke svačině tam zbývá ještě spousta, o to se nemusíš starat.”

Chlapec chvíli zíral na to, co mu leželo v dlani, potom zvedl své velké oči k Brunovi s vděčným a zároveň ustrašeným pohledem. Ještě jednou se koukl na dveře a konečně se rozhodl. Nacpal si do pusy všechny tři plátky najednou a spolkl je během dvaceti vteřin.

“Neměl bys jíst tak rychle,” napomenul ho Bruno, “bude ti špatně.”

“To je mi jedno,” Šmuel se slabě usmál. “Děkuju ti, Bruno.”

Bruno mu oplatil úsměv a chtěl mu nabídnout ještě další jídlo, když tu se v kuchyni objevil poručík Kotler a zarazilo ho, když slyšel, jak si oba hoši povídají. Bruno na něho jen mlčky zíral a cítil, jak houstne vzduch. Šmuel schoulil ramínka, honem sáhl po další sklenici a začal ji rychle leštit. Poručík Kotler si Bruna nevšímal, zato se dvěma ráznými kroky objevil před Šmuelem a přibíhl ho pohledem k zemi.

“Jak si to představuješ!” zařval. “Neřekl jsem ti, že máš leštit ty sklenice?”

Šmuel přikývl, celý se roztrásl, uchopil další ubrousek a lehce ho namočil ve vodě.

“Kdo ti řekl, že smíš v tomto domě mluvit? Ty si dovoluješ být neposlušný?”

“Ne, pane,” zašeptal Šmuel, “omlouvám se.”

Zvedl tvář k poručíku Kotlerovi, který se hrozivě mračil, předklonil se a natočil hlavu, aby si pozorně prohlédl chlapcovu tvář. “Ty jsi něco jedl?” pronesl šeptem, jako by nemohl uvěřit vlastním očím.

Šmuel zavrtěl hlavou.

“Ty jsi jedl!” trval na svém Kotler. “Ukradl jsi něco támhle z té lednice?”

Šmuel otevřel pusku, ale pak ji zase sklapl. Znovu ji otevřel a tápal po slovech, která nepřicházela. Hledal prosebnýma očima Bruna.

“Odpověz mi!” zařval poručík. “Ukradl jsi něco v lednici?”

“Ne, pane. On mi to dal,” špitl Šmuel a s očima zalitýma slzami se podíval kradmo po Brunovi. “On je můj přítel.”

“Cože je tvůj...?” Poručík se teď zmateně podíval směrem k Brunovi. Zaváhal.

“Co chceš říct tím, že je to tvůj přítel? Bruno, ty toho kluka znáš?”

Brunovi poklesla čelist, jako by se snažila vzpomenout, jak se to dělá, když chce člověk říct ano. V životě neviděl nikoho, kdo by vypadal tak vyděšeně jako v tuto chvíli Šmuel, a vroucně si přál říct něco správného, něco, co by uklidnilo nastalou situaci, ale zjišťoval, že to prostě nejde. Protože v tuto chvíli se i on cítil stejnou měrou vystrašený.

“Ty znáš toho kluka?” opakoval Kotler mnohem hlasitěji. “Ty jsi mluvil s vězni?”

“Já... on tu byl, když jsem sem přišel. Čistil sklenice.”

“Na to se tě neptám. Tys ho viděl někdy předtím? Mluvil jsi s ním? Proč říká, že jsi jeho přítel?”

Bruno se chtěl dát na útěk. Jak on nenáviděl poručíka Kotlera! Ten se k němu teď hrozivě blížil a Brunovi vyvstalo před očima to odpoledne, kdy zastřelil psa, a večer, kdy se rozzuřil na Pavla, protože...

“Tak odpovíš mi konečně, Bruno?” zařval Kotler s brunátným obličejem.

“Potřetí se tě už ptát nebudu!”

“Nikdy jsem s ním nemluvil,” vychrlil ze sebe. “V životě jsem ho neviděl. Neznám ho.”

Poručík přikývl, zdálo se, že ho ta odpověď uspokojila. Pomalu se obrátil zase ke Šmuelovi, který už neplakal, jen se upřeně díval na podlahu. Vypadal, jako by

se snažil přemluvit svou duši, aby už přestala žít v jeho maličkém těle, aby se lehce vznesla, vylétla dveřmi, vystoupala k nebi a odplachtila pak skrze mračna někam hodně hodně daleko.

“Ted’ dokončíš leštění těch sklenic,” pokračoval poručík velmi tichým hlasem, tak tichým, že to Bruno skoro neslyšel; znělo to, jako by se jeho vztek proměnil v něco docela jiného. Ne opačného, ale v něco nevídaného a příšerného. “Potom si pro tebe přijdu a odvedu tě zpátky do tábora, kde si spolu promluvíme o tom, co se stává chlapcům, kteří kradou. Srozuměno?”

Šmuel přikývl, vzal do ruky další ubrousek a začal leštit novou sklenici. Bruno sledoval, jak se mu třesou prsty, a vycítil jeho strašný strach, že by ji mohl rozbít. Srdce mu bušilo, ale nemohl od toho odtrhnout oči.

“Pojď pryč, hošku,” poručík se přitočil k Brunovi a nepříjemným stiskem ho vzal za ramena. “Jdi do pokoje, čti si tam tu svou knihu a nech tohohle mrňavého... dokončit jeho práci.” Užil stejné slovo, jaké řekl Pavlovi, když ho tenkrát posílal hledat pneumatiku.

Bruno kývl a vyšel z kuchyně, aniž by se otočil. Cítil, jak mu žaludek skáče nahoru a dolů, chvílemi měl strach, že se pozvrací. V životě se tolik nestyděl. Nikdy by si nedokázal představit, že by se mohl zachovat tak krutě. Ptal se sám sebe, jak je možné, že kluk, který si o sobě myslel, že je hodný, se mohl zachovat vůči svému příteli tak zbaběle. Seděl pak v tom obývacím pokoji řadu hodin, ale na čtení neměl ani pomyšlení. Zajít zpátky do kuchyně si netroufal, až pozdě večer, když si poručík Kotler Šmuela už dávno vyzvedl a odvedl ho zpátky do tábora.

Bruno se pak každé odpoledne vracel na místo, kde se spolu scházeli, ale Šmuel nikdy nepřišel. Když uplynul skoro týden, měl jistotu, že to, co udělal, bylo tak strašné, že mu už nikdy nebude odpuštěno, ale sedmého dne se nesmírně zaradoval, protože našel Šmuela, jak tam na něho zase čeká, sedí na zemi se zkříženýma nohama a dívá se do prachu.

“Šmueli,” vykřikl, dal se do běhu, potom se také posadil na zem a rozplakal se úlevou a lítostí. “Mě to tak mrzí, Šmueli. Já vůbec nevím, jak jsem to mohl udělat. Můžeš mi to odpustit?”

“To je v pořádku,” řekl Šmuel a zvedl obličej. Měl ho samou podlitinu a Bruno zkrivil tvář, v tu chvíli zapomněl, že se omlouvá.

“Co se ti stalo?” vyhrkl. “Spadl jsi s kola? Protože to se mi stalo jednou v Berlíně, asi před dvěma roky. Taky jsem spadl, jel jsem moc rychle a byl jsem potom pár týdnů samá modřina. Bolí to?”

“Už to necítím.”

“Vypadá to, že to bolí.”

“Já už vůbec nic necítím.”

“Opravdu je mi strašně líto, co se stalo před týdnem,” opakoval Bruno. “Já nenávidím toho poručíka Kotlera. Myslí si, že tady může poroučet, ale není to žádná pravda.” Odmlčel se, nechtěl odbočit od tématu. “Já se ti strašně moc omlouvám, Šmueli,” pronesl jasným hlasem. “Nechápu, proč jsem mu tenkrát neřekl pravdu. Ještě nikdy jsem kamaráda tak podle nezradil. Šmueli, já se sám před sebou hrozně stydím.”

Když to konečně doříkal, Šmuel se usmál a přikývl. Bruno pochopil, že je mu odpuštěno, a pak jeho kamarád udělal něco naprosto neobvyklého. Zvedl totiž ten kus plotu ležícího u země, jak to dělával, když mu Bruno podával jídlo, ale tentokrát tudy provlékl svou ruku a nechal ji tam jen tak ležet, čekal, až Bruno udělá totéž, a pak si oba chlapci těma rukama potřásli a usmáli se na sebe.

To bylo poprvé, kdy se jeden druhého dotkli.

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ

Stříhání vlasů

Uplynul téměř rok od chvíle, kdy Bruno přišel domů a našel Marii ve svém pokoji, jak balí jeho věci, a jeho vzpomínky na Berlín už pomalu vyprchaly. Když se zamyslel, vzpomněl si, že Karl a Martin jsou jeho nejlepší přátelé, ale za nic na světě si nemohl vzpomenout, který je ten třetí. Tu se stalo něco, co způsobilo, že mohl na dva dny odjet z Oušicu a vrátit se do Berlína, do svého bývalého domova. Zemřela mu babička a rodina musela jet na pohřeb.

Když byl Bruno zpátky doma, zjistil, že už není tak malý, jako byl tenkrát, když odjížděl, protože teď pohodlně viděl přes některé věci a z okénka v podkroví se mohl podívat na Berlín, aniž si musel stoupat na špičky.

Svou babičku Bruno nespatriil od té doby, co odjeli z Berlína, ale myslel na ni každý den. Nejdéle mu zůstávaly v paměti jejich divadelní produkce, pořádané o Vánocích a o narozeninách, v nichž vystupoval s Gretel a babička mu pokaždé dokázala ušít ten nejlepší kostým pro roli, kterou hrál. Když si pomyslel, že něco takového se už nikdy nebude opakovat, byl strašně smutný.

A vůbec, ty dva dny v Berlíně byly také moc smutné. Nejdřív se konal pohřební obřad. Bruno s Gretel a otec s matkou a s dědečkem seděli v kostele v první řadě. Otec měl na sobě svou nejlepší uniformu, pečlivě nažehlenou a ověšenou vyznamenáními. Otec byl zvlášť smutný, protože, jak matka vysvětlila Brunovi, se s babičkou pohádali a před její smrtí se už nestačili udobřit.

Do kostela přinášeli spoustu věnců a otec byl zvlášť hrdý na to, že jeden z nich poslal dokonce sám Fíra, ale když se to dozvěděla maminka, řekla, že kdyby to babička věděla, obracela by se v hrobě.

Bruno byl skoro rád, když se konečně vrátili do Oušicu. Tamní dům byl teď jeho opravdovým domovem a už ho netrápilo, že měl jenom tři poschodí, a také mu méně vadilo, že se tu důstojníci chovají, jako by byli doma. Pomalu si uvědomoval, že to tu opravdu není tak špatné, zvláště od té doby, co poznal Šmuela. Pochopil, že by se měl umět radovat z maličkostí, jako například, že otec s matkou byli v poslední době spokojení a veselí, matka se už neschovávala každé odpoledne v ložnici, kde si dávala šlofíka, a nepila tolik šnapsů jako

medicínu. Gretel teď "procházela svým obdobím", jak to matka nazvala, a spíš se mu vyhýbala.

Poručík Kotler byl přeložen a zmizel z Oušicu, to bylo také moc důležité, takže Bruno už neměl důvod být pořád vzteklý a nešťastný. (Jeho odjezd byl oznámen naprosto nečekaně a potom se dlouho do noci zespoda ozýval křik a rámus, jak se tam hádali otec s matkou, ale jedno bylo jisté, byl pryč a hned tak se nevrátí - Gretel nebyla k utišení.) Pro něho z toho vyplývala další výhoda: už mu nikdo nebude říkat hošku nebo mrňousku.

Ovšem úplně nejlepší ze všeho bylo, že měl kamaráda jménem Šmuel.

Bavilo ho chodit každé odpoledne kolem plotu a zjišťovat, že jeho přítel je také mnohem spokojenější, jeho oči už nebyly tak zapadlé, ale po těle byl pořád strašně hubený a kůži měl nepříjemně šedivou.

Jednoho dne, když tak seděli na svém obvyklém místě proti sobě, Bruno poznamenal: "Tohle je nejpodivnější přátelství, jaké jsem kdy zažil."

"Pročpak?"

"Protože s každým klukem, se kterým jsem se kamarádil, jsem si mohl hrát. Ale my dva si nikdy nehrajeme. Děláme jen to, že sedíme a povídáme si."

"Ale mě baví sedět a povídat si."

"Jistě, mě také, ale stejně je to škoda, že občas nemůžeme dělat i něco jiného, zajímavějšího. Jako třeba nějaký průzkum. Nebo hrát fotbal. Ještě nikdy jsme se neviděli bez těch drátů mezi námi."

Bruno takhle mluvil hodně často, hodilo se mu předstírat, že ta událost před několika měsíci, kdy zapřel své přátelství se Šmuelem, se nikdy nestala. Ale ve skutečnosti mu to pořád leželo v hlavě a dál ho to plnilo studem, ačkoliv Šmuel, dlužno přiznat, jako by na to úplně zapomněl.

"Možná, že jednou budeme," povzdechl si Šmuel. "Jestli nás někdy pustí ven."

Bruno začínal stále víc přemýšlet o těch dvou stranách jednoho plotu a o důvodech, proč ten plot vůbec existuje. Rád by se zeptal rodičů, ale měl obavy, že by se na něho zlobili nebo by řekli něco ošklivého o Šmuelovi a o jeho rodině, takže nakonec udělal cosi úplně nečekaného, obrátil se se svými otázkami na Beznadějný případ.

Pokoj, který patřil Gretel, se od té doby, co tu byl naposled, podstatně změnil. Předně, už tu nebyla žádná panenka. Jednou odpoledne někdy před tím, než poručík Kotler odjel z Oušicu, se Gretel rozhodla, že má těch panen už dost, nacisty je všechny do čtyř velkých tašek a vyhodila. Místo nich si pověsila na zed' velkou mapu Evropy, kterou jí daroval otec, a každý den do ní zapichovala

špendlíky. Pak ty špendlíky přepichovala podle toho, co si ten den přečetla v novinách. Bruno si myslel, že se pomátla. Ale mělo to jednu výhodu, už se mu neposmívala a neškádčila ho tolik jako dřív, takže si dodal odvahy a šel se jí zeptat.

“Ahoj,” pozdravil, když předtím opatrně zatukal na dveře, vzpomněl si totiž, jak se vztekala, když jí vtrhl do pokoje bez klepání.

“Co chceš?” utrhla se na něho Gretel, která seděla u toaletky a zkoušela si různé účesy.

“Nic.”

“Tak vypadni.”

Bruno kývl, ale stejně vešel dovnitř a posadil se na roh postele. Gretel ho koutkem oka pozorovala, ale nic neříkala.

“Můžu se tě na něco zeptat?” Konečně si dodal odvahy.

“Když budeš stručný.”

“Všechno tady v Oušicu...,” spustil, ale ona mu hned skočila do řeči.

“Především se to tady nejmenuje Oušic, Bruno,” pronesla důrazně, jako by se dopouštěl té největší chyby na světě. “Jak je možné, že to neumíš vyslovit pořádně?”

“Ale vždyť se to jmenuje Oušic!”

“Vůbec ne,” trvala na svém a správně vyslabikovala jméno tábora.

Bruno se jen zamračil a trhl rameny. “Vždyť to tak říkám!”

“Neříkáš. A vůbec, já se s tebou nebudu hádat,” ukončila

Gretel načatou debatu, tak brzo jí došla všechna trpělivost. “Oč jde? Co chceš vlastně vědět?”

“Ten plot,” řekl přímo, protože se rozhodl, že to je ze všeho nejdůležitější. “Proč tam ten plot vůbec je?”

Gretel se otočila na židli a zvědavě se na něho zadívala. “Chceš mi snad říct, že to nevíš?”

“Nevím. Já prostě nerozumím tomu, proč nám není dovoleno jít za ten plot na druhou stranu. Co je na nás tak špatného, že si tam nemůžeme jít hrát?”

Gretel na něho nejdříve nevěřicně valila oči a pak se dala do smíchu. Přestala, až když si uvědomila, že to Bruno myslí smrtelně vážně.

“Bruno,” spustila pištivým hláskem, jako by mu vysvětlovala něco naprosto elementárního, “ten plot tam přece není proto, aby zabraňoval nám jít tam, ale aby se oni nemohli dostat sem k nám, na naši stranu.”

Bruno se zamyslel, stále mu to nebylo dost jasné. “Ale proč?”

“Protože je potřeba držet je pohromadě.”

“Myslíš s jejich rodinami?”

“No ano, i s jejich rodinami. Ale také s ostatními jejich druhu.”

“Co chceš říct tím jejich druhu?”

Gretel vzdychla a zavrtěla hlavou. “Židé s Židy, Bruno. Copak jsi to nevěděl? To je důvod, proč se musí držet všichni pohromadě. Nesmí se jim dovolit, aby se mísili s námi.”

“Židé!” Bruno si to slovo zkoušel na jazyku. Docela se mu líbilo, jak to znělo.

“Židé,” řekl znovu. “Takže všichni lidé na tamté straně jsou Židé.”

“Tak je to.”

“My jsme taky Židé?”

Gretel se zašklebila, jako by ji někdo uhodil do tváře. “Ne, Bruno! To my rozhodně nejsme. A nikdy nic takového neříkej!”

“Proč ne? Co tedy jsme my?”

“My jsme...,” spustila Gretel, ale pak se zarazila a zamyslela se. “My jsme...,” zkusila to znova, ale nebyla si jistá, jak má na tuto otázku správně odpovědět.

“My prostě Židé nejsme,” řekla nakonec.

“Já vím, že nejsme,” vyhrkl Bruno rozčileně. “Ale já se tě ptám, když nejsme Židé, co tedy jsme?”

“My jsme jejich protiklad,” prohlásila Gretel rychle a zdálo se, že ji tato odpověď značně uspokojila. “Ano, tak je to. My jsme protiklad.”

“Tak dobře.” Bruno byl také rád, že si to konečně mohl trochu srovnat v hlavě.

“Takže protikladi žijí na jedné straně plotu a Židi na té druhé.”

“To je ono, Bruno.”

“Takže Židé nemají rádi protiklady?”

“Ale kdepak, jsme to my, kdo nemá rád je, ty hlupáku!”

Bruno se zachmuřil. Rodiče ji pořád napomínali, že mu nemá nadávat do hlupáků, ale Gretel si to vůbec nebrala k srdci.

“Ale proč je nemáme rádi?”

“No protože jsou Židi!”

“Aha, už tomu rozumím. Protikladi a Židi se vzájemně nesnášejí.”

“Ale vůbec ne, Bruno,” spustila znovu Gretel, ale teď hovořila velmi pomalu, protože objevila ve vlasech něco podivného a musela tomu věnovat veškerou pozornost.

“Já si říkám, neměl by je třeba někdo sehnat všechny dohromady a potom...” Brunovu úvahu přerušil zoufalý výkřik, který se vydral z hrdla jeho sestry, výkřik tak silný, že probudil matku z odpoledního spánku. Vyběhla rychle po schodech, aby zjistila, které z jejích dětí zamordovalo které. Jak se totiž Gretel probírala ve vlasech a zkoušela si účesy, najednou objevila v jednom pramenu maličkaté vajíčko, ne větší než špička špendlíku. Ukázala to matce, která jí začala rychle hledat ve vlasech, brala pramen po prameni, potom přikročila k Brunovi a udělala totéž.

“Já tomu nemůžu věřit,” vykřikla pak rozzlobeně. “Už dávno jsem věděla, že v místě, jako je tohle, musí dojít k něčemu takovému.”

Gretel a Bruno měli vši. Gretel umyli hlavu speciálním šamponem, který strašlivě páchl, a ona se pak zavřela ve svém pokoji a usedavě plakala.

Brunovi také umyli vlasy tím šamponem, ale otec rozhodl, že nejlepší bude, když se začne úplně od začátku, vzal holicí strojek a oholil ho dohola, což zase rozplakalo Bruna. Trvalo to jen pár vteřin. Zděšeně sledoval chumáče svých vlasů, jak se snášejí k zemi, ale otec tvrdil, že se nedá nic dělat.

Když se pak Bruno podíval na sebe v koupelně do zrcadla, udělalo se mu nanic. Jeho holá lebka měla takový divný tvar a oči byly do jeho obličeje příliš velké. Vlastní obraz ho úplně vystrašil.

“Nic si z toho nedělej,” těšil ho otec. “Vlasy ti zase brzy narostou. Bude to trvat jenom pár týdnů.”

“To je tou špínou, která je tady všude kolem,” rozčilovala se matka. “Kdyby si tak někdo uvědomil, jaký má tohle místo na nás všechny dopad.”

Když se pak na sebe Bruno díval do zrcadla, nemohl si pomoci, ale zdálo se mu, že se teď úplně podobá Šmuelovi, možná, že všichni lidé na tamté straně plotu měli vši, a proto teď chodí s oholenými hlavami.

Když Šmuel druhý den uviděl svého kamaráda, dal se do smíchu, což Brunovu pošramocnému sebevědomí rozhodně neprospělo.

“Ted’ vypadám úplně jako ty,” řekl nešťastně, jako by to bylo něco hrozného.

“Jenom trochu tlustší,” přitakal Šmuel.

KAPITOLA SEDMNÁCTÁ

Matka prosazuje svou

V následujících týdnech byla matka čím dál nespokojenější se životem v Oušicu a Bruno jí moc dobře rozuměl. Vždyť když sem přijeli, on to tu také nenáviděl, protože to nebyl žádný domov, postrádal přece to nejzákladnější, jako tři nejlepší přátele na život a na smrt. Ale to se časem změnilo hlavně díky Šmuelovi, který teď byl pro něho mnohem důležitější než kdysi Karl, Daniel nebo Martin. Jenže matka žádného Šmuela neměla. Nebyl tu nikdo, s kým by si mohla popovídat, a jediná osoba, se kterou se jakžtakž kamarádila - mladý poručík Kotler - byl přeložený.

Bruno nechtěl být chlapcem, který nakukuje klíčovými dírkami a poslouchá u nedovřených dveří, ale když jednou procházel kolem otcovy kanceláře, slyšel své rodiče, jak vedou jednu z těch svých věčných debat. Nemínil je špehovat, ale mluvili tak nahlas, že je slyšel docela dobře.

“Je to strašlivé. Je to tak strašlivé, že to už nemůžu vydržet,” naříkala matka.

“Nemáme na výběr,” odpovídal jí otec. “Tohle je naše pověření a...”

“Ne, tohle je tvoje pověření,” skočila mu matka do řeči. “Je to tvoje pověření, ne naše. Ty si tu klidně zůstaň, jestli chceš.”

“Ale co si pomyslí, jestli dovolím tobě a dětem vrátit se do Berlína beze mě? Začnou padat otázky, nakolik jsem já sám angažovaný v práci na tomto místě.”

“V práci?” vykřikla matka. “Ty tomuhle říkáš práce?”

Bruno už dál neposlouchal, hlasy se blížily a hrozilo, že matka rozrazí dveře a poletí si nalít další šnaps jako medicínu, takže raději vyběhl po schodech. Stejně se mu podařilo vyslechnout dost na to, aby si dal dvě a dvě dohromady.

Rýsovala se tady možnost, že se konečně vrátí do Berlína. Velmi ho překvapovalo, že vůbec nevěděl, jak by se měl k tomu postavit. Pořád si ještě vzpomínal, jak miloval svůj tehdejší život, ale mezitím se toho tolik změnilo. Karl a další dva přátelé, na jejichž jména si při nejlepší vůli nemohl vzpomenout, na něho už asi také zapomněli. Babička byla mrtvá a o dědečkovi slýchali zřídka. Otec řekl, že je už senilní.

V podstatě si zvykl na Oušic. Ani Herr Liszt mu už tolik nevadil a s Marií se skamarádil mnohem víc než předtím v Berlíně. Gretel z toho svého období ještě

nevyšla, takže se mu pořád vyhýbala (dokonce už mu tolik nepřípadala jako Beznadějný případ), a pravidelné odpolední konverzace se Šmuelem ho plnily opravdovým štěstím.

Bruno opravdu nevěděl, jak by se měl cítit, a tak se rozhodl, že ať se stane co stane, on bez protestů přijme konečné rozhodnutí.

Pár týdnů se nedělo nic a život běžel dál. Otec trávil skoro všechnen čas ve své kanceláři nebo na druhé straně plotu. Matka se během dne chovala velmi tiše, každé odpoledne si chodívala zdřímnout, někdy dokonce i dopoledne, a Bruno si dělal starosti o její zdraví, protože ještě neviděl nikoho, kdo by potřeboval tolik šnapsů jako medicínu. Gretel pořád trávila dny ve svém pokoji, nalepila si na zdi celou sbírku map, hodiny koukala do novin, aby nakonec o maličký kousínek pošoupala nějaký ten špendlík. (Herr Lizstovi tato její činnost připadala velmi chvályhodná.)

Bruno plnil všechno, co mu bylo nařízeno, a vůbec nezlobil, jen se v skrytu duše radoval, že má svého tajného přítele a že o něm nikdo neví.

Tu si otec jednoho krásného dne zase pozval Bruna a Gretel do pracovny, aby je informoval, k jakým změnám dojde v jejich životech.

“Posad'te se, děti,” ukázal na dvě obrovské kožené klubovky, které jim bývaly zapovězené, když se náhodou ocitly v této místnosti, jelikož prý měly špinavé ruce. Otec se posadil za stůl. “Rozhodli jsme se udělat pár změn,” spustil a vypadal přitom dost smutně. “Povězte mi, jste tady šťastné?”

“Ano, ovšem, otče,” řekla Gretel.

“Jistěže, otče,” řekl Bruno.

“Takže vám Berlín vůbec nechybí?”

Děti se zarazily a podívaly se jedno na druhé, přemýšlely, jaká se od nich očekává odpověď. “Abych řekla pravdu, mně se strašně stýská,” přiznala konečně Gretel. “Ráda bych měla zase nějaké přátele.”

Bruno se usmál, vzpomněl si na své tajemství.

“Přátelé,” pokýval hlavou otec. “Ano, často jsem o tom přemýšlel. Musely jste se tu občas cítit dost osamělé.”

“Moc osamělé,” souhlasila Gretel.

“A co ty, Bruno?” obrátil se otec k synovi. “Tobě tu taky chybí přátelé?”

“Jistě,” spustil a pozorně si promýšlel svou další odpověď.

“Ale já si myslím, že určití lidé by mi chyběli kdekoliv, kam bych přišel.” Byla to nepřímá narážka na Šmuele, ale jít dál se už neodvažoval.

“Ale rád by ses vrátil do Berlína, ne? Kdyby tu byla ta možnost.”

“My všichni dohromady?”

Otec zhluboka vzdychl a zavrtěl hlavou. “Ne, jenom matka, Gretel a ty. Zpátky do našeho starého domu v Berlíně. To by se ti líbilo?”

Bruno se zadumal. “Hm, mně by se nelíbilo, kdybys tam s námi nebyl i ty,” řekl nakonec, protože to byla pravda.

“Takže ty bys raději zůstal tady se mnou?”

“Já bych chtěl, abychom byli všichni pohromadě,” odpověděl a dost nerad do toho započítal i Gretel. “Buď v Berlíně, nebo v Oušicu.”

“Ach, Bruno!” vyhrkla Gretel a on nevěděl, zdali ji popudilo to, že kazí plány na jejich návrat do města, anebo že - podle jejího názoru schválně - špatně vyslovuje jméno místa, kde bydleli.

“Inu, v tuto chvíli to asi nebude možné. Obávám se, že Fíra mě tady hned tak neuvolní z velení. Matka si ale na druhé straně myslí, že nadešel čas, abyste se vy tři vrátili a znovu otevřeli náš dům, a když tak o tom uvažují...” Na chvíli se odmlčel a podíval se z levého okna, z něhož byl pohled na tábor na druhé straně plotu, “když tak o tom přemýšlím, má asi pravdu. Možná že tohle opravdu není místo pro děti.”

“Ale tady jsou přece stovky dětí,” pleskl Bruno, aniž si uvědomil, co vlastně říká. “Jenomže jsou tam na druhé straně plotu.”

Po této poznámce se rozhostilo hluboké ticho, ale nebylo to normální ticho, jaké zavládne, když zrovna nikdo nemluví.

Bylo to velmi hlasité ticho. Otec s Gretel se na něho upřeně dívali a on překvapeně zamrkal.

“Co tím chceš říct, že tam jsou stovky dětí?” To ticho konečně prolomil otec.

“Co ty vůbec víš o tom, co se tam děje?”

Bruno otevřel pusku, chtěl něco říct, ale pak ho napadlo, že by se mohl dostat do vážných potíží, kdyby prozradil, že ví až příliš mnoho. “Můžu je přece vidět z okna své ložnice. Jsou sice hodně daleko, ale zdá se mi, že jich tam jsou stovky. A všechny jsou oblečeny stejně, do pruhovaných pyžam.”

“Do pruhovaných pyžam, aha,” přikývl otec. “A ty je pozoruješ, že?”

“No, viděl jsem je,” přiznal Bruno, “ale nejsem si jistý, jestli je to totéž.”

Otec se usmál. “Velmi správně, Bruno. A máš úplně pravdu, není to totéž.” Opět se na chvíli odmlčel a potom přikývl, jako by dosáhl konečného rozhodnutí.

“Ano, má pravdu,” pronesl nahlas, ale nedíval se přitom ani na Gretel, ani na

Bruna. “Má naprostou pravdu. Byli jste tady až příliš dlouho. Teď přišel čas, abyste se vrátili domů.”

Takže padlo definitivní rozhodnutí. Byl vyslán příkaz, aby byl dům vyčištěn a uklizen, okna umytá, zábradlí přelakované, ložní prádlo vyprané, postele ustlané, a otec oznámil, že matka, Gretel a Bruno se vrátí do Berlína ještě tento týden.

Bruno zjišťoval, že se na návrat netěší tak, jak by se dalo očekávat, a jíkala ho hrůza, jak to jenom řekne Šmuelovi.

KAPITOLA OSMNÁCTÁ

Plánování posledního dobrodružství

Den poté, co otec oznámil Brunovi, že se brzy vrátí do Berlína, se Šmuel u plotu neobjevil. Neukázal se dokonce ani nazítří. Ani ten další den. Když Bruno konečně dorazil na místo, nesesedl tam nikdo se zkříženýma nohama, počkal tedy ještě deset minut, a když už dělal čelem vzad, aby se vrátil domů celý ustaraný, že bude muset odjet z Oušicu, aniž by ještě naposledy uviděl svého kamaráda, tu se z tečky na obzoru stala skvrna, ze skvrny kaňka a z ní se pak vyklubala postavička. Nakonec tu stál chlapec v pruhovaném pyžamu.

Když Bruno viděl, jak se ta postava blíží, celý se rozzářil, usedl na zem, vytáhl z kapsy kus chleba a jablko, které se mu povedlo propašovat a chystal se je podat Šmuelovi. Ale i na tu dálku pozoroval, že jeho přítel vypadá ještě nešťastněji než jindy, a když došel až k plotu, nenatáhl ruku po jídle s obvyklou dychtivostí.

“Už jsem si myslel, že jsi sem přestal chodit. Byl jsem tu včera i předevčírem, a ty nikde.”

“Omlouvám se. Něco se stalo,” vzdychl smutně Šmuel.

Bruno se na něho díval přimhouřenýma očima, hádal, co by to asi mohlo být.

Třeba už mu někdo prozradil, že se vrací

domů, náhody se přece stávají, třeba taková, že oba dva mají narozeniny ve stejný den.

“Tak, o co jde?”

“Táta,” řekl Šmuel prostě. “Nemůžeme ho najít.”

“Nemůžete ho najít? To je ale divné. Chceš tím říct, že se ztratil?”

“Asi ano. Byl tu v pondělí, pak šel se svou partou na práci a nikdo z nich se už nevrátil.”

“A nenechal ti nějaký dopis na rozloučenou? Nebo lístek, kdy se vrátí zpátky?”

“Ne.”

“To je moc divné. A hledal jsi ho?” zeptal po chvíli.

“To se ví, že jsem ho hledal. Dělal jsem všechno, o čem jsi ty tak často mluvil. Prováděl jsem všelijaké pátrání.”

“A nikde žádná stopa?”

“Žádná.”

“To je fakt moc divné, ale stejně si myslím, že za tím bude nějaké docela rozumné vysvětlení.”

“No jo, ale jaké?”

“Třeba že je poslali na práci do nějakého jiného města a museli tam zůstat pár dnů, než to dodělají. Pošta tady stejně za nic nestojí. Jsem si jistý, že se objeví co nejdřív.”

“To já taky doufám,” řekl Šmuel, ale vypadal, jako by se měl každou chvíli rozplakat. “Já nevím, co bychom si bez něho počali.”

“Jestli chceš, zeptám se otce,” navrhl Bruno opatrně a zároveň doufal, že s tím Šmuel nebude souhlasit.

“Já si nemyslím, že by to byl dobrý nápad,” řekl konečně, ale k Brunově nelibosti to nevyznělo jako definitivní odmítnutí jeho nabídky.

“Proč ne? Můj otec má hluboké znalosti o životě na vaší straně plotu.”

“Já si nemyslím, že nás vojáci mají rádi. Vlastně já dobře vím, že nás rádi vůbec nemají,” pronesl Šmuel se slabým úsměškem, bylo to to nejbližší, co se u něho podobalo smíchu. “Já vím, že nás rádi nemají, oni nás přímo nenávidí.”

Bruno se překvapeně posadil. “Určitě nemáš pravdu, jsem si jistý, že tomu tak není.”

“Ano, nenávidí nás,” opakoval Šmuel, předklonil se, přimhouřil oči a ústa se mu zlobně zkřivila.

“Ale to je v pořádku, protože já je nenávidím taky. Strašně je nenávidím,” vyrazil ze sebe prudce.

“Ty nenávidíš i mého otce? To snad ne.”

Šmuel se kousl do rtu a neodpověděl. Brunova otce viděl nesčetněkrát a nemohl pochopit, jak takový chlap může mít tak milého a přátelského syna.

“A vůbec,” Brunovi se toto téma už nechtělo rozprávět, “já mám také něco, co ti musím povědět.”

“Copak je to?” zeptal se Šmuel s nadějí v hlase.

“Vracím se zpátky do Berlína.”

Šmuel otevřel pusu překvapením. “Kdypak?” Hlas se mu při té otázce zadrhl.

“No, dneska je čtvrtek a my odjíždíme v sobotu. Po obědě.”

“A na jak dlouho?”

“Možná navždycky. Matce se v Oušicu nelíbí, říká, že to není moc dobré místo pro děti, a otec tu zůstane dál pracovat, protože Fíra s ním má velké plány, ale

my ostatní jedeme domů.”

Řekl “domů”, jenže v tu chvíli dost dobře nevěděl, čemu vlastně říká domov.

“Takže já tě už neuvidím?” šeptl Šmuel.

“Jednoho dne určitě,” sliboval Bruno. “Můžeš přijet k nám do Berlína na prázdniny. Nemůžeš tady přece zůstat napořád. Copak bys to chtěl?”

Šmuel zakroutil smutně hlavou. “Nejspíš ne. Ale já tu nebudu mít nikoho, s kým bych si mohl povídat.”

“To ne,” přitakal Bruno. Chtěl ještě dodat: “Mně se po tobě bude také stýskat, Šmueli,” ale najednou ho přepadly rozpaky. “Takže zítra to bude naposled, co se uvidíme, pak až napříště. Budeme se muset rozloučit. Vynasnažím se přinést ti něco opravdu dobrého.”

Šmuel jen přikývl, protože žádná slova nemohla vyjádřit jeho hluboký žal.

“Je mi jenom líto, že jsme si spolu vůbec nikdy nehráli,” přerušil Bruno dlouhé mlčení. “Kdyby aspoň jednou. Jednou jedinkrát, abychom měli na co vzpomínat.”

“Také bych si to přál.”

“Povídali jsme si spolu přes rok, ale nikdy jsme si spolu nehráli. A víš co ještě? Po celou tu dobu jsem se díval z okna tam, kde vy všichni žijete, ale ještě nikdy jsem neviděl na vlastní oči, jaké to tam opravdu je.”

“Nelíbilo by se ti to,” ujistil ho Šmuel. “U vás je to mnohem hezčí.”

“Ale stejně bych to rád viděl.”

Šmuel se zamyslel, potom natáhl ruku, protáhl ji plotem, a pak jej nadzvedl do takové výšky, aby se pod ním mohl protáhnout malý kluk, například tak velký jako Bruno.

“Tak co? Proč nelezeš?”

Bruno se zarazil a zadumal se. “Asi by mi to nedovolili,” řekl pochybovačně.

“Já bych řekl, že kdyby to věděli, taky by ti nedovolili chodit sem každý den a povídat si se mnou, ale přesto to děláš, ne?”

“Kdyby mě při tom chytili, bylo by zle.” Bruno už dobře věděl, že ani otec, ani matka by to rozhodně neschvalovali.

“Máš pravdu.” Šmuel plot zase pustil a upíral uslzené oči k zemi. “Takže zítra tě ještě jednou uvidím, ale pak se nadobro rozloučíme?”

Oba hoši chvíli mlčeli. Najednou Bruno dostal spásný nápad.

“Pokud ovšem...,” začal, ale potom se odmlčel a zatím jenom v duchu spřádal svůj nový plán. Přejel si rukou temeno, kde dříve míval husté vlasy; nyní si

nahmatal jen drsného ježka. “Vzpomínáš, jak jsi jednou řekl, že vypadám jako ty? Tenkrát, když jsem byl dohola?”

“Ano, jenom trochu tlustší.”

“Takže,” rozvíjel dál své myšlenky, “kdybych měl i pruhované pyžamo, mohl bych k vám přijít na návštěvu a nikdo by nic nepoznal.”

Šmuelovi se rozzářila tvář širokým úsměvem. “Myslíš? Udělal bys to?”

“To se ví, že jo. Bylo by to ohromné dobrodružství. Naše poslední dobrodružství. Konečně bych se mohl věnovat nějakému průzkumu.”

“A mohl bys mi pomoci najít tatínka.”

“Proč ne? Trochu si to tam projdeme a uvidíme, jestli objevíme nějaké stopy. To se při zkoumání zvlášť doporučuje. Jediný problém bych viděl v tom, jestli se dá obstarat nějaké pruhované pyžamo.”

“To se dá zařídit,” slíbil Šmuel. “Je tam bouda, kde je sklad. Vyberu nějaké mé velikosti a přinesu ti je. Můžeš se převléct a pak půjdeme pátrat po tátovi.”

“Výborně,” zvolal Bruno, unesen nadšením okamžiku. “Tak už máme plán!”

“Sejdeme se tady zítra odpoledne ve stejnou hodinu,” rozhodl Šmuel.

“Ale ne aby ses opozdil,” napomenul ho Bruno, vstal a oprášil se. “A nezapomeň přinést to pruhované pyžamo.”

Oba chlapci se toho odpoledne vraceli v povznesené náladě. Bruno si v duchu maloval, jaké ho čeká dobrodružství, konečně se mu rýsovala možnost uvidět, než se vrátí do Berlína, jaké to opravdu je na té druhé straně plotu, a zároveň mu kynula naděje, že si bude moci udělat i malý průzkum. Šmuel měl zase vyhlídku, že mu někdo pomůže hledat tatínka. Vzato všechno dohromady, vypadalo to jako velice rozumný plán a správný způsob, jak jeden druhému říct sbohem.

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ

Co se stalo příští den

Příští den v pátek zase pršelo. Když se Bruno vzbudil a podíval se z okna, přepadlo ho strašné zklamání, protože lilo jako z konve. Kdyby to nebyla poslední příležitost, jak strávit čas se Šmuelem - navíc se na obzoru rýsovalo i lákavé dobrodružství, které zahrnovalo dokonce převlékání -, byl by to pro dnešek vzdal a všechno přeložil na některé odpoledne v příštím týdnu, kdy neměl v plánu nic mimořádného.

Nicméně hodiny ubíhaly a nedalo se nic dělat. Pravda, bylo teprve ráno, než přijde odpoledne, kdy se chlapci pravidelně scházeli, může se všechno změnit. Déšť do té doby určitě přestane.

Během dopoledního vyučování s Herr Lisztem se každou chvíli podíval z okna, ale déšť nejevil známky toho, že by se mu chtělo přestat, kapky prudce bušily do oken. Během oběda se díval kuchyňským oknem, zdálo se mu, že déšť už ustává, a několika slunečním paprskům se dokonce podařilo prorazit temnými mračny. Sledoval počasí i odpoledne při hodině dějepisu a zeměpisu, to se lijáku povedlo dosáhnout vrcholu, hrozilo, že prorazí i okenní tabule.

Naštěstí v době, kdy Herr Liszt odcházel, už tolik nepršelo.

Bruno si natáhl pár gumovek a těžký nepromokavý kabát, počkal, až bude vzduch čistý, a potom vyrazil.

Jeho holínky čvachtaly v blátě a cesta ho tentokrát bavila víc než jindy. Každým krokem hrozilo nebezpečí, že upadne a vyválí se, ale naštěstí se tak nestalo, udržel se na nohou dokonce i na zvlášť nebezpečném místě, kde když zvedl levou nohu, bota zůstala trčet, zatímco chodidlo bylo ve vzduchu.

Pohlédl k nebi, bylo pořád temné, ale pomyslel si, že pro dnešek bylo deště dost, zbytek odpoledne určitě zůstane suchý. Předjímal, že by se mu doma těžko vysvětlovalo, proč se tak strašně zablátil, ale to by se dalo zamluvit tím, že je prostě typický kluk, jak matka říkala, to by ho mohlo zachránit.

(Matka byla ostatně v tuto dobu velmi spokojená, protože bedny s jejich majetkem už byly zatlučené a naložené na nákladní auto, čekaly jen na odvoz do Berlína.)

Šmuel už Bruna vyhlížel a poprvé nasedl se zkříženýma nohama na zemi a

nekoukal se do prachu, nýbrž stál a opíral se o plot.

“Ahoj, Bruno,” pozdravil přítele, když ho viděl přicházet.

“Ahoj, Šmueli,” odpověděl Bruno.

“Nebyl jsem si jistý, jestli se uvidíme, když tak pršelo a tak vůbec, myslel jsem si, že možná dáš přednost tomu zůstat doma.”

“Chvíli to bylo nerozhodně,” souhlasil Bruno, “počasí bylo fakt příšerné.”

Šmuel kývl a napřáhl ruce a Bruno otevřel pusu nadšením. Kamarád mu podával pár pruhovaných pyžamových kalhot, pyžamový kabátek a navíc ještě hadrovou čepici, úplně stejnou, jakou měl sám na hlavě. Nic z toho nevypadalo zvlášť čistě, ale byl to koneckonců jenom převlek a Bruno dávno věděl, že správní badatelé si potrpí na správné převleky.

“Pořád mi chceš pomoci najít tatínka?” zeptal se ho Šmuel nejistě, a Bruno rychle přikývl.

“To se ví,” opakoval svůj slib, ačkoliv hledání Šmuelova táty nebylo pro něho v tuto chvíli tak důležité jako naplnění touhy seznámit se zblízka se životem na druhé straně plotu. “Přece tě nemohu zklamat.”

Šmuel nadzvedl spodek drátěného plotu, podal všechno Brunovi a dával pozor, aby se to neumazalo od hlíny.

“Díky.” Bruno se podrbl za uchem a v duchu si nadával, že nemyslel na to, aby si s sebou vzal pytel na vlastní šaty. Půda byla v těchto místech strašlivě rozblácená, takže jestli je tu nechá ležet, budou úplně zničené. Ale v podstatě neměl na vybranou. Buď tu zůstanou a on si je vyzvedne později s vědomím, že budou úplně zablácené, nebo bude muset celý ten podnik odvolat a to, jak každý pořádný dobrodružný průzkumník dobře ví, bylo naprosto nemyslitelné.

“Víš co, otoč se,” Bruno to pohybem naznačil svému příteli, který tam jen rozpačitě postával. “Nechci, aby ses na mě koukal.”

Šmuel se otočil, Bruno si sundal kabát a roztáhl jej opatrně na zem. Pak si sundal košili a roztřásl se zimou, jak ho ovanul chladný vítr. Honem na sebe natáhl vršek pyžama. Když šlo přes hlavu, udělal chybu, protože se nadechl, čímž zjistil, že ten vršek rozhodně nevoní.

“Kdypak to bylo naposledy prané?” zeptal se a Šmuel se otočil zpátky.

“Já si nemyslím, že to vůbec někdy prali.”

“Zase se otoč!” Bruno se rozhlédl doleva a doprava, nikdo nešel, takže se pustil do svlékání kalhot, přičemž se snažil držet jednu nohu i s botou a nohavicí pevně na zemi. Bylo divné sundávat si kalhoty venku na čerstvém vzduchu, ani si

neuměl

představit, co by si někdo mohl pomyslet, kdyby ho tak viděl, avšak po velkém úsilí se mu konečně podařilo celou tu proceduru zdárně ukončit.

“Hotovo! Už se můžeš obrátit.”

Šmuel se na něho podíval, to už Bruno dokončoval svůj převlek - nasazoval si to poslední, plátěnou čepici. Prudce zamrkal a nevěřicně zakroutil hlavou. Bylo to opravdu neuvěřitelné. Bruno nebyl zdaleka tak hubený jako chlapci na jeho straně plotu, ani tak bledý, ale i tak by bylo moc těžké ho od nich rozeznat. Šmuel si byl jist, že jsou oba prakticky stejní.

“Víš, co mi to nejvíc připomíná?”

“Copak?”

“Moji babičku. Vzpomínáš si, jak jsem ti o ní vypravoval? O té, co nedávno umřela?”

Šmuel přikývl. Bruno mu o ní během roku hodně povídal, přiznal se, jak ji měl rád a jak mu bylo líto, že si neudělal čas a nenapsal jí víc dopisů, než zemřela.

“Připomíná mi to hry, které s Gretel a se mnou nacvičovala.” Bruno se zadíval do dálky a pomyslel na ty dávné časy v Berlíně, z nichž mu teď zbývalo už jen pár chatrných vzpomínek. “Víš, ona měla pro mne vždycky ten správný kostým. Když máš na sobě správné šaty, pak jsi tou osobou, kterou představuješ, to mi říkala. To teďka dělám, že? Předstírám, že jsem osoba z té druhé strany plotu.”

“Chceš říct Žid,” upřesnil Šmuel.

“Ano.” Bruno rozpačitě přešlápl. “Tak to myslím.”

Šmuel ukázal Brunovi na nohy, na těžké gumovky, které si vzal na cestu. “Ty tu také musíš nechat.”

Bruno se zděsil. “Ale co všechno to bahno? Přece nechceš, abych chodil bos.”

“Jinak tě poznají. Nedá se nic dělat.”

Bruno věděl, že jeho kamarád má pravdu. Takže si s hlubokým povzdechem zul i boty a ponožky a položil je na zem vedle hromádky šatů. Když pak vnořil holé nohy do bláta, bylo to zpočátku hrozně nepříjemné, nohy mu zapadaly až po kotníky, a když nohu vytáhl, bylo to ještě horší. Ale po chvíli se mu to docela zalíbilo.

Šmuel se shýbl a zase zvedl spodek plotu, ale nešlo to moc vysoko, takže Brunovi nezbylo, než se pod ním šikovně protáhnout, ale přesto si to pruhované pyžamo úplně obalil blátem. V životě nebyl tak špinavý a cítil se nádherně.

Šmuel se také usmál. Oba chlapci tu teď stáli rozpačitě proti sobě, nebyli zvyklí

být oba na stejné straně plotu.

Bruno dostal chuť Šmuela obejmout, aby mu ukázal, jak ho má rád a jak se mu líbilo si s ním celý rok povídat.

Šmuel měl chuť udělat totéž Brunovi, poděkovat mu za spoustu laskavostí, za jídlo, které mu nosil, a také za to, že mu pomůže najít tatínka.

Ale k objetí nedošlo, místo toho se začali vzdalovat od plotu, ubírali se k táboru tou cestou, kterou Šmuel chodil skoro každý den, když se mu podařilo ztratit se z dohledu stráží a uniknout do té části Oušicu, která přece jenom nebyla tak hlídaná, a dojít až na místo, kde měl to štěstí, že se setkal s kamarádem Brunem.

Netrvalo dlouho a přišli do vlastního tábora. Bruno vyjeveně zíral na všechno kolem sebe. Ve své bujné představivosti si maloval, že všechny ty baráky obývají samé šťastné rodiny, že lidé sedávají venku v houpacích židlích a vyprávějí si o tom, jak dříve, když byli malí, býval svět o moc krásnější, protože tenkrát si rozhodně víc vážili starých lidí, ne jako dnešní mládež.

Myslel, že chlapci a děvčata, kteří tu pobývají, se sdružují do skupinek, kluci pak hrají tenis nebo fotbal a holky si malují panáka a skáčou.

Myslel, že uprostřed tábora je nějaký obchod a možná i malá kavárnička jako v Berlíně a přemítal, kde by asi mohl být stánek s ovocem.

Ted' ale zjišťoval, že nic z toho, co si představoval, tu zkrátka nebylo.

Žádní dospělí v houpacích židlích pod přístřeškem.

Děti si nehrály v partách dětské hry.

Nebyl tu žádný stánek s ovocem a zeleninou, žádná kavárna jako v Berlíně.

Místo toho tu byla spousta všelijakých lidí, posedávali v hloučcích, upřeně zírali do země a vypadali úplně zoufale. Jedno měli společné: byli strašlivě vyzábblí, měli zapadlé oči a byli holohlaví, takže Bruno usoudil, že i tady musela propuknout epidemie vší.

V jednom rohu Bruno zahlédl tři vojáky, kteří zřejmě měli na starosti skupinu zhruba dvaceti mužů. Strašně na ně řvali, někteří muži padali na kolena a nevstávali a drželi si přitom hlavy v dlaních.

V jiném rohu viděl jiné vojáky, ti tam jen tak postávali a řehtali se, zkusmo mířili puškami na všechny strany, ale nestříleli.

V podstatě všude kam se podíval, viděl dva druhy lidí: na jedné straně spokojené, chechtající se a řvoucí vojáky oblečené do uniforem, na druhé straně nešťastné, plačící lidi v pruhovaných pyžamech. Většina z nich ale jen tupě civěla do prázdna jako bezduché mátohy.

“Myslím, že se mi tady vůbec nelíbí,” řekl Bruno po chvíli.

“Mně taky ne,” souhlasil Šmuel.

“Měl bych asi jít domů.”

Šmuel se zarazil a upřel na něho oči. “Ale co táta? Slíbil jsi mi, že mi ho pomůžeš najít.”

Bruno chvíli přemítal. Opravdu to kamarádovi slíbil a on nebyl z těch, co neplní sliby, zvláště, když je to naposled, co se vidí spolu. “No tak dobře,” souhlasil, ačkoliv mezitím přišel téměř o veškerou sebedůvěru. “Kde bychom ale měli začít hledat?”

“Řekl jsi, že musíme pátrat po důkazech,” připomněl mu Šmuel. Tvářil se nešťastně, kdo mu pomůže, když ne Bruno?

“No jistě, důkazy. To je fakt. Tak je jdeme hledat.”

Pročež Bruno dodržel své slovo a oba chlapci pak strávili hodinu a půl prohledáváním tábora, aby objevili nějaké důkazy. Nevěděli přesně, co hledají, ale Bruno pořád opakoval, že správný badatel hned pozná, když je objeví. Jenže nenašli vůbec nic, co by jim prozradilo, jak zmizel Šmuelův táta, a už se začínalo stmívat.

Bruno pohlédl k nebi, zase to vypadalo na déšť. “Je mi to moc líto, Šmueli,” povzdechl si. “Je mi hrozně líto, že jsme nenašli žádnou stopu.”

Šmuel taky smutně přikývl. Jeho to nepřekvapilo, v podstatě nic moc nečekal. Stačilo mu, že tu má svého kamaráda a může mu ukázat, kde a jak žije.

“Myslím, že už je čas, abych šel domů. Doprovodíš mě zase k plotu?”

Šmuel otevřel pusu k odpovědi, ale v tu chvíli zaznělo ostré hvízdnutí a deset vojáků - to bylo víc, než Bruno kdy viděl pohromadě - odřízlo určitý úsek tábora, a byla to právě ta část, kde stáli Bruno se Šmuelem.

“Co se děje?” zašeptal Bruno. “Co je to?”

“To se někdy stává. Nutí lidi, aby se dali na pochod.”

“Na pochod! Copak já můžu někam pochodovat? Já musím domů, je už čas na večeři. Máme pečené hovězí.”

“Pst!” Šmuel přiložil prst k ústům. “Nic neříkej, nebo se rozzuří.”

Bruno se zamračil, ale byla tu jistá úleva. Viděl, jak se na této straně tábora shlukuje množství lidí v pruhovaných pyžamech, většinou je vojáci postrkovali před sebou, takže on a Šmuel byli schovaní uprostřed velkého množství lidí a nebylo na ně vidět. Nechápal, proč se každý tváří tak ustrašeně - vždyť pochodování nakonec není nic hrozného - chtěl jim šeptem říct, že se nic neděje,

protože velitelem tábora je jeho otec, a jestliže si on přeje, aby dělali právě tohle, tak je to úplně v pořádku.

Další hvízdnutí, tentokrát se skupina lidí, muselo jich být kolem stovky, vydala na pomalý pochod, s Brunem a Šmuelem pořád ve středu. Někde vzadu došlo k jakémusi pozdvižení, pár lidem se asi nechtělo pochodovat, ale Bruno byl příliš malý, aby viděl, co se tam děje, potom už jen slyšel hlasité rány, znělo to jako výstřely, ale nevěděl to jistě.

“Bude to pochodování trvat dlouho?” šeptl, protože se mu už silně ozýval žaludek.

“Myslím, že ne. Jenže lidi, kteří šli pochodovat, jsem pak už nikdy neviděl. Ale nemyslím si, že to bude trvat dlouho,” odpověděl mu taky šeptem Šmuel.

Bruno se zamračil. Obrátil tvář k nebi, a v tu chvíli se ozval další hluk, jenže tentokrát to bylo prudké zahřmění, v mžiku se setmělo a déšť se spustil ještě prudčeji než ráno. Bruno zavřel oči a cítil, jak po něm stéká voda. Když oči zase otevřel, už nešel, ale byl unášen davem, jediné, co cítil, bylo bláto, které mu pokrývalo celé tělo, a promočené pyžamo, jež se mu lepilo na kůži. V tu chvíli prudce zatoužil být doma a dívat se na tohle všechno z bezpečné vzdálenosti a nebýt přímo uprostřed dění.

“Tak to už stačí,” prohlásil. “Tady jenom nastydnou. Musím domů.”

Jenže jakmile to řekl, jeho nohy narazily na schody, a když po nich vystoupal, zjistil, že se ocitl někde, kde už nepršelo, všichni byli totiž namačkáni v dlouhé místnosti, kde bylo překvapivé teplo a musela být postavená moc důkladně, protože sem neprosákla ani kapka deště. V podstatě byla naprosto vzduchotěsná.

“Tak to je dobře,” pochválil si to, spokojený, že aspoň na chvíli unikne dešti a bouři. “Asi tu budeme muset chvíli počkat, než se to přežene, ale pak půjdu domů!”

Šmuel se k Brunovi pevně přitiskl a díval se na něho vyděšenýma očima.

“Moc mě mrzí, že jsme nenašli tvého tatínka.”

“To je jedno.”

“A taky mě mrzí, že jsme si spolu nikdy nehráli, ale až přijedeš do Berlína, budeme si jenom hrát. Já tě seznámím s... Jakže se vlastně jmenují?” ptal se v duchu mrzutě, protože přece šlo o jeho tři nejlepší přátele na život a na smrt, ale oni se mu už úplně vytratili z paměti. Nemohl si vzpomenout ani na jména, ani na obličeje.

“A vůbec,” podíval se dolů na Šmuela. “Vždyť je to jedno, jestli si je pamatuji, nebo ne. Stejně to už nejsou moji nejlepší přátelé.” Shýbl se a udělal něco

nečekaného: vzal Šmuelovu tenoučkou ruku do své a pevně ji stiskl.

“Ty jsi můj nejlepší přítel, Šmueli, ty jsi můj nejlepší přítel na život a na smrt.”

Šmuel možná otevřel pusu, aby mu něco odpověděl, ale to už

Bruno neslyšel, protože všichni přítomní najednou hlasitě vykřikli, přední dveře se zabouchly a z venku se ozval těžký třeskot kovu.

Bruno pozvedl obočí. Nějak si to nemohl srovnat v hlavě, ale usoudil, že to bude nejspíš kvůli dešti, aby se náhodou někdo nenachladil.

Pak nastala černočerná tma a rozpoutal se strašlivý chaos, ale přesto přese všecko Bruno dál pevně držel Šmuelovu ruku ve své a nic na světě by ho nepřimělo, aby ji pustil.

KAPITOLA DVACÁTÁ

Kapitola poslední

Pak už o Brunovi nikdo nikdy neslyšel.

Po nějaké době, když vojáci prohledali každý kout v domě, projeli všechna okolní města a vesnice a kdekomu marně ukazovali fotografii malého chlapce, jeden z nich objevil hromádku šatů a pár vysokých bot, které Bruno nechal ležet vedle plotu. Nesahal na to, nechal to být tak, jak to našel, a utíkal pro komandanta, který to místo pečlivě prohlédl, rozhlížel se vlevo, vpravo, stejně jako to předtím dělal Bruno, ale nerozuměl tomu ani za mák. Nechápal, co se mohlo stát jeho synkovi. Bylo to, jako by zmizel z povrchu zemského, jediné, co po něm zůstalo, byly ty šaty.

Matka se nevrátila do Berlína tak brzy, jak doufala. Ještě pár měsíců zůstávala v Oušicu a čekala na zprávy o Brunovi, ale jednoho dne ji napadlo, že se třeba vypravil domů sám, takže se honem rozjela do Berlína, doufajíc, že ho najde sedět přede dveřmi na schodech.

To se ví, že tam nebyl.

Gretel se vrátila s matkou do Berlína, tam pak trávila spoustu času zavřená ve svém pokoji a usedavě plakala. Neplakala proto, že vyhodila své panenky, neplakala proto, že zanechala v Oušicu všechny své mapy, plakala steskem po Brunovi.

Otec tam zůstal ještě rok a všichni důstojníci ho nenáviděli, protože je nemilosrdně proháněl. Když usínal, myslel jenom na Bruna. Když vstával, nemyslel na nikoho jiného. Jednoho dne si vytvořil určitou teorii, co se asi mohlo stát. Vrátil se zpátky k tomu místu u plotu, kde byla před rokem objevena ta hromádka šatů.

Na tom místě nebylo nic zvláštního, ale otec se pustil do vlastního pátrání a přitom zjistil, že spodek plotu není u země zajištěný tak pevně jako jinde, a když se trochu nadzvedl, vznikla dost velká mezera, aby dovolila malému tělíčku (třeba chlapce) se skrze ni protáhnout.

Otec se zadíval do dálky a pak už mu vlastní logika napověděla, co bylo dál, a když si to krok za krokem představoval, zjistil, že najednou mu přestaly sloužit nohy, jako by nemohly unést jeho tělo, a on se svezl k zemi a zůstal tam dlouho

sedět skoro ve stejné pozici, v jaké tam po celý rok každé odpoledne sedával Bruno, jenom neměl nohy zkřížené pod sebou.

Za pár měsíců dorazili do Oušicu vojáci jiné armády a nařídili otci, aby šel s nimi, a on šel bez odporu. Byl dokonce rád, protože mu bylo docela jedno, co s ním udělají.

Tak to je konec příběhu o Brunovi a jeho rodině. To se ví, že se to stalo hodně dávno a nic takového se už nemůže opakovat.

Ne teď a ne v této době.

Obsah

KAPITOLA PRVNÍ

Bruno udělá objev

KAPITOLA DRUHÁ

Nový dům

KAPITOLA TŘETÍ

Beznadějný případ

KAPITOLA ČTVRTÁ

Co viděli oknem

KAPITOLA PÁTÁ

Vstup zakázán, a to bez výjimky, za všech okolností

KAPITOLA ŠESTÁ

Přeplacená služka

KAPITOLA SEDMÁ

Kterak si matka připsala zásluhu, na kterou neměla právo

KAPITOLA OSMÁ

Proč se babička rozzlobila

KAPITOLA DEVÁTÁ

Bruno si vzpomněl, že ho dříve bavilo bádat a zkoumat

KAPITOLA DESÁTÁ

Jak byla z tečky skvrnka, z ní kaňka, z kaňky figurka, a jak se z figurky nakonec vyklubal kluk

KAPITOLA JEDENÁCTÁ

Fíra

KAPITOLA DVANÁCTÁ

Šmuel se zamýšlí nad Brunovou otázkou

KAPITOLA TŘINÁCTÁ

Láhev vína

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ

Jak si Bruno vymyslel věrohodnou lež

KAPITOLA PATNÁCTÁ

Co rozhodně neměl dělat

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ

Stříhání vlasů

KAPITOLA SEDMNÁCTÁ

Matka prosazuje svou

KAPITOLA OSMNÁCTÁ

Plánování posledního dobrodružství

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ

Co se stalo příští den
KAPITOLA DVACÁTÁ
Kapitola poslední